

Tampereen kaupunki

Tesoman lähijunapysäkin ympäristön visiotyön rakennusinventointi

Selvitys

ID nro 6037083

Sisällysluettelo

1	Johdanto	3
1.1	Työn tausta ja tarkoitus.....	3
1.2	Työmenetelmät.....	3
1.3	Selvitysalue ja kohteet.....	4
2	Aiemmat selvitykset	4
3	Alueen rakentuminen	5
3.1	Porin rata ja maankäyttö 1900-luvun alkupuoliskolla.....	5
3.2	Kaavoitus ja rakentaminen 1950-luvulla.....	10
3.3	Lähiöt ja autoistuminen.....	14
3.4	Tesoma 2000-luvulla ja lähijunaliikenteen avaaminen.....	19
4	Yleiskaavatasoiset inventointikortit	21
4.1	Kohde 1 Ristimäenkadun 32–34 lamellikerrostalot.....	22
4.2	Kohde 2 Kokkolankatu 2.....	24
4.3	Kohde 3 Raholan liikuntakeskus.....	26
4.4	Kohde 4 Teerivuorenkatu 8.....	30
4.5	Kohde 5 Teerivuorenkatu 10.....	32
4.6	Kohde 6 Teerivuorenkatu 12.....	34
4.7	Kohde 7 Teerivuorenkatu 14.....	36
4.8	Kohde 8 Teerivuorenkatu 24.....	38
4.9	Kohde 9 Teerivuorenkatu 28.....	40
4.10	Kohde 10 Teerivuorenkatu 11.....	43
4.11	Kohde 11 Teerivuorenkatu 5.....	45
5	Asemakaavatasoiset inventointikortit	48
5.1	Kohde 1 TVA:n kortteli.....	49
5.2	Kohde 2 Kohmankaari 7 b.....	63
5.3	Kohde 3 Kohmankaari 7 a.....	69
5.4	Kohde 4 Kohmankaari 5.....	77
5.5	Kohde 5 Kohmankaari 3.....	83
5.6	Kohde 6 Kokkolankatu 4.....	92
5.7	Kohde 7 Vanha kirkkotie 21.....	110
5.8	Kohde 8 Ristimäenkadun pientalot.....	117
6	Johtopäätökset ja suositukset	137

6.1	Suosituksset yleiskaavatasoisesti inventoiduista kohteista	137
6.2	Suosituksset asemakaavatasoisesti inventoiduista kohteista	138
7	Lähteet	142

*FCG Finnish Consulting Group Oy ("FCG") on laatinut tämän raportin FCG:n asiakkaan ("Asiakas") toimeksiannon ja ohjeiden mukaisesti. Tämä raportti on laadittu FCG:n ja Asiakkaan välisen sopimuksen ehtojen mukaisesti. **FCG ei ole vastuussa tästä raportista tai sen käytöstä suhteessa mihinkään muuhun tahoon kuin Asiakkaaseen.***

Tämä raportti voi perustua kokonaan tai osaksi kolmansien osapuolten FCG:lle antamiin tietoihin tai julkisiin lähteisiin ja näin ollen tietoihin, joihin FCG:llä ei ole ollut vaikutusmahdollisuuksia. FCG toteaa nimenomaisesti, ettei sillä ole vastuuta sille annettujen virheellisten tai puutteellisten tietojen perusteella.

Kaikki oikeudet (mukaan lukien tekijänoikeudet) tähän raporttiin kuuluvat FCG:lle, tai Asiakkaalle, mikäli niin on sovittu FCG:n ja Asiakkaan välillä. Tätä raporttia tai sen osaa ei saa muokata tai käyttää uudelleen toiseen tarkoitukseen ilman FCG:n kirjallista lupaa.

Tesoman lähijunapysäkin ympäristön visiotyön rakennusinventointi

1 Johdanto

1.1 Työn tausta ja tarkoitus

Rakennusinventoinnin tavoitteena on tuottaa taustamateriaalia Tesoman lähijunapysäkin ympäristön visiotyötä ja myöhempää asemakaavoitusta varten. Inventointi tarjoaa maankäytön suunnittelun pohjaksi tiedot alueen rakennuskannan kehittymisestä ja kehitykseen vaikuttaneista tärkeimmistä ilmiöistä. Inventoinnin perusteella on mahdollista arvioida suunnitellun maankäytön vaikutuksia rakennettuun kulttuuriympäristöön.

Pirkanmaan maakuntamuseon ohjeistuksen perusteella tarkastelualueelta on inventoitu yleiskaavatasoisesti ennen vuotta 1990 valmistunut rakennuskanta sekä asemakaavatasoisesti 7 kohdetta. Inventoiduista kohteista on laadittu kuvaukset, joissa on keskitytty kohteiden ulkoasuun. Asemakaavatasoisesti inventoitujen kohteiden kuvaukset ovat tarkempia kuin yleiskaavatasoisesti inventoitujen kohteiden. Lisäksi Ristimäenkadun ympäristön pientaloalue on inventoitu alueena, eikä yksittäisistä rakennuksista ole laadittu inventointikortteja.

Työn tilaaja on Tampereen kaupunki, jota on edustanut projektiarkkitehti Lotta Kauppila ja projektiarkkitehti Minna Kiviluoto. Inventoinnin on laatinut FCG Finnish Consulting Group Oy:stä arkkitehti SAFA YKS-548 Minttu Kervinen ja laaduntarkistajana on toiminut arkkitehti SAFA YKS-681 Julia Virkkala.

1.2 Työmenetelmät

Työ on tehty kolmessa vaiheessa:

- lähtötietojen koonti
- analyysi- ja arvottamisvaihe maastokäynteineen sekä
- yhteenvetovaihe

Lähtötietojen kokoamisen jälkeen alueen rakennuskantaan vaikuttaneen kehityshistorian pääpiirteet kuvattiin kirjallisuuden ja karttojen perusteella.

Analyysivaiheessa selvitysalueella ja inventointikohteissa käytiin ja ne valokuvattiin. Maastokäynnistä tiedotettiin etukäteen kiinteistöjen omistajia ja haltijoita. Maastokäynnit teki arkkitehti Minttu Kervinen 13.5.2022 ja 20.5.2022.

Arvottamisvaiheessa määriteltiin inventoitavien kohteiden arvot. Tässä työssä analysoitiin inventoitujen rakennusten historialliset, rakennushistorialliset ja maisemalliset tekijät ja kohteet arvotettiin eli määriteltiin arvojen kannalta olennaiset ominaisuudet. Arvot on esitetty sanallisesti. Arvottamisen teki arkkitehti SAFA Minttu Kervinen yhteistyössä arkkitehti SAFA Julia Virkkalan kanssa.

Inventointikohteita tarkasteltiin seuraavin kriteerein:

Historiallinen arvo

- Kohteen merkitys historiallisen kehityksen, tapahtuman tai ilmiön todisteena

Rakennushistoriallinen arvo

- Arkkitehtoninen ja rakennustekninen arvo
- Harvinaisuus
- Alkuperäisyys ja säilyneisyys
- Kerroksellisuus

Ympäristöarvo

- Kaupunkikuvallinen tai maisemallinen arvo

1.3 Selvitysalue ja kohteet

Selvitysalue sijaitsee Tampereella Tesoman lähijunapysäkin ympärillä. Selvitysalue rajautuu pohjoisessa Tesomankatuun, lännessä Karkunvuorenkatuun, lounaassa Teerivuorenpuistoon, etelässä Killerinpuistoon ja Kokkolankatuun ja idässä Tesoman valtatiehen ja Kohmankaareen.

Kuva 1. Selvitysalueen rajaus ja inventoidut kohteet ja alueet.

2 Aiemmat selvitykset

Tarkastelualueen eteläpuolelle jäävää Raholan asuinalueita nykyisen Nokian moottoritien tuntumassa 1950-60 –luvulta on tarkasteltu Tampereen kaupungin tilaamassa Asuinalueiden inventoinnissa ja arvottamisessa 1940-1960 –luvut (FCG Finnish Consulting Group Oy, 2011).

Raholan kartanosta on laadittu rakennusinventointi Raholan kartano - rakennusinventointi vuonna 2006 (Anna LyyraSeppänen, Pirkanmaan maakuntamuseo, Kulttuuriympäristöyksikkö 2006).

Tarkastelualueen eteläpuolista pientaloaluetta on tarkasteltu Tampereen kaupungin laatimassa selvityksessä Palstoittamalla syntyneet pientaloalueet Tampereella (Tampereen kaupunki, Kaupunkiympäristön suunnittelu, Asemakaavoitus, 2019).

Tarkastelualueen länsiosan kerrostalokortteleita sekä tarkastelualueen pohjoispuolelle jäävää Tesoman lähiötä 1960-luvulta on tarkasteltu Tampereen kaupungin tilaamassa Tampereen

keskustan ulkopuolisten 1960- ja 1970-luvun asuinalueiden inventoinnissa ja arvottamisessa (Pöyry Environment Oy, 2010).

Tesoman terveysasema, kirjasto ja nuorisokeskus korttelissa 3813 on inventoitu vuonna 2014 (Maija Villanen, Maankäytön suunnittelu, Tampereen kaupunki).

Radanvarren teollisuustontteja on tarkasteltu Tampereen kaupungin laatimassa selvityksessä Teollisuusalueiden historiaa ja kehitystä asemakaavoituksen näkökulmasta 2015 (Tampereen kaupunki, Kaupunkiympäristön kehittäminen, Maankäytön suunnittelu, 2015).

Porin radan varren teollisuusalueita tai -rakennuksia ei ole inventoitu Tampereella. Lielahden kartanon ja teollisuuslaitoksen rakennukset on inventoitu varsin kattavasti, mutta alue on kehittynyt varsin erilaisista lähtökohdista kuin Porin radan varteen sijoittuvat Myllypuron, Tesoman ja Raholan teollisuusalueet.

Myllypuron teollisuusalueen rakennuskantaa on tarkasteltu Kolmenkulman työpaikka-alueen asemakaavan 8183 yhteydessä (Tampereen kaupunki, Maankäytönsuunnittelu, projektiarkkitehti Jouko Seppänen, 15.9.2014)

3 Alueen rakentuminen

3.1 Porin rata ja maankäyttö 1900-luvun alkupuoliskolla

Tampere-Pori rautatietä alettiin rakentaa vuonna 1890 ja säännölliselle liikenteelle Tampere-Kokemäki –osuus avattiin vuonna 1894. Lielahden länsipuolella rataosuudella on toiminut seuraavat seisakkeet: Lielähti 1928-1983, Epilä 1895-1981, Rahola 1937-1983 ja Kalkku 1896-1984 sekä Kalkun uusi seisake 1984 alkaen. Vuonna 2021 Tesomalle avattiin uusi henkilöliikenteen seisake. Muilta seisakkeilta ei ole henkilöliikennettä.

1900-luvun alussa tarkastelualueen eteläosa kuului Raholan kartanon maihin ja pohjoisosa Kaarilan kartanon maihin. Sekä Kaarilan että Raholan kartanoiden historia tunnetaan 1500-luvulta alkaen. Itä-länsisuuntaisen radan yli meni etelä-pohjoissuuntainen tie, josta haarautui radan kohdalla itään Raholaan johtava tie. Radan eteläpuolella tien länsipuolella oli Kaarilan kartanon entinen torppa Ristimäki, jonka maita oli myös radan pohjoispuolella. Radan pohjoispuolella oli toinen asutus entisillä Kaarilan kartanon mailla. Entisen Ristimäentorpan eteläpuolella oli pienempi asutus Raholan kartanon mailla.

Radan varren tasainen maasto oli peltoa 1900-luvun alkupuolella. Peltoaukean pohjoispuolella alkoi metsäinen selänne. Peltoaukean eteläpuolella oli Teerivuori sekä pienempiä metsäisiä mäkiä. Teerivuoren ja mäkien eteläpuolella on Ristiharju ennen Pyhäjärven rantavyöhykettä. Ristiharju on osa Epilänharjulta alkavaa harjujaksoa, joka jatkuu länteen Ristiharjuna, Mustavuorena ja Nokian puolella Maatialanharjuna. Vanha tielinja Tampereelta Nokialle seurasi harjujaksoa nykyisen Nokiantien paikkeilla. Raholan kartanon lisäksi Ristiharjun etelärinteellä oli asutusta Nokiantien varrella. Kaarilan kartano sijoittuu puolestaan Vaakkolammin eteläpuolisen pienemmän harjujakson eteläreunalle.

Ristimäentorpan paikka on vielä hahmotettavissa entiseksi asuinpaikaksi. Asuinrakennuksesta ei ole selvästi erottuvia jäänteitä, mutta sen ympäristössä on jonkin verran villiintyneitä puutarhakasveja. Arkeologisin tutkimusmenetelmin rakennuksen paikka olisi ehkä vielä löydettävissä maastosta. Sen sijaan asuinrakennuksen länsipuolella olleen talousrakennuksen perustukset ovat vielä jäljellä maastossa. Ne ovat raudoitettua betonia. Ristimäen torpan itäpuolelta kiertänyt Vanhan kirkkotien

linjaus on hahmotettavissa etenkin Kokkolankadun varrella. Kokkolankadun ja Vanhan kirkkotien 1900-luvun alun linjauksen välissä on muuntamoita. Entisen torpan kohdalla Vanhan kirkkotien alkuperäisen linjauksen kohdalla on myös hiekkapintaista tietä, mutta paikalla on kulkenut myös radan alittavan kävelytien linjaus ennen nykyisen Tesomanraitin rakentamista vuonna 2020.

Kuva 2. Vanhan kirkkotien 1900-luvun alun linjaus on hahmotettavissa Kokkolankadun rinnalla Ristimäenpuiston kaakkoislaidalla. Entinen Ristimäen torppa on sijainnut vanhan tielinjan vasemmalla puolella paikassa, jossa tie kaartuu vasemmalle.

Kuva 3. Entisen Ristimäentorpan jo kadonneen asuinrakennuksen länsipuolella olleesta talourakennuksesta on jäljellä raudoitetut betoniperustukset

Lielahden teollistuminen nojautui alkuun vesireittien tarjoamiin hyviin kulkuyhteyksiin, mutta radan valmistuttua sitä pystyttiin hyödyntämään myös tehtaan kuljetuksiin. Porin radan varsi teollistui Tohloppi-järven rannan tuntumassa erityisesti 1900-luvun alkuvuosikymmenillä. Alueelle sijoittui Epilän seisakkeen läheisyyteen mm. Tampereen Tapettitehdas ja D.Winter&Co Oy vuonna 1909, Sahanterä Oy (1910-1976), Epilän Konepaja Oy (1911-1967), Oy Excelsior Ab (EXO) (1917-2012 viimeisimmän omistajan ollessa Abloy Oy) ja Epilän Nahkatehdas Oy (1916-1965). Muistona Epilän

teollisuudesta on säilynyt vain Epilän nahkatehtaan rakennus ja yksi tehdasrakennus Winterin alueella.

Tampereen kasvu ja Epilän nahkatehtaan perustaminen 1900-luvun alussa näkyivät Raholassa pienasutuksen lisääntymisenä. Helsingissä asunut tuomari Kaarle Oskari Laitinen osti ison osan Raholan maita ja myi niitä tonteiksi 1950-luvulle saakka. Entisen Ristimäentorpan mailla kehityskulku on ollut vastaava. Ristimäen torpan alue palstoitettiin pientaloalueeksi 1928 ja alue alkoi rakentua paria vuotta myöhemmin. Rahola, Kaarila ja Hyhky kuuluivat vuoteen 1937 asti Pohjois-Pirkkalaan eli nykyiseen Nokian kaupunkiin. Kun ne liitettiin Tampereeseen, Raholan kartanon loputkin maat pilkottiin ja myytiin asuntotonteiksi. Pyhäjärven ranta-alue varattiin jo alueliitoksen yhteydessä tiealueeksi. Raholan ensimmäinen asemakaava vahvistettiin 1943 ja Nokian moottoritietä alettiin rakentaa 1960-luvulla. Kaarilan kartanon maista suurin osa myytiin vasta vuonna 1963 Tampereen kaupungille. Kaupassa siirtyi kaupungin omistukseen maita muun muassa Kalkun, Ikurin, Tesomajärven, Tohlopin, Haukiluoman ja Raholan alueilta useita satoja hehtaareita. Kaupan myötä mm. Tesoman lähiö lähti rakentumaan.

Sotien jälkeen 1940-luvulla työntekijöitä Epilän tehtaissa oli 700-800, joista useimmat asuivat Epilässä, mutta myös Pispalasta käytiin töissä Epilän tehtaissa. Raholassa asutusta oli Radan ja Nokiantien väliin palstoitetulla pientaloalueella sekä radan pohjoispuolella entisen Ristimäen torpan maille palstoitetulla pientaloalueella.

Kuva 4. Ote Pohjois-Pirkkalan kartasta vuodelta 1928 (maanmittaushallituksen kivipaino, Helsinki 1928, kartta on tehty maanmittaushallituksessa 1927). Tarkastelualueen likimääräinen sijainti on osoitettu punaisella soikiolla.

Kuva 5. Rätvänänkujan varrella oleva 1930-luvulla valmistunut pienehkö asuinrakennus.

Kuva 6. Tesomankadun varressa on säilynyt myös 1930-luvulla rakennettuja asuinrakennuksia. Vasemmanpuoleinen pieni asuinrakennus Imarteenkujan risteyksessä on autioitunut ja huonokuntoinen. Sen takaa näkyvä Talvikinkadun risteyksessä oleva isompi asuinrakennus vastaa kooltaan ja massoitteeltaan pitkälti jälleenrakennuskauden tyyppitaloja, vaikka onkin rakennettu jo 1930-luvulla.

Raholan alueen ensimmäisessä asemakaavassa vuodelta 1943 osoitettiin radanvarsi Vanhasta kirkkotiestä itään teollisuusalueeksi. Vuonna 1945 vahvistettiin radan eteläpuolelle jo aiemmin palstoitetulle pientaloalueelle asemakaava (asemakaava nro -282). Siinä linjataan nykyisen Vanhan kirkkotien paikka sekä nykyisen Kokkolankadun paikka. Vanhan kirkkotien oli tarkoitus jatkua suoraan pohjoiseen radan yli entisen Ristimäen torpan länsipuolelta. Kaavaa on kuitenkin muutettu jo samana vuonna niin, että rata alitettiin Ristimäen torpan itäpuolelta, olemassa olleen tien kohdalta (asemakaava nro -89). Alueen asemakaava pohjautuu katuverkon ja tonttijaon osalta palstoitusuunnitelmaan.

Kuva 7. Ote asemakaavasta nro -282, joka on hyväksytty vuonna 1945. Ristimäen entinen torppa on osoitettu punaisella soikiolla.

Kuva 8. Ote ortoilmakuvasta vuodelta 1946. Tarkastelualueen likimääräinen sijainti on osoitettu punaisella soikiolla. Ristimäen entinen torppa on osoitettu pienemmällä punaisella soikiolla. Raholan pientaloalueen pohjoisimpia kortteleita ei ole vielä alettu rakentaa. Ristimäenkadun ja sen poikkikatujen varsilla on jo runsaasti rakennuksia.

3.2 Kaavoitus ja rakentaminen 1950-luvulla

Vuonna 1951 asemakaavoitettua aluetta laajennettiin länteen nykyisen Teerivuorenkadun varrelle asemakaavalla nro 233. Teerivuorenkadun varteeseen osoitettiin pienteollisuuskortteleita. Pienteollisuusalueiden kaavamääräyksessä ohjataan rakennusten välistä etäisyyttä sekä etäisyyttä tontin rajaan. Tontista rakentamiseen saa käyttää enintään 1/3, ja korkeus saa olla korkeintaan 2 kerrosta. Kaavamääräyksen mukaan tontille saa rakentaa erilliseen rakennukseen tai palonkestävästi eristettyyn siipeen enintään 3 asuntoa laitoksen hoidolle välttämätöntä henkilökuntaa varten. Vanhan kirkkotien länsipuolelle osoitettiin asuinkortteleita. Niiden ja pienteollisuusalueen väliin osoitettiin Killerinpuisto. Puiston yhteyteen Teerivuorenkadun eteläpuolelle osoitettiin myös urheilualue. Entisen Ristimäen torpan piha ja sen länsipuolinen mäki osoitettiin Ristimäen puistoksi. Puiston pohjoispuolella rautatiealue osoitettiin seisaketta varten muuta rataa leveämpänä. Vanhan kirkkotien itäpuolella radan varsi on osoitettu teollisuusalueeksi.

Kaava alkoi toteutua jo 1950-luvulla, kuten vuoden 1956 ilmakuvasta näkyy. Ristimäen torpan rakennukset on purettu ja rautatiealueen leveämmälle osalle on rakennettu pieni asemarakennus. Vanhan kirkkotien itäpuolelle radan eteläpuolelle on jo valmistunut maataloushallituksen insinööriosaston konekorjaamo ja varasto 1940-luvun kaavojen mukaisesti. Ne ovat valkoiseksi rapattuja tiilirakenteisia halleja. Nykyistä Kokkolankatua ei ole vielä rakennettu, mutta Teerivuorenkatu on. Sen eteläpuolella on urheilukenttä ja siihen liittyvä pieni pukuhuonerakennus kentän luoteiskulmassa. Teerivuorenkadun varrelle on valmistunut myös Makkarakolmion ensimmäinen makkaratehdas nykyisen Raholan liikuntakeskuksen kohdalle.

Kuva 9. Maataloushallituksen insinööriosaston konekorjaamo asuntosiipineen ja hitsaamo radan ja nykyisen Kokkolankadun välissä. Valkoiseksi rapatut rakennukset ovat 1950-luvulta.

Kuva 10. Raholan urheilukenttä kuvattuna itäpäädyistä kohti Teerivuorenkatua. Taustalla näkyy entisen Makkarakolmion, nykyisen Raholan liikuntakeskuksen rakennukset.

Kuva 11. Entisen Makkarakolmion vanhimman osan pääsisäänkäynti toimii nykyisin liikuntakeskuksen pääsisäänkäyntinä.

Kuva 12. Vuoden 1955 asemakaavamuutoksen myötä Kokkolankadun ja Teerivuorenkadun risteykseen sijoitettiin muuntamo. Paikalla on edelleen punatiilinen muuntamorakennus. Sen takaa näkyy uudempi peltivuorattu muuntamorakennus.

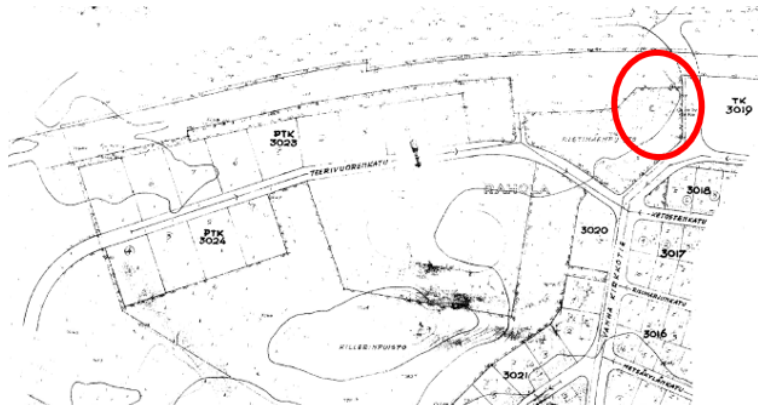
Vuonna 1955 hyväksytyssä asemakaavassa (nro 670) Ristimäenpuistoon on sijoitettu muuntaja. Kaavanmukaisella paikalla on nykyisin tiilirakenteinen muuntaja sekä uudempi peltipintainen muuntaja.

Vuonna 1956 hyväksyttiin asemakaava nro 855 Radan pohjoispuolelle. Se kattaa Ristimäenkadun ympäristön vuonna 1928 palstoitetun pientaloalueen. Asemakaava pohjautune katuverkon ja tonttijaon osalta palstoitusuunnitelmaan. Kaavassa osoitetaan myös nykyisen Tesomankadun linjaus Tohlopintie-nimisenä katuna. Katu jatkuu kaavassa Vanhan kirkkotien risteyskohdan jälkeen itään, jossa se kääntyy kohti radan vartta vanhan Kaarilan kartanolle johtaneen tien kohdalta. Vanhan kirkkotien itäpuolella Tohlopintien ja radan väliin on osoitettu pientaloja ja rivitaloja. Tohlopintien pohjoispuolelle on osoitettu maastonmuotoja mukailevia pientalokortteleita. Kaavan sisältöä on kuvattu tarkemmin luvussa 5.8 Kohde 8 Ristimäenkadun pientalot.

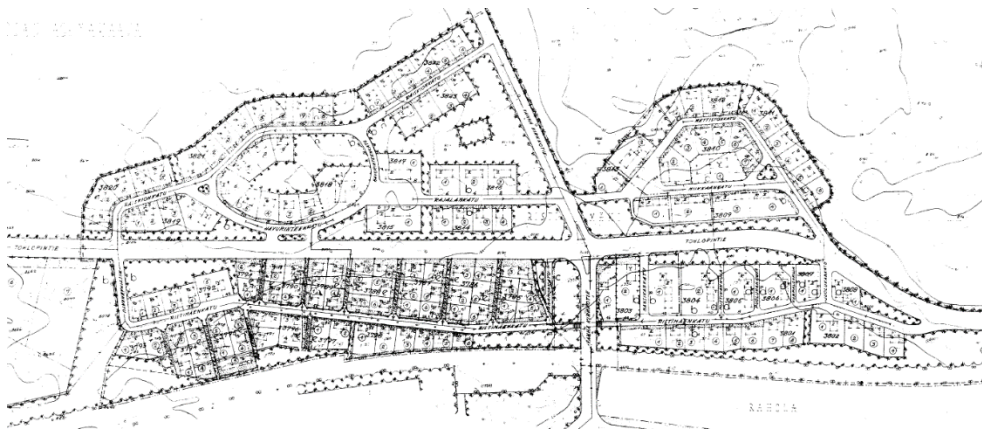
Vuoden 1956 ilmakuvassa näkyy jo Tohlopintien linjaus Vanhan kirkkotien länsipuolella. Muilta osin kaava jäi toteutumatta Ristimäenkadun ympäristön pientaloalueen ollessa jo pitkälle rakentunut 1950-luvulla.

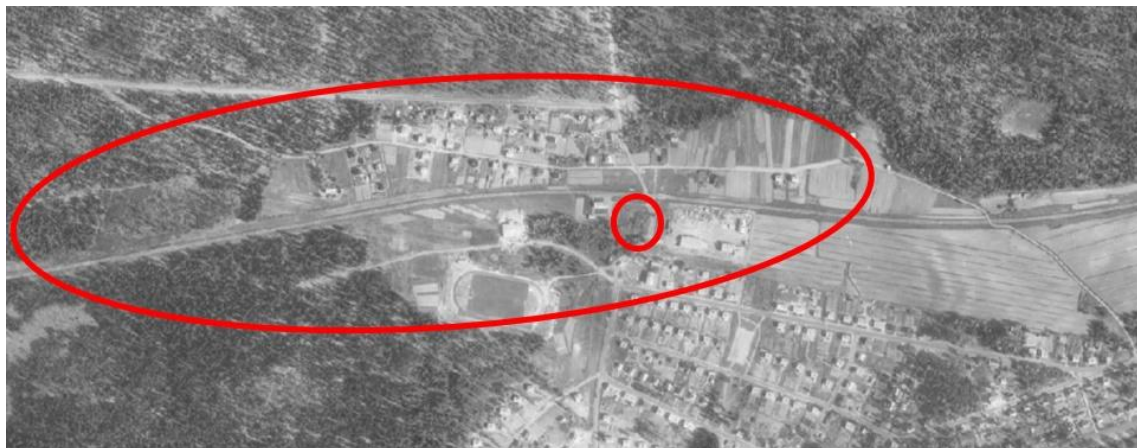
Kuva 13. Ristimäenkadun varren jälleenrakennuskauden rakennukset sijoittuvat kadunvarteen vuoden 1956 asemakaavan mukaisesti.

Kuva 14. Ote asemakaavasta nro 233, joka on hyväksytty vuonna 1951. Ristimäen entisen torpan paikka on osoitettu punaisella soikiolla. Se on kaavassa puistoa.

Kuva 15. Ote asemakaavasta nro 855, joka on hyväksytty vuonna 1956.

Kuva 16. Ote ortoilmakuvasta vuodelta 1956. Ristimäen entisen torpan paikka on osoitettu punaisella soikiolla. Entisen torpan rakennukset on purettu. Sen länsipuolella on radanvarressa Raholan rautatieaseman rakennukset. Torpan itäpuolella Maataloushallituksen insinööriosaston konekorjaamon rakennukset ovat valmistuneet. Makkarakolmion tontti on myös jo rakennettu.

3.3 Lähiöt ja autoistuminen

Tampereen väkiluku kasvoi toisen maailmansodan jälkeen nopeasti. 1950-luvulla väestönkasvu ohjattiin keskustan reunoille kerrostaloihin sekä pääasiassa kaupungin laiduille kaavoitettaville pientaloalueille. Suomen edelleen teollistuessa kaupungistuminen oli kiivasta vielä 1960–70-luvuillakin, jolloin kaupunkien asuntopulaa alettiin ratkoa aluerakentamisen keinoin elementtitekniikalla. Samaan aikaan tapahtunut autoistuminen ja tieverkon kehittäminen mahdollistivat asutuksen keskustasta sekä työpaikoista etäällä olevissa lähiöissä, joiden joukkoliikenne hoidettiin busseilla. Tampereella aluerakennuskohteet, uudet lähiöt, sijoituivat erityisesti Messukylän ja länsi-Tampereen liitosalueille, joissa kaupungilla oli maaomistusta. Varsinainen lähiörakentaminen alkoi Tampereella Tesoman Ristimäestä ja Kaukajärveltä. Ristimäellä asutuksen vierelle radanvarteen toteutui myös työpaikkarakentamista.

Kaupungin länsipuolen lähiörakentamisen kanssa yhtä aikaa suunniteltiin myös mittavia tieverkon parantamisia. Nokian moottoritie suunniteltiin 1960-luvulla ja se valmistui vuonna 1972. Tesoman asemakaavassa nro 2097 vuodelta 1963 on jo osoitettu alueen nykyisenkin liikenneverkon tärkeimmät väylät Tesomankatu ja Tesoman valtatie. Tesoman valtatie rakennettiin kuitenkin vasta moottorietien rakentamisen yhteydessä. Ennen sen valmistumista Tesomalta oli yhteydet Nokiantielle Vanhaa kirkkotietä pitkin sekä Kohmankaaren jatkeen kautta, joka jatkui radan yli nykyisten Tesomanvaltatie ja Kolismaankadun risteykseen. Vuoden 1963 asemakaavan mukaan tarkastelualueelle on toteutunut myös TVA:n kerrostalokortteli tarkastelualueen länsireunalla radan pohjoispuolella. Myös tarkastelualueen itäpäässä Kohmankaaren ja radan väliset korttelit pohjautuvat tähän kaavaan. Tarkemmin kortteli kaavoitettiin kuitenkin vuonna 1965 hyväksytyssä asemakaavassa nro 2380.

Kuva 17. TVA:n kolmiomaista kerrostalokortteliä reunustaa lamellitalot ja kolmion kärjessä on korkea asuinkerrostalo alakerran liiketiloineen. Korttelin keskellä on laaja puistomainen piha, jossa on sekä metsikköä, avointa nurmea ja leikkikenttä.

Kuva 18. Rautatiesilta Tesoman valtatie yli.

Kuva 19. Tesoman valtatie kummallakin reunalla on jalankulku- ja pyörätie.

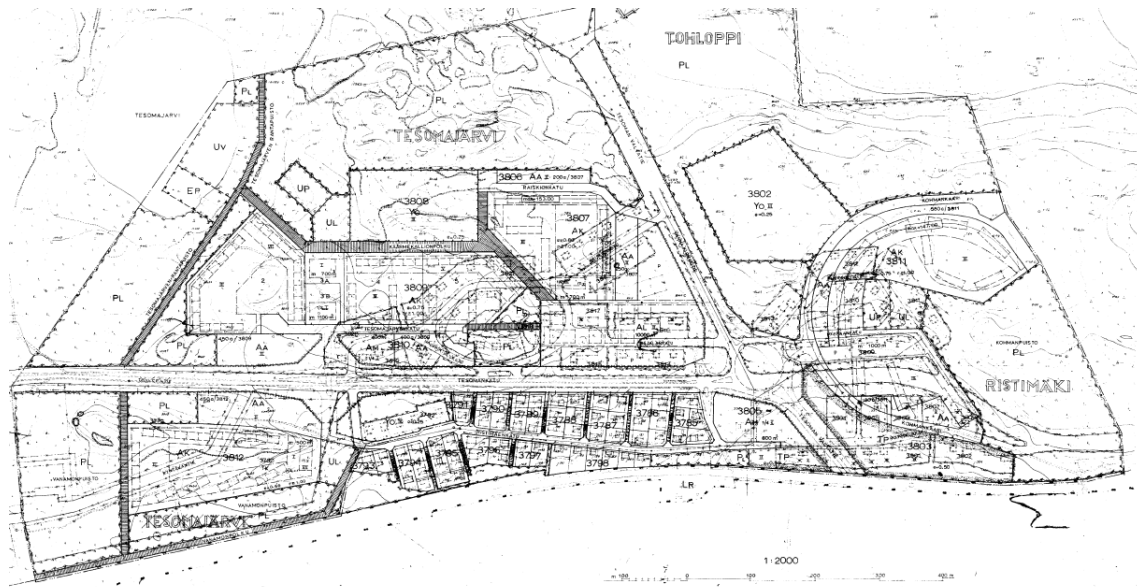
Kuva 20. Kohmankaari kiertää Ristimäen viuhkamaisesti sijoittuvat lamellitalot. Kulkusuunnasta riippuen kadulle näkyy lamellitalojen päädyt tai pitkät julkisivut. Kohmankaaren ja radan välissä on pienteollisuusrakennuksia.

Epilän länsipuolella Porin radan varsi alkoi teollistua oikeastaan vasta autoistumisen ja tieverkon kehittymisen myötä, vaikka teollisuus sijoittuikin radan varteen. Muutamia 1950-luvun kohteita lukuun ottamatta radan varren teollisuustontit alkoivat rakentua vasta 1960-luvulla. Tarkastelualueella olevan Makkarakolmion makkaratehtaan lisäksi tarkastelualueen itäpuolelle sijoittui 1960-luvun alussa Hämeen osuusteurastamo. 1960-luvulla Teerivuorenkadun varteen sijoittui mm. aikakausilehtipaino. Haarlan paperitehdas siirsi paperinjalostustoimintaansa Tesomalle vuodesta 1967 alkaen. Paikalla on nykyisin UPM Raflatac Oy:n tehdasrakennus heti tarkastelualueen länsipuolella. 1970-luvun alussa tarkastelualueen itäpuolelle Tesoman valtatie varteen puolestaan sijoittui nykyistä Tammermatic Oy:tä edeltänyt yritys Konelamminen, joka alkoi valmistaa Tesomalla autopesureita.

1960-luvulla teollisuusrakentamisessa käytettiin vielä paljon punatiiltä julkisivumateriaalina. Tarkastelualueen rakennuksista mm. Makkarakolmion teollisuusrakennukset ovat punatiiltä. Rakennusten punatiilliset julkisivut näkyvät vielä osittain Raholan liikuntakeskuksen laajennusosien julkisivujen takaa. 1970-luvulla teollisuusrakentamisessa siirryttiin yhä enemmän peltivuorattuihin teollisuushalleihin tai betonielementein toteutettuihin julkisivuihin. Teerivuorenkadun varrella on useita profiilipeltivuorattuja teollisuusrakennuksia sekä joitakin betonielementtirakenteisia rakennuksia. Alueella voimassa ollut asemakaava mahdollisti myös asuinrakennusten sijoittamisen pienteollisuusrakennusten yhteyteen. Makkarakolmion itäpuolelle valmistui 1970-luvun alussa pieni kerrostalo. Useilla muilla pienteollisuustonteilla oli tilaohjelman puolesta yrityksen omistajalle tai johtajalle tarkoitettu erillispientalo.

Tarkastelualueen yritysten toiminta nojasi lähinnä tieverkkoa pitkin tapahtuviin kuljetuksiin. Sen sijaan Myllypuron teollisuusalueelle Tampereen ja Nokian rajan tuntumassa rakennettiin myös teollisuusraide ja alueelle sijoittui raskasta teollisuutta selvästi erilleen asutuksesta.

Vuoden 1963 asemakaavassa Vanamonkadun ja Tesoman valtatie välinen alue radan pohjoispuolella osoitettiin huoltoasemien korttelialueeksi. Vuoden 1965 asemakaavassa huoltoasemalle osoitettiin alue Vanamotien varresta, muuten alue osoitettiin pienteollisuusrakennusten korttelialueeksi. Alueella ollut pientaloasutus alkoi kuitenkin väistyä vasta 1970-luvulla huoltoaseman ja pienteollisuuden alta Tesoman valtatie valmistumisen myötä. Alueella sijaitsi huoltoasema ja liikerakennuksia 2010-luvulle asti.

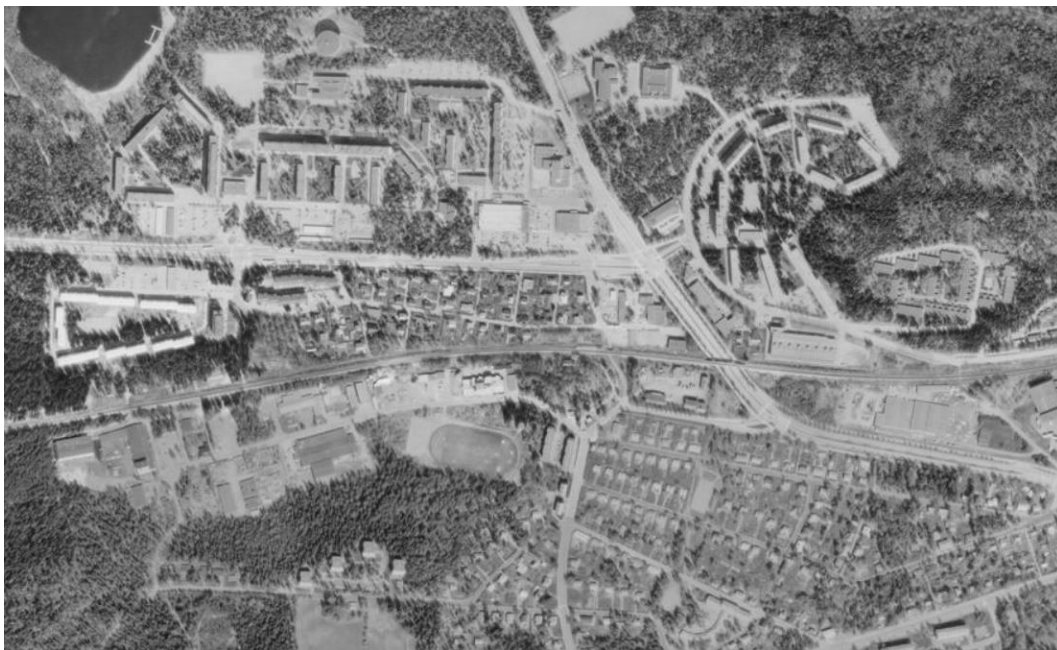
Kuva 21. Ote asemakaavasta nro 2097, joka on hyväksytty vuonna 1963.

Kuva 22. Ote ortoilmakuvasta vuodelta 1966. TVA:n kortteli tarkastelualueella on osittain valmis. Ristimäki ja Tesomajärven lähiökorttelit ovat myös alkaneet rakentua. Tesoman valtatie ei ole vielä rakennettu. Teerivuorenkadun varrella näkyy useita teollisuus- ja varistorakennuksia.

Kuva 23. Ote ortoilmakuvasta vuodelta 1974. Tesoman valtatie on valmistunut ja sen varrelle on sijoittunut pienteollisuusrakennuksia. Nykyisen kauppakeskus Westerin paikalla on lähiön ostoskeskuksen ensimmäinen rakennus pysäköintialueineen. Tarkastelualueella TVA:n kortteli on valmistunut ja Teerivuorenkadun varren rakenne täydentynyt.

Kuva 24. Ote ortoilmakuvasta vuodelta 1987. Teerivuorenkadun varren rakenne on edelleen täydentynyt ja laajentunut länteen. Vanhan kirkkotien ja radan entiseen risteykseen on rakennettu alikulku jalankululle ja pyöräilylle. TVA:n kerrostalokorttelin viereen on rakennettu toinen kerrostalokortteli.

3.4 Tesoma 2000-luvulla ja lähijunaliikenteen avaaminen

2010-luvulla Tesomaa ja etenkin sen keskustaa on kehitetty voimakkaasti. Vuonna 2011 Tesomankadun pohjoispuolelle vahvistettiin uusi kauppakeskuksen asemakaava. Tesoman koululle puolestaan vahvistettiin uusi asemakaava vuonna 2014 ja Tesoman liikenneympyrän pohjoispuolelle asuinrakennuksia varten uusi asemakaava vuonna 2015. Tarkastelualueella Vanamonkadun ja Tesoman valtatieväli puolestaan sai uuden asemakaavan vuonna 2018. Kaavojen myötä alueen palvelut ovat kehittyneet ja monipuolistuneet ja rakennuskanta uudistunut. Myös väkimäärä Tesoman keskustassa on kasvanut.

Uusi koulu valmistui 2018 samoin kuin kauppakeskus Westeri. Liikenneympyrän pohjoispuolinen elinkaarikortteli valmistui vuonna 2020. Tarkastelualueella Vanamonkadun ja Tesoman valtatieväli väliin rakennukset valmistuivat vuonna 2019. 2020 radan ali avattiin Tesomanraitti. Elokuussa 2021 avattiin henkilöliikenteen rautatieseisake raitin varrelle ja lähijunaliikenne alkoi seisakkeelta.

Kuva 25. Tesomanraitti kuvattuna kohti rautatietä Kokkolankadun risteyksestä. Taustalla näkyy 2019 valmistuneita radan pohjoispuolisia asuin- ja liikerakennuksia.

Kuva 26. Tesomanraitti kuvattuna kohti pohjoista rautatieseisakkeelta. Pyörätie on erotettu pintamateriaalilla kävelytiestä. Uudella alueella kasvillisuus on vielä niukkaa ja rakennusten mustavalkoinen väritys korostaa ympäristön steriiliyttä.

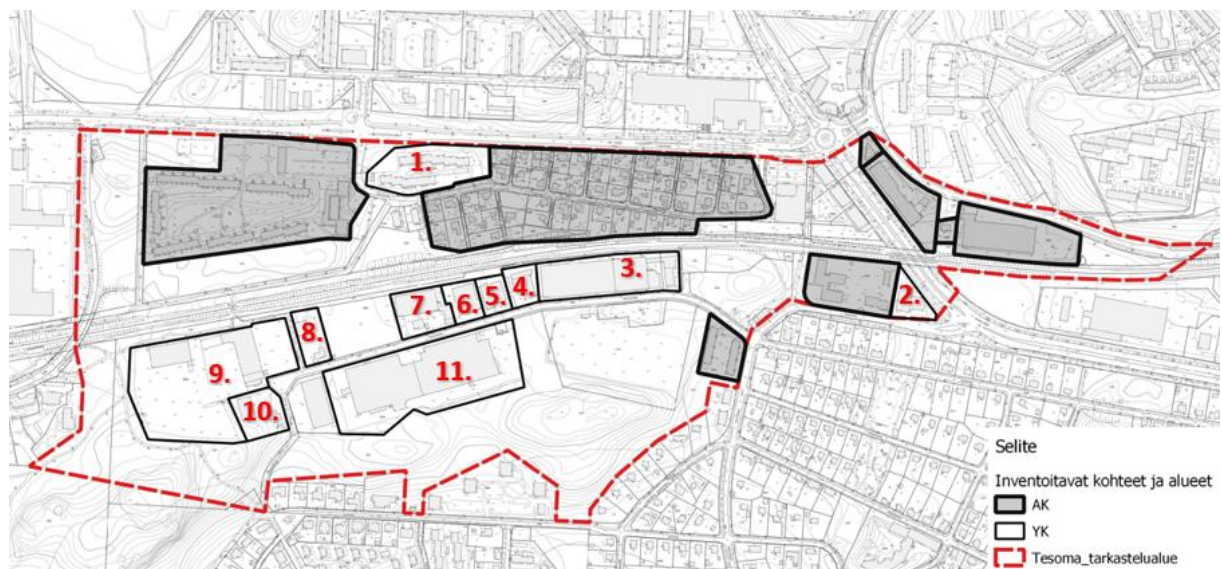
Kuva 27. Kontrasti Tesoman 2010-luvulla rakentuneen uuden keskustan ja palstoittamalla alkujaan syntyneen, pääosin 1930-luvulla ja jälleenrakennuskaudella rakentuneen vanhan pientaloalueen välillä on selvä. Pientaloalueen suurehko puutarhatontit tuovat vehreyttä uuden keskustan tuntumaan.

4 Yleiskaavatasoiset inventointikortit

Yleiskaavatasoisesti inventoitiin 11 kohdetta. Kohteet nimettiin nykyisen osoitteen mukaan paitsi Raholan liikuntakeskus, joka tunnetaan yleisesti nimellään. Pirkanmaan maakuntamuseon ohjeistuksen perusteella tarkastelualueelta inventoitiin 7 kohdetta ja Ristimäenkadun ympäristö alueena asemakaavatasoisesti. Muusta rakennuskannasta inventoitiin yleiskaavatasoisesti ennen vuotta 1990 valmistunut rakennuskanta. Tieto rakennusten iästä perustuu rakennus- ja huoneistorekisterin tietoihin. Maastokäynnin perusteella yleiskaavatasoisesti inventoitaviin kohteisiin lisättiin vielä Kohde 11 Teerivuorenkatu 5, joka on rakennus- ja huoneistorekisterin mukaan valmistunut vuonna 2001, mutta jossa on myös vanhempia rakennusosia. Urheilukenttää ja entistä Ristimäentorppaa ei inventoitu, koska niissä ei ole enää jäljellä ennen vuotta 1990 valmistuneita rakennuksia. Niitä on kuitenkin käsitelty osana tarkastelualueen rakentumisen historian kuvausta, samoin kuin Ristimäenpuiston kaakkoislaidalla olevaa luultavasti 1950-luvulta olevaa muuntajaa.

Yleiskaavatasoisesti inventoitiin seuraavat kohteet:

1. Ristimäenkadun 32-34 lamellikerrostalot
2. Kokkolankatu 2
3. Raholan liikuntakeskus
4. Teerivuorenkatu 8
5. Teerivuorenkatu 10
6. Teerivuorenkatu 12
7. Teerivuorenkatu 14
8. Teerivuorenkatu 24
9. Teerivuorenkatu 28
10. Teerivuorenkatu 11
11. Teerivuorenkatu 5

Kuva 28. Yleiskaavatasoisesti inventoitujen kohteiden sijainnit tarkastelualueella.

4.1 Kohde 1 Ristimäenkadun 32–34 lamellikerrostalot

Kiinteistötunnus: 837-240-3791-1

Osoite: Ristimäenkatu 32–34

Rakennustyyppi: Lamellikerrostalo

Nykyinen käyttö: Asuminen

Alkuperäinen käyttö: Asuminen

Rakennusvuosi: 1977 (rhr)

Suunnittelija: Arkkitehtitoimisto Vahtera & Heino, Aarne Heino

Muutokset ja korjaukset: 1986 parvekelasitukset mahdollistettu

Kerros-luku: 3 + maanpäällinen kellarikerros

Rungon muoto: Porrastettu suorakaide

Runko: Betonielementti

Vuoraus: Betonielementti

Väri: Valkoinen, sokkeli ruskea, parvekekaiteet vaalean keltainen

Katon muoto: Loiva satulakatto

Kate: Pelti

Sokkeli: Betonielementti

Yksityiskohdat: Alkuperäiset neliömäiset tuuletusikkunalliset standardi-ikkunat tummin puittein

Kohteen kuvaus: Kohteessa on kaksi itä-länsisuuntaista lamellikerrostaloa, joiden rakennusmassat on porrastettu. Rakennukset ovat tavanomaisia 1970-luvun betonielementtirakenteisia kerrostaloja. Rakennuksissa on ilmeeltään suljetut maanpäälliset kellarikerrokset. Eteläjulkisivujen parvekkeet ulkonevat rakennusrungosta. Lähes kaikki parvekkeet on lasitettu. Porraskäytävät ja parveketornit korostavat julkisivujen pystysuuntia, muuten elementtisaumat ja ikkuna-aukotus muodostavat säännöllistä ruudukkoa. Rakennusten välissä on yhteinen oleskelupiha. Pysäköintialueet ovat Ristimäenkadun varressa. Tesomankadun puolella tien varsi on puustoista.

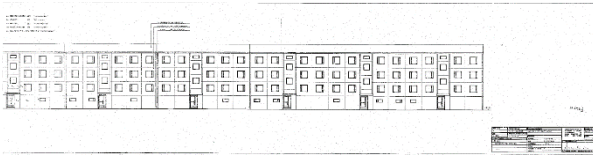
Säilyneisyys: Kohde on säilyttänyt alkuperäisen tai sitä vastaavan ulkoasunsa parvekkeiden lasituksia lukuun ottamatta.

Kohteen arvot: Kohteen on suunnitellut sama arkkitehti, kuin länsipuolisen TVA:n korttelin 1960-luvulla. Yksityiskohdiltaan ja rakennustekniikaltaan kohteen lamellitalot ovat tavanomaisia, mielenkiintoisuutta niiden arkkitehtuuriin tuo rakennusmassojen porrastaminen. Rakennusten sijoittelu tontille on ahtaampaa, kuin Tesoman 1960-luvulla valmistuneissa kohteissa. Porrastetut lamellitalot rajaavat etenkin Ristimäenkadun varren näkymiä. Kohteen rakennushistorialliset arvot jäävät vähäisiksi rakennusten edustaessa tavanomaista 1970-luvun elementtirakentamista, joka on edelleen Tampereella yleistä. Kohteella on jonkin verran kaupunkikuvallista merkitystä osana Tesomankatua rajaavaa rakennuskantaa.

Suositukset: Kohteella ei ole sellaisia arvoja, joiden perusteella se tulisi huomioida kaavoituksessa suojelumerkinnällä.

Kuva 29. Kohteen sijainti korostettu kantakartalla.

Kuva 30. Ote pohjoisemman rakennuksen pohjoisjulkisivuvuodesta vuoden 1976 rakennusluvasta.

Kuva 31. Ote pohjoisemman rakennuksen pohjoisjulkisivuvuodesta vuoden 1976 rakennusluvasta.

Kuva 32. Elementtikerrostalon lamellit myötäilevät Ristimäenkadun vartta. Kadun eteläpuolella on pientaloja.

Kuva 33. Eteläisemmän lamellitalon eteläjulkisivu.

Kuva 34. Eteläisemmän lamellitalon pohjoisjulkisivu ja porraskäytävän sisäänkäyntikatos.

Kuva 35. Pohjoisemman lamellitalon pohjoisjulkisivu.

4.2 Kohde 2 Kokkolankatu 2

Kiinteistötunnus: 837-233-3019-3

Osoite: Kokkolankatu 2

Rakennustyyppi: Liike- ja pienteollisuusrakennus

Nykyinen käyttö: Pienteollisuus ja varasto

Alkuperäinen käyttö: Myymälä ja pienteollisuus

Rakennusvuosi: 1989 (rhr)

Suunnittelija: Arkkitehtuuritoimisto Olli Tapio Ky,

Olli Tapio

Muutokset ja korjaukset: 1996 teollisuushalliin parvikerros ja teollisuustilan osittainen muuttaminen liiketilaksi

Kerrosluvu: Liiketila 1, teollisuushalli 2

Rungon muoto: Suorakaide liiketilasiivellä

Runko: Betonipilari ja -palkkirakenne

Vuoraus: Profiilipelti

Väri: Valkoinen

Katon muoto: Tasakatto

Kate: Pelti, kattohuopa

Sokkeli: -

Yksityiskohdat: Teollisuushallissa nauhaikkunat ja pitkällä julkisivuilla lasiseinät, myymälätalossa lasijulkisivut, joiden yllä kiertää aumakattoinen katos, myymälätilojen yllä mansardikattoinen lasitorni

Kohteen kuvaus: Tesoman valtatie ja Kokkolankadun risteyksessä sijaitsee entinen huonekalumyymälä, jonka yhteydessä on myös tuotanto- ja varastotilaa. Tuotantotilat sijoittuvat profiilipeltivuorattuun laatikkomaiseen teollisuushalliin, jonka itäpuolella on matalampi lasijulkisivuinen myymälätila, jonka katolla on sisätiloihin valoa antava pyramidimainen kattoikkuna. Rakennuksen ja Tesoman valtatie välissä on nurmea ja kookkaita lehtipuita. Pysäköintipaikat ovat Kokkolankadun varrella.

Säilyneisyys: Kohteen julkisivujen pellitys vaikuttaa 2000-luvulla uusitulta. Alkuperäisestä väriydestä ei ole tietoa. Muuten rakennus vaikuttaa säilyneen alkuperäisessä tai sitä

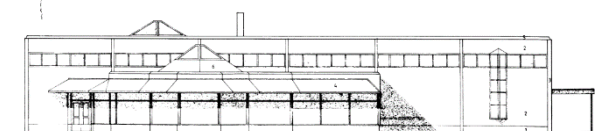
vastaavassa asussa. Rakennuksessa ei enää toimi huonekalumyymälää.

Kohteen arvot: Kohde edustaa oman aikansa tavanomaista liikerakentamista. Ulkoasussa huomio kiinnittyy itäjulkisivun rakennusmassan porrastamiseen ja katolla olevaan lasipyramidiin. Rakennukseen ei liity erityisiä rakennushistoriallisia arvoja. Kohteen mahdollinen historiallinen arvo liittyy elinkeinohistoriaan sen ilmentäessä tilaa vaativan kaupan sijoittumista keskustojen ulkopuolelle pääteiden varsille. Kohteella on kaupunkikuvallista merkitystä sen sijoituksessa risteyskseen. Näkyvyyttä Tesoman valtatielle heikentää kuitenkin maastonmuodot ja kasvillisuus tien varressa.

Suosituksukset: Kohteella ei ole sellaisia arvoja, joiden perusteella se tulisi huomioida kaavoituksessa suojelumerkinnällä.

Kuva 36. Kohteen sijainti korostettu kantakartalla.

Kuva 37. Ote itäjulkisivukuvasta vuoden 1988 rakennusluvasta.

Kuva 38. Kohteen julkisivu Tesoman valtatie suuntaan.

Kuva 39. Kohteen varasto-osan julkisivu Kokkolankadulle.

4.3 Kohde 3 Raholan liikuntakeskus

Kiinteistötunnus: 837-233-3023-26 ja 837-233-3023-27

Osoite: Teerivuorenkatu 2 ja 4

Rakennustyyppi: Urheilu- ja kokoontumisrakennus

Nykyinen käyttö: Liikuntakeskus, asuminen

Alkuperäinen käyttö: Elintarviketeollisuus, asuminen

Rakennusvuosi: Entinen makkaratehdas 1955, asuinrakennus 1972 ja liikuntahalli 1999

Suunnittelija: Entinen makkaratehdas S. Honkavaara

Muutokset ja korjaukset: Makkaratehtaan korotus 1960. Vuonna 1965 rakennusta laajennettiin itään ja 1973 länteen, pienempiä laajennuksia on tehty useita 1960- ja 1970-luvuilla. Vuonna 1972 itäpuolelle rakennettiin asuinrakennus, jota on sittemmin laajennettu ja käyttötarkoitusta muutettu. Entistä makkaratehtaan rakennusta laajennettiin 1999 pohjoiseen, korotettiin ja käyttötarkoitus muutettiin väliaikaisiksi liikuntatiloiksi. Vuonna 1999 länsipuolelle rakennettiin varastohalli väliaikaiseksi liikuntatilaksi, 2011 se ja entinen tehdasrakennus muutettiin urheilurakennukseksi.

Kerrosluku: Entinen makkaratehdas 3 + kellari, entinen asunto 1 + maanpäällinen kellarikerros, halli 1 + parvi,

Rungon muoto: Suorakaide, siipiosia

Runko: Entinen makkaratehdas betonipilari ja -palkkirakenne, entinen asunto betoni

Vuoraus: Puhtaaksi muuraus, Paroc-elementit

Väri: Punatiili, vaalean harmaa ja valkoinen

Katon muoto: Loiva harjakatto, entisessä asunnossa tasakatto

Kate: Pelti

Sokkeli: Betoni

Yksityiskohdat: Entisen makkaratehtaan vanhimmassa osassa pystyikkunat, joiden aukot tiiliholvattu, pääsisäänkäynnin yllä porraskäytävän korkeat ikkunat, joille muurattu tiilikehys. Pääosa ikkunoista on uusittu vanhan

mallin mukaan, muutamia alkuperäisiä ikkunoita jäljellä. Itäisessä makkaratehtaan laajennusosassa nauhaikkuna ja myöhemmin lisätyt neliön malliset ikkunat, läntisessä matalat vaakaikkunat, entisessä asuinrakennuksessa pääasiassa alkuperäiset tuuletusikkunalliset standardi-ikkunat. Liikuntakeskuksen vaatimat hallitilat on rakennettu entisen makkaratehtaan länsi- ja pohjoispuolelle sekä osittain vanhan rakennusmassan päälle. Liikuntakeskuksen julkisivut ulkonevat makkaratehtaan katujulkisivusta.

Kohteen kuvaus: Teerivuorenkadun ja radan väliin sijoittunut rakennus on alkujaan ollut punatiilinen Makkara-Kolmion makkaratehdas. Rakennusta on korotettu ja laajennettu useaan otteeseen jo makkaratehtaan aikana. 1970-luvulla viereen rakennettiin matala asuinrakennus. Makkaratehtaan aikainen rakennuskanta on punatiilistä. 2000-luvun vaihteessa entisen tehtaan jatkeeksi rakennettiin laaja halli ja tehdasrakennusta korotettiin liikuntatiloiksi. Samalla 1980-luvulla toimistotilaksi muutettu asuinrakennus kytkettiin osaksi liikuntakeskusta. Rakennusta käytetään kuitenkin nykyisinkin edelleen osittain asumiseen. Peltivuoratut laajennusosat erottuvat selvästi vanhemmasta rakennuskannasta. Liikuntatilat ovat ikkunattomia ja Teerivuorenkadun katujulkisivu urheilukenttää vastapäätä on ilmeeltään monotoninen.

Säilyneisyys: Rakennusta on laajennettu useaan otteeseen. Makkaratehtaan alkuperäinen yksikerroksinen 1950-luvun ulkoasu ei ole enää hahmotettavissa. Sen sijaan vuoden 1960 korotuksen jälkeinen ulkoasu on edelleen hahmotettavissa katujulkisivulla samoin kuin 1960- ja 1970-luvun punatiiliset laajennusosat. 2000-luvun taitteen laajennuksen myötä rakennuksen massoittelu on voimakkaasti muuttunut. Tämä näkyy kaikilla julkisivuilla. Länsi- ja pohjoisjulkisivuilla vanhat julkisivut jäävät laajennoksen taakse. Entisen makkaratehtaan vanhimmassa osassa katujulkisivun ikkuna-

aukotus on säilynyt ennallaan, vaikka kellarin ja ullakon ikkunat on peitetty. Ikkunat ovat malliltaan alkuperäistä vastaavia tai alkuperäisiä. Itäiseen laajennusosaan on avattu uusia ikkuna-aukkoja. Entisen asuinrakennuksen julkisivut ovat säilyneet alkuperäisessä asussaan, joitain ikkunoita on uusittu. Entisen makkaratehtaan sisätiloihin on tehty tilamuutoksia, kun tilat muutettiin liikuntakeskukseksi.

Kohteen arvot: Kohteen eri rakennusvaiheet ovat rakenteiltaan ja ulkoasultaan rakennusajalleen tavanomaisia ja tyypillisiä. 1950- ja 1960-luvuilla suositettiin punatiiltä ja tämä rakennusperinne näkyy kohteen 1970-luvun laajennuksissakin. Rakennus hahmottuu kerroksellisenä kokonaisuutena, mutta makkaratehtaan rakennusmassa ja ulkoasu eivät hahmotu enää kuin katujulkisivulta 2000-luvun vaihteen laajennuksen myötä. Porin radan varressa on ollut Tesomalla muitakin saman aikakauden punatiilipintaisia teollisuusrakennuksia. Kohteella on paikallista historiallista arvoa sen ollessa ensimmäisiä radan varren teollisuusrakennuksia Tesomalla. Kohde kertoo lihatuotteiden valmistuksesta Tampereella. Kertovuutta heikentää muuttunut käyttötarkoitus. Rakennusta ei enää ulkoasun perusteella pysty hahmottamaan entiseksi makkaratehtaaksi. Kohteen vanhempien rakennusosien tiilipinnat ja ikkunat tuovat pienipiirteisyyttä ja ajallisia kerroksia Teerivuorenkadun kaupunkikuvaan. Asuinrakennuksen selkeä ja yksinkertainen rakennusmassa linkittyy kadunvarren muihin ulkoasultaan yksinkertaisiin, laatikkomaisiin rakennuksiin, sekä toisaalta lähistön muihin teollisuusalueen keskellä oleviin asuinrakennuksiin. Julkisivuiltaan puhtaaksi muuratusta tiilestä oleva, muuten vaatimaton asuinrakennus on rakennusajalleen epätyypillinen julkisivumateriaalinsa ansiosta. Liikuntahalliin ei liity erityisiä arvoja.

Suosituksset: Makkaratehtaan punatiilisistä vanhimmista osista suositellaan säilyttämään mahdollisuuksien mukaan osia muistutmana alueen teollisesta historiasta. Kohteen kerroksellisuuden vuoksi se kestää tuleviakin muutoksia.

Kuva 40. Kohteen sijainti korostettu kantakartalla.

Kuva 41. Etualalla vuoden 1965 makkaratehtaan laajennus. Taustalla näkyy makkaratehtaan alkuperäinen rakennusosa, jota korotettiin vuonna 1960. Peltivuorattu rakennusosa on 2000-luvun taitteen liikuntahallia.

Kuva 42. Etualalla vuoden 1965 makkaratehtaan laajennus. Taustalla näkyvä peltivuorattu rakennusosa on 2000-luvun taitteen liikuntahallia.

Kuva 45. Makkaratehtaan vanhassa osassa sisäänkäyntiä ja sen yhteydessä olevaa portaikkoa on korostettu julkisivussa korkealla tiilimuurauksen kehystämällä ikkunalla.

Kuva 43. 2000-luvun peltivuorattua liikuntahallia. Makkaratehtaan vuoden 1973 laajennuksen katujulkisivusta on jätetty palanen näkyviin.

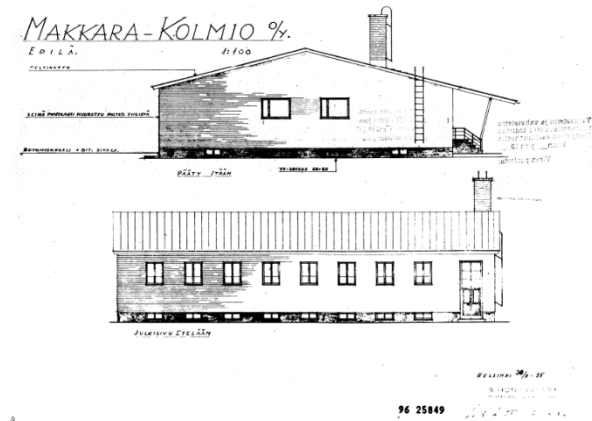
Kuva 46. Kohteen yhteydessä oleva asuinrakennukseksi rakennettu rakennus.

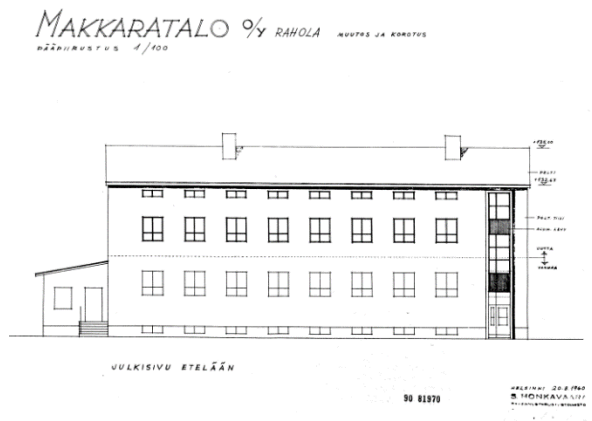
Kuva 44. Makkaratehtaan vanhassa osassa ikkuna-aukot on tiiliholvattu.

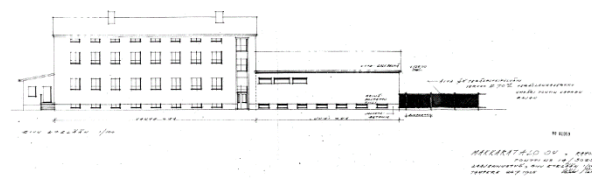
Kuva 47. Liikuntakeskuksen sisäpiha. Oikealla näkyy asuinrakennuksen länsijulkisivu.

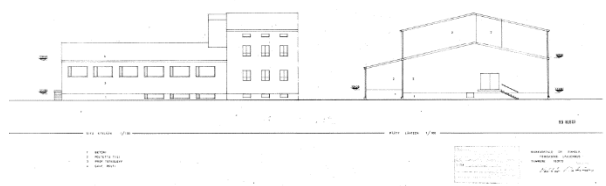
Kuva 48. Ote itä- ja eteläjulkisivukuvasta vuoden 1955 rakennusluvasta.

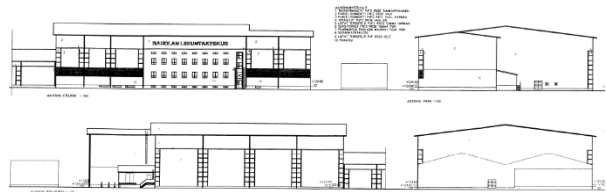
Kuva 49 Ote eteläjulkisivukuvasta vuoden 1960 rakennusluvasta.

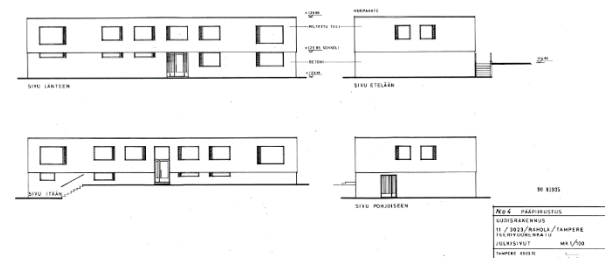
Kuva 50. Ote eteläjulkisivukuvasta vuoden 1965 rakennusluvasta.

Kuva 51. Ote etelä- ja länsijulkisivukuvasta vuoden 1973 rakennusluvasta.

Kuva 52. Ote julkisivukuvista vuoden 1999 rakennusluvasta.

Kuva 53. Ote toimistorakennuksen julkisivukuvista vuoden 1972 rakennusluvasta.

4.4 Kohde 4 Teerivuorenkatu 8

Kiinteistötunnus: 837-233-3023-29

Osoite: Teerivuorenkatu 8

Rakennustyyppi: Varasto- ja myymälärakennus

Nykyinen käyttö: Myymälä, varasto

Alkuperäinen käyttö: Elintarviketeollisuus

Rakennusvuosi: 1962, 1972 (rhr)

Suunnittelija: ei tietoa, 1972 laajennus G.

Tahkokallio

Muutokset ja korjaukset: 1971

julkisivumuutoksia, 1972 rakennusta on

laajennettu, 1982 ja 1985 laajennus, 1987

julkisivumuutoksia, 2002 2-kerroksinen

laajennusosa

Kerrosuku: 1, osittain 2

Rungon muoto: L, vinkkelissä myymälätiloja

Runko: Puurunko

Vuoraus: Pystylomalauδοitus, vaakalauδοitus

Väri: Vihreä ja valkoinen

Katon muoto: Loiva harjakatto

Kate: Pelti, kattuhuopa

Sokkeli: Betoni

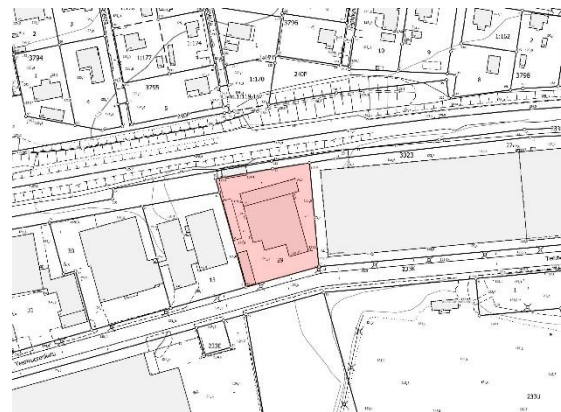
Yksityiskohdat: Teerivuorenkadun puoleisella julkisivulla on runsaasti valomainoksia

Kohteen kuvaus: Teerivuorenkadun ja radan välissä sijaitsee varasto- ja myymälärakennus. Radan varressa on radan suuntainen kaksikerroksinen rakennusosa, siihen nähden poikittain on yksikerroksinen siipiosa ja näiden vinkkelissä on myymälätiloja isoin näyteikkunoin. Asfaltoitua pihaa reunustaa 2000-luvun myymälärakennus ja väliaikainen katos.

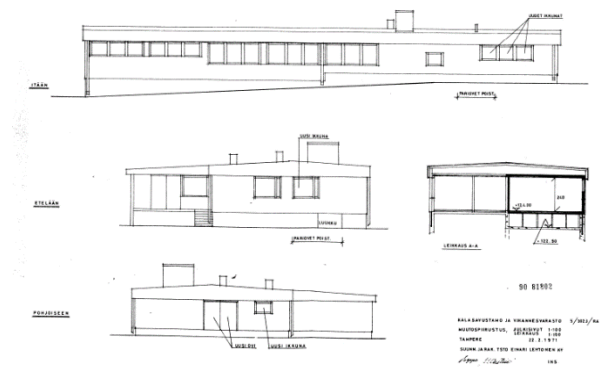
Säilyneisyys: Kohdetta on laajennettu useaan otteeseen ja samalla julkisivuihin on tehty muutoksia. Rakennuksen alkuperäinen massoittelu ja ulkoasu eivät ole enää hahmotettavissa. Kohde on alkujaan ollut kalasavustamo ja juurikasvarasto. Rakennuksen käyttötarkoitus on muutettu myymäläksi, korjaamoksi ja varastoksi viimeistään 1990-luvulla.

Kohteen arvot: Kohde on ulkoasultaan vaatimaton ja ajallisesti kerroksellinen teollisuusrakennus. Ajalliset kerrokset eivät selvästi erotu toisistaan. Kohteella on vähäistä paikallista historiallista arvoa sen ollessa entinen kalasavustamo ja näin liittyessä radanvarren muuhun elintarviketeollisuuteen. Kertovuutta heikentää muuttunut käyttötarkoitus. Rakennusta ei enää ulkoasun perusteella pysty hahmottamaan entiseksi kalasavustamoksi.

Suositus: Kohteella ei ole sellaisia arvoja, joiden perusteella se tulisi huomioida kaavoituksessa suojelumerkinnällä.

Kuva 54. Kohteen sijainti korostettu kantakartalla.

Kuva 55. Ote itä-, etelä- ja pohjoisjulkisivukuvasta vuoden 1971 rakennusluvasta.

Kuva 56. Kohteen itäjulkisivu.

Kuva 57. Kohteen eteläjulkisivu.

4.5 Kohde 5 Teerivuorenkatu 10

Kiinteistötunnus: 837-233-3023-13

Osoite: Teerivuorenkatu 10

Rakennustyyppi: Varastorakennus

Nykyinen käyttö: Varasto

Alkuperäinen käyttö: Varasto

Rakennusvuosi: 1969, 1982 (rhr)

Suunnittelija: Jaakko ja Antti Tähtinen (1969)

Muutokset ja korjaukset: Alkuperäisen varastohallin viereen on rakennettu vuonna 1982 toinen varastohalli, jota on laajennettu, käyttötarkoitusta muutettu ja julkisivuja muutettu vuonna 1988

Kerrosuku: Vanhempi halli 1, uudempi halli 2

Rungon muoto: Suorakaide

Runko: Vanhempi halli puu, uudempi halli teräs

Vuoraus: Vanhempi halli pysty lomalaudoitus, uudempi halli pystyprofiilipelti

Väri: Vanhempi halli punamulta, uudempi halli valkoinen

Katon muoto: Vanhempi halli satulakatto, uudempi halli lapekatto

Kate: Vanhempi halli aaltopelti, uudempi halli profiilipelti

Sokkeli: -

Yksityiskohdat: Vanhemman varastorakennuksen ikkunat on peitetty rakennuslevyillä, puinen pariovi on alkuperäinen ja keltaiseksi maalattu, uudemman hallin edustalla on avoin katos.

Kohteen kuvaus: Tontilla sijaitsee rinnakkain kaksi varastohallia, joista vanhempi on puuvuorattu ja kylmää tilaa. Se on ollut Värilaasti Oy:n halli. Sen vieressä on uudempi varastohalli, joka on kytketty vanhaan halliin rakennusten välissä olevalla matalalla rakennusosalla. Rakennusten edustalla tontti on asfaltoitu.

Säilyneisyys: Vanhempi varastohalli on säilynyt alkuperäisessä asussaan, paitsi että ikkunat on peitetty. Uudemman hallin ulkoasu on muuttunut jonkin verran muutosten yhteydessä.

Kohteen arvot: Kohteen vanhempi varastohalli on ulkoasultaan vaatimaton puurakenteinen ja puuvuorattu kylmä varastohalli. Puurakenteinen ja puuvuorattu halli kuvastaa perinteistä rakennustekniikkaa, jota etenkin kaupungeissa käytettiin enää vähän 1960-luvulla. Uudempi varastohalli on rakennusajalleen tavanomainen ja ulkoasultaan vaatimaton peltivuorattu varastohalli. Puuvuoratulla hallilla on vähäisiä historiallisia arvoja osana Teerivuorenkadun teollista rakennuskantaa. Sen rakennushistorialliset ja maisemalliset arvot jäävät vähäisiksi.

Suositus: vanhemman hallin käyttömahdollisuuksia osana uutta rakennetta tulisi tutkia, halli tuo ajallista kerroksellisuutta alueelle. Kohteella ei ole kuitenkaan sellaisia arvoja, joiden perusteella se tulisi huomioida kaavoituksessa suojelumerkinnällä.

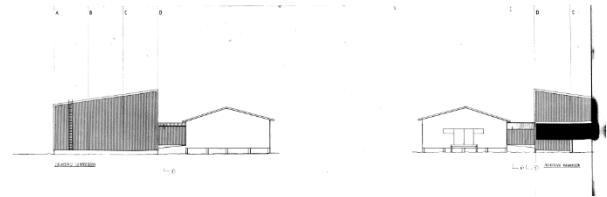
Kuva 58. Kohteen sijainti korostettu kantakartalla.

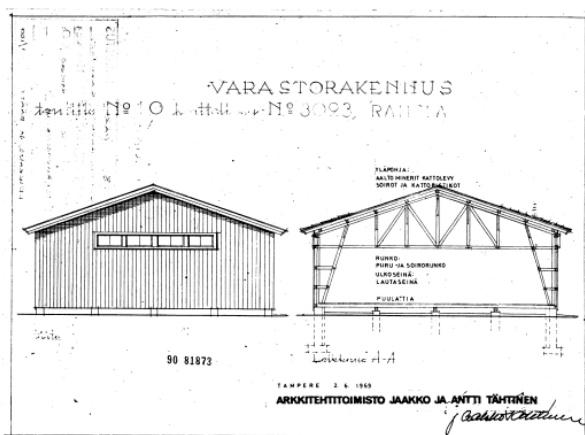
Kuva 59. Kohteessa olevan puuvuoratun kylmän varastohallin eteläjulkisivu.

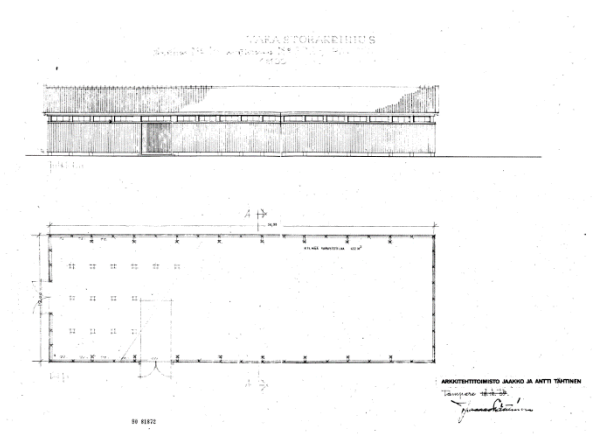
Kuva 60. Kohteessa olevan uudemman varastohallin eteläjulkisivu.

Kuva 63. Ote pohjois- ja eteläjulkisivupiirroksista vuoden 1982 lupakuvasta.

Kuva 61. Ote pohjoisjulkisivu- ja leikkauskuvasta vuoden 1969 lupakuvasta.

Kuva 62. Ote itäjulkisivusta sekä pohjapiirroksista vuoden 1969 lupakuvasta.

4.6 Kohde 6 Teerivuorenkatu 12

Kiinteistötunnus: 837-233-3023-30

Osoite: Teerivuorenkatu 12

Rakennustyyppi: Teollisuusrakennus

Nykyinen käyttö: Pienteollisuus

Alkuperäinen käyttö: Pienteollisuus

Rakennusvuosi: 1971 (rhr)

Suunnittelija: Signeerauksesta ei saa selvää

Muutokset ja korjaukset: Rakennusta on laajennettu vuonna 1978 ja 1983. 2000-luvun taitteessa rakennuksesta on purettu tehtaan tuotantoon liittyneitä säiliöitä

Kerrosuku: 1, osittain 2

Rungon muoto: Suorakaide, joka laajennettu neliömäiseksi

Runko: Pilari ja -palkkirakenne, liimapuupalkit

Vuoraus: Puhtaaksimuurattu tiili, pystylomalaudoitus, profiilipelti

Väri: Punatiili, kerman vaalea, vaalea siniharmaa

Katon muoto: Loiva harjakatto, loiva lapekatto

Kate: Pelti tai kattohuopa

Sokkeli: Betoni

Yksityiskohdat: Rakennuksen katujulkisivun alaosa on punatiilivuorattu. Katolla on useita pyöreitä, peltivuorattuja savu- tai ilmastointipiippuja. Rakennus on kytketty Teerivuorenkatu 10:ssä olevaan puurakenteiseen kylmään varastorakennukseen. Vuoden 1978 laajennuksessa on länsijulkisivulla nauhaikkuna

Kohteen kuvaus: Kohde on alkujaan ollut Väri- ja laasti Oy:n teollisuusrakennus.

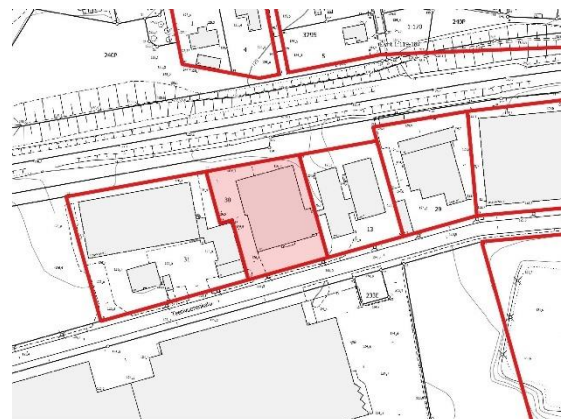
Teollisuusrakennusta on laajennettu 1970- ja 1980-lukujen taitteessa. Alkuperäinen rakennusosa on yksikerroksinen halli, laajennus sitä selvästi korkeampi. Rakennuksen ympärillä on hiekkapintaista lastauspihaa.

Säilyneisyys: Laajennusten myötä kohteen alkuperäisen osan kattoa on osittain muutettu. 1970-luvun lopun laajennus on alkuperäisessä asussaan. 1900-luvun lopulla tehtaan tuotantoon

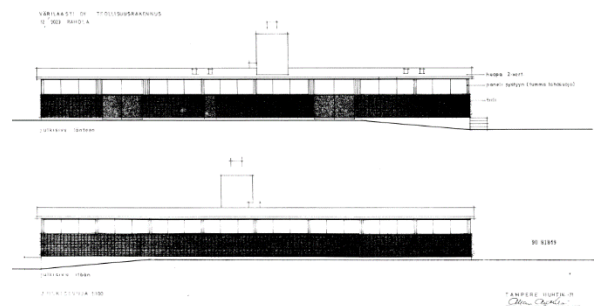
liittyneitä säiliöitä on purettu ja niiden paikalle on rakennettu peltivuorattua varastotilaa.

Kohteen arvot: Kohde on ulkoasultaan vaatimaton ja ajallisesti kerroksellinen teollisuusrakennus. Ajalliset kerrokset erottuvat selvästi toisistaan. Alkuperäisen rakennusosan osittainen tiilivuoraus liittyy sen kadun varren vanhempiin teollisuusrakennuksiin. Laajennusosa on massoitteeltaan pelkistetty suorakulmio. Se on suunniteltu ja toteutettu rakennusajalle tavanomaiseen tapaan ja liittyy tyylillisesti Teerivuorenkadun varren muihin tasakattoisiin rakennuksiin. Kohteeseen ei liity erityisiä arvoja.

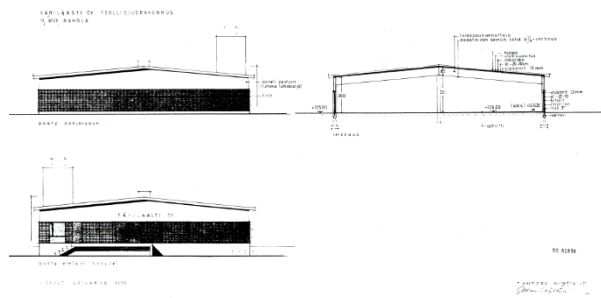
Suositus: Kohteella ei ole sellaisia arvoja, joiden perusteella se tulisi huomioida kaavoituksessa suojelumerkinnällä.

Kuva 64. Kohteen sijainti korostettu kantakartalla.

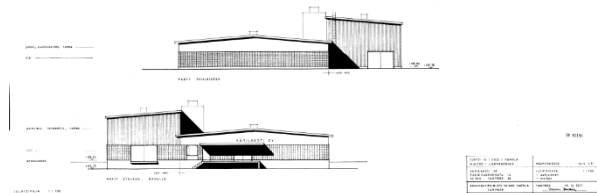
Kuva 65. Ote länsi- ja itäjulkisivupiirroksista vuoden 1972 lupakuvasta.

Kuva 66. Ote pohjois- ja eteläjulkisivupiirroksista sekä leikkauskuvasta vuoden 1972 lupakuvasta.

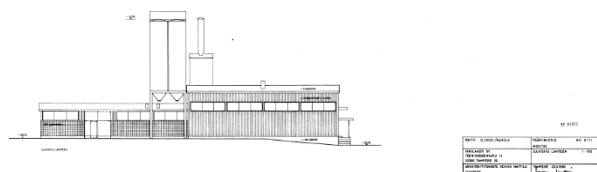
Kuva 70. Kohteen eteläjulkisivu.

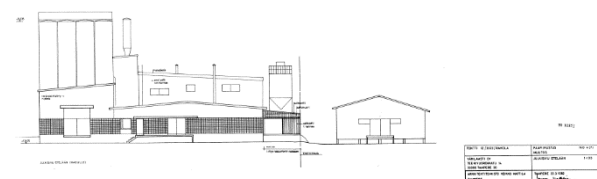
Kuva 67. Ote pohjois- ja eteläjulkisivupiirroksista sekä leikkauskuvasta vuoden 1978 lupakuvasta.

Kuva 71. Kohteen länsijulkisivu.

Kuva 68. Ote länsijulkisivukuvasta vuoden 1983 lupakuvasta.

Kuva 69. Ote eteläjulkisivukuvasta vuoden 1983 lupakuvasta.

4.7 Kohde 7 Teerivuorenkatu 14

Kiinteistötunnus: 837-233-3023-31

Osoite: Teerivuorenkatu 14

Rakennustyyppi: Teollisuusrakennus ja asuinrakennus

Nykyinen käyttö: Liikuntahalli ja asuminen

Alkuperäinen käyttö: Pienteollisuus, asuminen

Rakennusvuosi: teollisuusrakennus 1975
ilmakuvien perusteella (1920 rhr), asuinrakennus 1974 (rhr)

Suunnittelija: rakennusinsinööri Mauri Kauppila (sekä teollisuusrakennus että asuinrakennus)
Muutokset ja korjaukset: Teollisuusrakennuksen toimisto-osan korotus 1975, 1980 tilamuutoksia ja varastorakennus nykyisen liikuntahallin paikalle, 1985 käyttötarkoituksen muutos toimistorakennukseksi, 1990 käyttötarkoituksen muutos tilapäiseksi opiskelija-asuntolaksi, 2000-luvun vaihde varastorakennuksen purkaminen, 2011 toimistorakennuksen laajentaminen ja muuttaminen urheilurakennukseksi

Kerrosluvu: Teollisuusrakennus 1 osin 2, asuinrakennus 1

Rungon muoto: Teollisuusrakennus suorakaide, asuinrakennus suorakaide, jonka siipiosassa autotalli

Runko: Teollisuusrakennus puupilarit ja -palkit, asuinrakennus puurunko

Vuoraus: Teollisuusrakennus profiilipelti, asuinrakennus kahitiili

Väri: Teollisuusrakennus vaalean sininen ja valkoinen, asuinrakennus punatiili ja valkoinen

Katon muoto: Teollisuusrakennus tasakatto ja loiva harjakatto, asuinrakennus tasakatto

Kate: Teollisuusrakennus kattohuopa ja saumapelti, asuinrakennus kattohuopa

Sokkeli: Teollisuusrakennus betoni, asuinrakennus betoni

Yksityiskohdat: Teollisuusrakennuksen ikkunat on ryhmitelty ikkunauhoihin, joissa ikkunoiden välissä on puuvuoraus. Ikkunoiden puitteet ovat tummat. Matalassa osassa on kapea räystäs, kaksikerroksisessa osassa ei ole räystästä. Myös

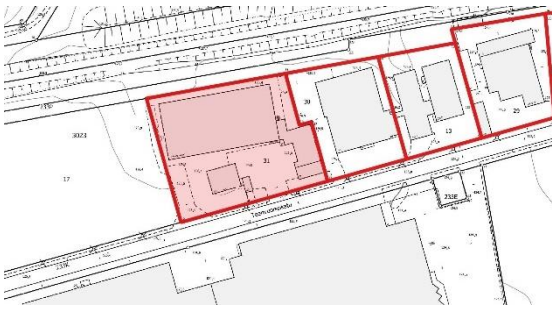
asuinrakennuksessa on ikkunauhat. Etelä- ja länsijulkisivuilla ikkunat ovat isot, itäjulkisivulla matalat. Ikkunoiden yltä seinät ovat puuvuoratut.

Kohteen kuvaus: Entinen teollisuusrakennus sijaitsee tontin itäreunalla. Siihen liittynyt varastorakennus tontin pohjoisreunalla on korvattu 2000-luvulla aiempaa varastorakennusta massiivisemmalla liikuntahallilla. Sisäänkäynti liikuntahalliin on sen ja entisen teollisuusrakennuksen kulmauksesta. Piha on pysäköintialueena. Tontin eteläreunalla sijaitsevalle asuinrakennukselle on aidattu oma pihansa. Asuinrakennuksen edustalla kasvaa muutama kookas mänty.

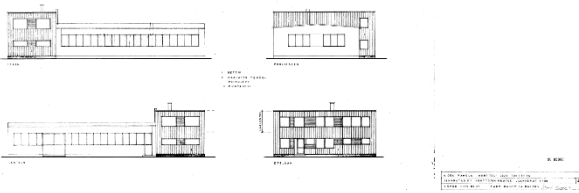
Säilyneisyys: Teollisuusrakennus on säilynyt pääpiirteissään alkuperäistä vastaavassa asussaan, ikkuna-aukotukseen on tehty joitakin muutoksia. Myös asuinrakennus on alkuperäistä vastaavassa asussaan, mutta esim. ulko-ovet on uusittu ja rakennuksen edustalle rakennettu terassi. Tonttia on muuttanut 2000-luvulla rakennettu liikuntahalli.

Kohteen arvot: Kohteessa oleva teollisuusrakennus on rakennusajalleen tavanomainen teollisuusrakennus. Se on massoitteeltaan pelkistetty suorakulmio. Se on suunniteltu ja toteutettu rakennusajalle tavanomaiseen tapaan ja liittyy tyylillisesti Teerivuorenkadun varren muihin tasakattoisiin rakennuksiin. Asuinrakennus on rakennusajalleen tyyppillinen tasakattoinen ja tiilivuorattu asuinrakennus, jonka ulkoasussa korostuu vaakalinjat. Rakennus on ollut samalla tontilla olleen tehtaan omistajan tai johtajan asunto. Kohteella on vähäisiä historiallisia arvoja sen ilmentäessä alueen teollista rakentamista ja asumista pienteollisuuden yhteydessä.

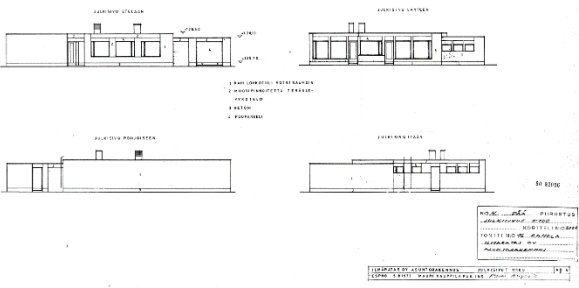
Suositukses: Kohteella ei ole sellaisia arvoja, joiden perusteella se tulisi huomioida kaavoituksessa suojelumerkinnällä.

Kuva 72. Kohteen sijainti korostettu kantakartalla.

Kuva 73. Ote teollisuushallin julkisivupiirroksista vuoden 1975 lupakuvasta. Teollisuushallille on haettu rakennuslupaa jo vuonna 1971, jolloin toimisto-osa oli yksikerroksinen. Vuoden 1974 ilmakuvasssa teollisuushallia ei vielä näy, joten ilmeisesti se on rakennettu vasta vuoden 1975 lupakuvien mukaan.

Kuva 74. Ote asuinrakennuksen julkisivupiirroksista vuoden 1973 lupakuvasta.

Kuva 75. Kohteen etelä- ja itäjulkisivu.

Kuva 76. Kohteen eteläjulkisivua. Vasemmalla näkyy uusi liikuntahalli, oikealla entistä teollisuusrakennusta.

Kuva 77. Kuvan etualalla on kohteessa oleva erillispientalo aidattuine pihoineen. Taustalla näkyy uusi liikuntahalli.

4.8 Kohde 8 Teerivuorenkatu 24

Kiinteistötunnus: 837-233-3023-19

Osoite: Teerivuorenkatu 24

Rakennustyyppi: Asuinrakennus ja varastorakennus

Nykyinen käyttö: asuminen ja varasto

Alkuperäinen käyttö: asuminen ja varasto (?)

Rakennusvuosi: asuinrakennus 1978 (rhr),

varastorakennus 1975 (rhr)

Suunnittelija: Harri Poussa

Muutokset ja korjaukset: Asuinrakennukseen on rakennettu autotallisiipi vuonna 1982 ja tasakatto on muutettu harjakatoksi vuonna 1985

Kerroslukku: asuinrakennus 1, varasto 2

Rungon muoto: asuinrakennus L, jossa autotalli erillisessä siivessä, varasto suorakaide

Runko: asuinrakennus kevytsora, varasto ei tietoa

Vuoraus: asuinrakennus paikalla muurattu tiili, puuverhous, varasto kalkkihiekkatiili ja profiilipelti

Väri: asuinrakennus keltatiili, valkoinen, varasto valkoinen ja tumma harmaa

Katon muoto: asuinrakennus loiva harjakatto, varasto loiva harjakatto

Kate: asuinrakennus kattopelti, varasto kattopelti

Sokkeli: asuinrakennus betoni, varasto betoni

Yksityiskohdat: Asuinrakennuksen pääovi on puinen peiliovi. Varastorakennuksessa nauhaikkuna ja iso lastausovi, kalkkihiekkatiilinen päätyseinä on muurimainen.

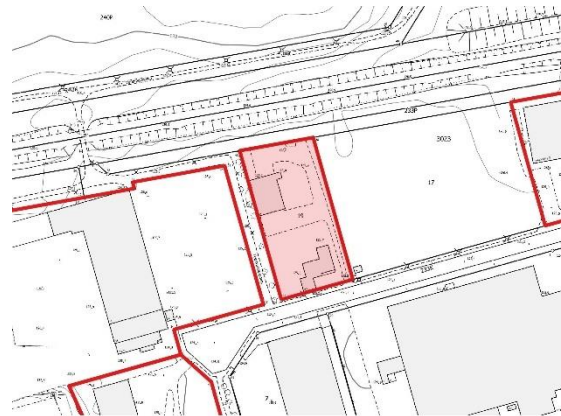
Kohteen kuvaus: Tontin etelälaidalla sijaitsevasta asuinrakennuksesta näkyy kadulle lähinnä 1980-luvun alussa tehty autotallisiipi, muuten tontin eteläreunaa rajaa tiheä pensasaita. Tontin takaosaan varastorakennukselle johtava pihatie kulkee tontin itäreunalla. Tontin länsireunalla on korkea aita. Varastorakennus on tontin länsireunassa kiinni.

Säilyneisyys: Asuinrakennuksen ulkoasua on muuttanut autotallin rakentaminen ja tasakaton muuttaminen harjakatoksi 1980-luvulla.

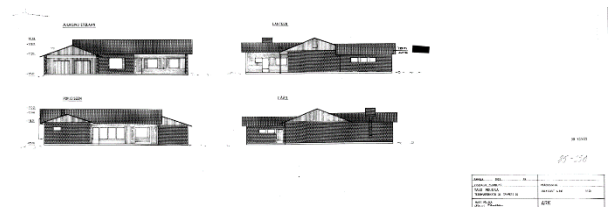
Varastorakennuksen alkuperäisestä ulkoasusta ei ole tietoa.

Kohteen arvot: Kohteessa on rakennusajalleen tavanomainen, ulkoasultaan muuttunut asuinrakennus sekä ulkoasultaan vaatimaton varastorakennus. Kohteen rakennuksiin ei liity erityisiä arvoja.

Suosituksset: Kohteella ei ole sellaisia arvoja, joiden perusteella se tulisi huomioida kaavoituksessa suojelumerkinnällä.

Kuva 78. Kohteen sijainti korostettu kantakartalla.

Kuva 79. Ote asuinrakennuksen julkisivupiirroksista vuoden 1985 lupakuvasta. Rakennuksen tasakatto on tuolloin muutettu harjakatoksi.

Kuva 80. Asuinrakennuksesta näkyy lähinnä autotalli Teerivuorenkadulle.

Kuva 81. Tontin takaosassa oleva varastorakennus.

4.9 Kohde 9 Teerivuorenkatu 28

Kiinteistötunnus: 837-233-3029-5

Osoite: Teerivuorenkatu 28

Rakennustyyppi: Teollisuusrakennus

Nykyinen käyttö: Teollisuus

Alkuperäinen käyttö: Teollisuus

Rakennusvuosi: 1976

Suunnittelija: Teratek, Raimo Salonen

Muutokset ja korjaukset: 1982 laajennus, 1983

varastokatos ja teollisuushalli, 1991 ja 1994

pieniä lisärakennuksia, 2010 avokatos, 2015

toimistorakennuksen itäjulkisivun verhoilu pellillä

Kerrosluvu: Teollisuusrakennus 2 + kellari +
korkea halli, teollisuushalli 2

Rungon muoto: Teollisuusrakennus suorakaide
jonka siivessä avokatos, teollisuushalli suorakaide

Runko: Teollisuusrakennus pilari-palkkirakenne,
teollisuushalli pilari-palkkirakenne

Vuoraus: Teollisuusrakennus profiloitu teräslevy
ja betonielementti, teollisuushalli
betonielementti

Väri: Teollisuusrakennus vaalea siniharmaa ja
valkoinen, teollisuushalli valkoinen ja vaalea
siniharmaa

Katon muoto: Teollisuusrakennus tasakatto,
teollisuushalli tasakatto

Kate: Teollisuusrakennus kattohuopa (?),
teollisuushalli kattohuopa (?)

Sokkeli: Teollisuusrakennus betoni, teollisuushalli
betoni

Yksityiskohdat: Teollisuusrakennuksen
itäjulkisivulla on nauhaikkunat kummassakin
kerroksessa, länsijulkisivulla alakerrassa
lastausovet ja yläkerrassa nauhaikkunat.

Pääsisäänkäynnit toimitiloihin on itäjulkisivulta.

Rakennuksen eteläpäässä on korkeampi
rakennusosa, jossa rakennuksessa toimivan
yrityksen mainokset. Teollisuushallia kiertää
nauhaikkunat toisessa kerroksessa,
eteläjulkisivulla on lastausovet.

Kohteen kuvaus: Teerivuorenkadun päässä isolla
teollisuustontilla sijaitsee kaksi

teollisuusrakennusta. Tontin itäreunalla on
työntekijöiden pysäköintialue ja sen vieressä
teollisuusrakennus, jossa sijaitsee myös yrityksen
toimistotilat. Pääsisäänkäynnit ovat
pysäköintialueen puolelta. Rakennuksessa on
tontin pohjoislaidalla siipiosa. Rakennuksen
eteläpäässä on korkea tornimainen rakennusosa.
Tontin pohjoislaidalla on toinen teollisuushalli.
Rakennusten eteläpuolella on laaja
teollisuuspiha. Tontti on aidattu ja maastoa on
tasattu pihalla niin, että tontin länsi- ja
etelälaidalla on pihalle laskevat penkereet.

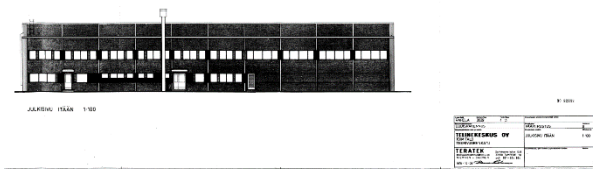
Säilyneisyys: Teollisuusrakennusta on laajennettu
joitakin vuosia sen valmistumisen jälkeen.
Laajennus jatkoi alkuperäisen rakennuksen
rakennustapaa. Rakennuksen alkujaan
betonielementtiverhoiltu itäjulkisivu on verhoiltu
profiloidulla teräslevyllä. Ikkuna-aukotus vastaa
alkuperäistä. Pohjoisjulkisivulla ollut
lasielementtinauha on verhoiltu umpeen
profiloidulla teräspoimulevyllä. Teollisuushalli on
säilynyt pääpiirteissään alkuperäistä vastaavassa
asussaan.

Kohteen arvot: Kohde edustaa oman aikansa
melko laadukasta, joskin tavanomaista
teollisuusrakentamista ja julkisivuista hahmottuu
edelleen rakennusajalle tyyppilliset nauhaikkunat.
Teollisuusrakennuksen itäjulkisivun uusi verhoilu
heikentää kohteen alkuperäisyyttä.
Teollisuusrakennuksen korkea tornimainen
rakennusosa näkyy mm. radan pohjoispuolelta.
Kohteeseen ei kuitenkaan liity erityisiä
rakennushistoriallisia tai maisemallisia arvoja.

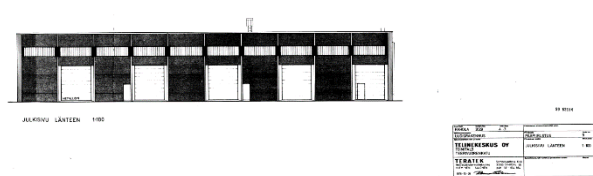
Suositukses: Kohteella ei ole sellaisia arvoja,
joiden perusteella se tulisi huomioida
kaavoituksessa suojelumerkinnällä.

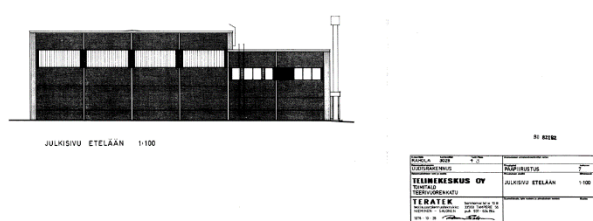
Kuva 82. Kohteen sijainti korostettu kantakartalla.

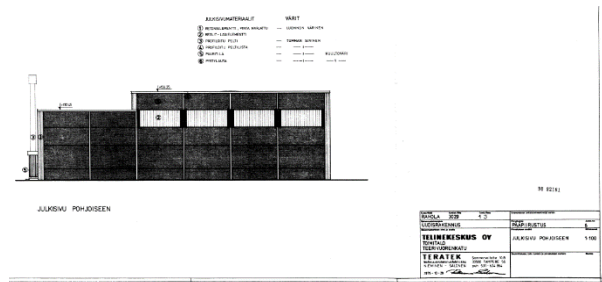
Kuva 83. Ote teollisuusrakennuksen itäjulkisivuvuodesta vuoden 1976 rakennusluvasta.

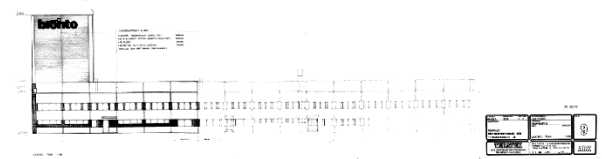
Kuva 84. Ote teollisuusrakennuksen länsijulkisivuvuodesta vuoden 1976 rakennusluvasta.

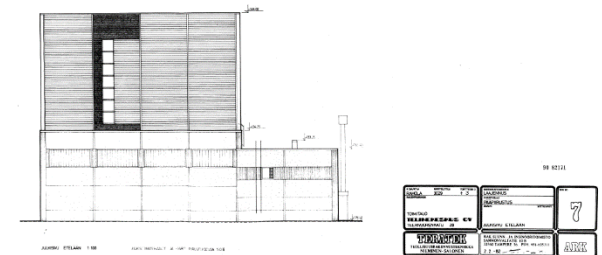
Kuva 85. Ote teollisuusrakennuksen eteläjulkisivuvuodesta vuoden 1976 rakennusluvasta.

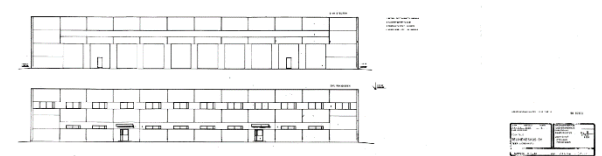
Kuva 86. Ote teollisuusrakennuksen pohjoisjulkisivuvuodesta vuoden 1976 rakennusluvasta.

Kuva 87. Ote teollisuusrakennuksen itäjulkisivuvuodesta vuoden 1982 rakennusluvasta.

Kuva 88. Ote teollisuusrakennuksen eteläjulkisivuvuodesta vuoden 1982 rakennusluvasta.

Kuva 89. Ote teollisuushallin etelä- ja pohjoisjulkisivuvuodesta vuoden 1983 rakennusluvasta.

Kuva 90. Kohteen päärakennuksen etelä- ja itäjulkisivua Teerivuorenkadun päässä.

Kuva 93. Kohteen päärakennuksen siipirakennuksen eteläjulkisivu.

Kuva 91. Näkymä kohteen pihalle etelästä.

Kuva 94. Kohteessa olevan erillisen teollisuusrakennuksen pohjoisjulkisivu radanvarren kävelytieltä kuvattuna.

Kuva 92. Kohteen päärakennuksen itä- ja pohjoisjulkisivua radanvarren kävelytieltä.

4.10 Kohde 10 Teerivuorenkatu 11

Kiinteistötunnus: 837-233-3029-2

Osoite: Teerivuorenkatu 11

Rakennustyyppi: Asuinrakennus ja varastorakennus

Nykyinen käyttö: Asuminen ja varasto

Alkuperäinen käyttö: Asuminen ja varasto

Rakennusvuosi: Asuinrakennus 1975 (rhr),

varastorakennus 1978 (rhr)

Suunnittelija: rkm Eero Salminen

Muutokset ja korjaukset: Asuinrakennuksen 2005 tuulikaapin ja parvekkeen laajennus

Kerrosluku: Asuinrakennus 2, varastorakennus osittain 2

Rungon muoto: Asuinrakennus suorakaide, jonka

siivessä autokatos ja -talli, halli suorakaide

Runko: Asuinrakennus puurunko, halli

liimapuupilarit- ja palkit

Vuoraus: Asuinrakennus puhtaaksimuurattu tiili,

vaakalaudoitus ja rappaus, halli profiilipelti

Väri: Asuinrakennus keltatiili ja tumma ruskea,

halli vihreä ja punainen

Katon muoto: Asuinrakennus tasakatto, halli

tasakatto

Kate: Asuinrakennus kattuhuopa (?), halli

kattuhuopa (?)

Sokkeli: Asuinrakennus betoni, halli betoni

Yksityiskohdat: Asuinrakennuksessa on

korostettu vaakalinjoja etenkin levymäisillä

kattorakenteilla. Ikkunat ovat rakennusajan

standardi-ikkunoita tummin puukehyksin. Katolla

on kuvalliset kattoikkunat. Hallissa on

nauhaikkunat ja sekä kulmat että seinän ja katon

liitos on listoitettu ovien värisin punaisin listoin.

Kohteen kuvaus: Teerivuorenkadun päässä

Pakkalanpolun länsipuolisella tontilla on

tiilivuorattu asuinrakennus sekä peltivuorattu

hallirakennus. Asuinrakennus sijoittuu tontin

itäreunalle rinteeseen. Alarinteen puolelta

rakennus on kaksikerroksinen. Pääsisäänkäynti

rakennukseen pihan eli ylärinteen puolelta

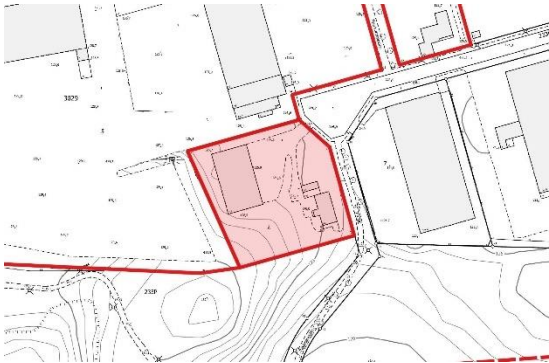
ylemmästä kerroksesta. Tontin luoteiskulmassa

on varastohalli, jonka edustalla on avoin hiekkakenttä.

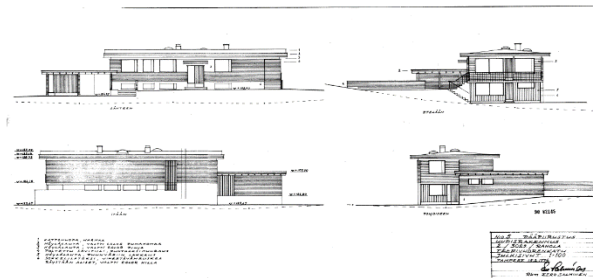
Säilyneisyys: Asuinrakennukseen on tehty pieniä muutoksia, jotka eivät ole merkittävästi vaikuttaneet rakennuksen ulkoasuun. Halli on alkuperäisessä asussaan. Itäjulkisivulle on avattu myöhemmin yksi uusi oviaukko henkilöiden kulkemista varten. Lastausovet ovat alkuperäisiä.

Kohteen arvot: Asuinrakennus on rakennusajalleen arkkitehtuuriltaan tyyppinen ja hallittu pientalo. Rakennuksen julkisivut itään ja pohjoiseen teollisuusalueelle ovat muurimaisen umpinaisia, länteen ja etelään pihalle ja lähimetsän suuntaan puolestaan avoimia. Ulkoasultaan levymäiset kattorakenteet korostavat rakennusajalle tyyppisesti vaakalinjoja. Rakennuksessa on rakennusajalleen tyyppilliset kuvalliset kattoikkunat. Myös halli on rakennusajalleen tyyppinen ja ulkoasultaan hallittu. Hallin värit on rakennusajalle tyyppillisen voimakas ja yksityiskohdat, kuten nurkkien sekä katon ja seinän liitosten listoittaminen tekee huolitellun vaikutelman. Etenkin asuinrakennuksella on mahdollista paikallista rakennushistoriallista arvoa sen ollessa alkuperäisyytensä melko hyvin säilyttänyt sekä laadukkaasti suunniteltu ja toteutettu asuinrakennus. Halli vertautuu arkkitehtuuriltaan Tesoman valtatie itäpuolella olevaan Tammermaticin rakennukseen. Kokonaisuutena kohde ilmentää Teerivuorenkadun varrelle tyyppillistä, ilmeisesti omistajan asuinrakennuksen sijoittamista teollisuusrakennuksen yhteyteen.

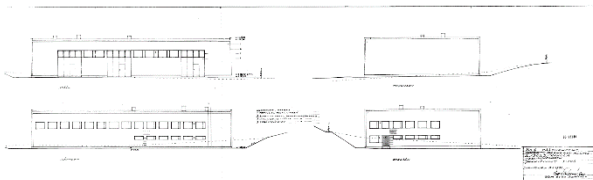
Suosituksat: Kohteen rakennukset suositellaan säilyttämään niiden kertoessa alueelle tyyppillisestä tavasta rakentaa asuinrakennus teollisuusrakennuksen kanssa samalle tontille. Rakennukset tontilla on melko laadukkaasti suunniteltu ja toteutettu. Kohteen arvojen ei voida kuitenkaan katsoa olevan niin merkittävät, että suojelumerkintä kaavassa olisi perusteltu.

Kuva 95. Kohteen sijainti korostettu kantakartalla.

Kuva 96. Ote asuinrakennuksen julkisivupiirroksista vuoden 1974 lupakuvasta.

Kuva 97. Ote hallin julkisivupiirroksista vuoden 1976 lupakuvasta.

Kuva 98. Kohteen asuinrakennuksen umpinainen itäjulkisivu. Eteläseinustalla on parveke.

Kuva 99. Kohteen asuinrakennuksen pohjoisjulkisivu. Rakennuksen pohjoisseinustalla on autotalli.

Kuva 100. Kohteen pihassa oleva suurehko peltivuorattu varastohalli.

4.11 Kohde 11 Teerivuorenkatu 5

Kiinteistötunnus: 837-233-3024-11

Osoite: Teerivuorenkatu 11

Rakennustyyppi: Teollisuusrakennus

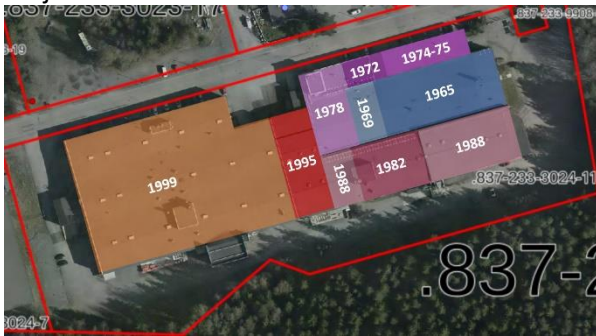
Nykyinen käyttö: Teollisuus

Alkuperäinen käyttö: Pienteollisuus

Rakennusvuosi: 1965 (2001 rhr)

Suunnittelija: Veikko Kallio

Muutokset ja korjaukset: 1969 laajennus länteen, 1972 laajennus kadun puolella, 1974-1975 kadun puoleisen laajennuksen laajennus, 1978 laajennus länsipäässä ja kadunpuolella, 1981 tilamuutoksia, 1982 laajennus eteläpuolella, 1988 laajennus eteläpuolella, 1995 laajennus länteen, 1999 iso laajennus länsipuolella, 2003 laajennus ja muutoksia, 2004 laajennus ilmanvaihtokonetila, 2012 tulipalossa vaurioitunut katto ja julkisivu korjataan

Kuva 101. Kohteen eri-ikäiset rakennusosat ja niiden valmistumisvuodet.

Kerrosluvu: 2

Rungon muoto: U

Runko: Teräs

Vuoraus: Profiilipelti, betonielementti

Väri: Valkoinen, sininen

Katon muoto: Loiva harjakatto, loiva lapekatto

Kate: Kattohuopa (?)

Sokkeli: Betoni

Yksityiskohdat: Kohteen vanhimmassa osassa on neliönmalliset ikkunat ja loiva harjakatto, jonka päätykolmio on vuorattu tummansinisellä profiilipellillä. Teerivuorenkadun varren vanhempien laajennusosien ulkoasu on yhtenäinen. Laajennuksissa on matalat nauhaikkunat. Lapekatto laskee kohti vanhaa

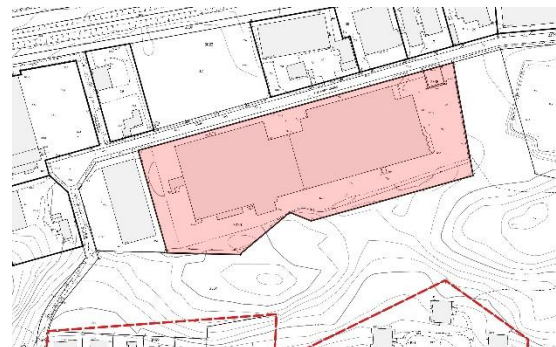
osaa ja lapekaton pääty ja otsa ovat tummansinistä profiilipeltiä. Kadun varressa on vanhemman ja uudemman rakennusosan välillä syvennys. Läntinen uudisosa on betonielementtivuorattu. Siinä on kummassakin kerroksessa tuuletusikkunalliset ikkunat ikkunauhoissa. Uudisosan keskellä olevaa pääsisäänkäyntiä korostaa parvekekatos.

Kohteen kuvaus: Teerivuorenkadun varrella on useassa vaiheessa rakennettu laaja teollisuusrakennus. Kadun ja rakennuksen välissä on yksi rivi pysäköintipaikkoja. Lastauslaiturit ovat rakennuksen päädyissä ja takana.

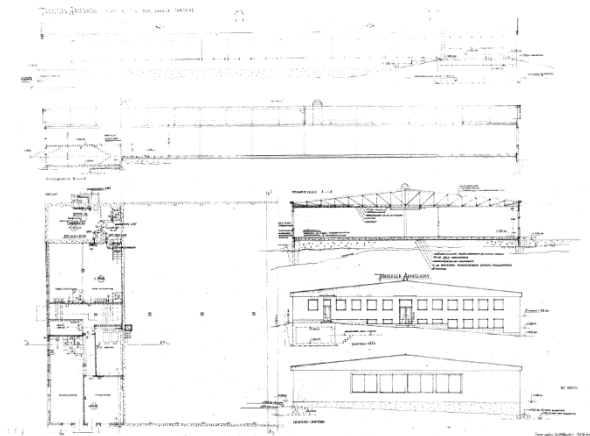
Säilyneisyys: Kohteen ulkoasu on muuttunut lukuisten laajennusten myötä. Rakennuksen vanhimmasta osasta näkyy pääty ja osa pohjoisjulkisivua. Rakennuksen eri aikaan rakennetut osat ovat säilyttäneet melko hyvin alkuperäisen tai sitä vastaavan ulkoasunsa.

Kohteen arvot: Kohde edustaa oman aikansa tavanomaista teollisuusrakentamista. Rakennus on ajallisesti kerroksellinen. Eri vuosikymmenten rakennusosat edustavat oman aikansa rakennustapaa ja on tämän vuoksi helposti erotettavissa toisistaan. Lukuisten laajennusten, tilamuutosten ja ilmanvaihton uusimisen myötä alkuperäiset arkkitehtoniset ideat ovat kuitenkin paikoitellen kärsineet. Kohteeseen ei liity erityisiä arvoja.

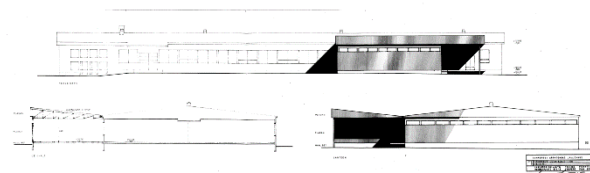
Suositus: Kohteella ei ole sellaisia arvoja, joiden perusteella se tulisi huomioida kaavoituksessa suojelumerkinnällä.

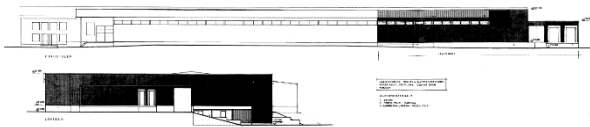
Kuva 102. Kohteen sijainti korostettu kantakartalla.

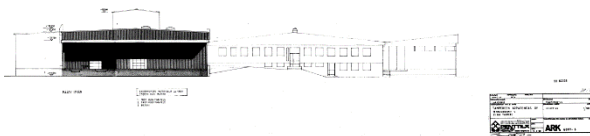
Kuva 103. Ote julkisivupiirroksista, leikkauksesta ja pohjapiirroksista vuoden 1965 lupakuvasta.

Kuva 104. Ote pohjois- ja länsijulkisivupiirroksista sekä leikkauksesta vuoden 1972 lupakuvasta.

Kuva 105. Ote pohjois- ja länsijulkisivupiirroksista sekä leikkauksesta vuoden 1978 lupakuvasta.

Kuva 106. Ote itäjulkisivupiirroksista vuoden 1988 lupakuvasta.

Kuva 107. Teerivuorenkatu ja kohde kuvattuna idästä. Kohteen suuri teollisuusrakennus reunustaa Teerivuorenkatua. Kuvan vasemmassa reunassa näkyy kohteen itä- ja pohjoisjulkisivua.

Kuva 108. Kohteen itäjulkisivun keskellä on vielä näkyvillä kohteen vanhimman osan itäjulkisivu.

Kuva 109. Kohteen julkisivu Teerivuorenkadulle.

Kuva 110. Kohteen julkisivua Teerivuorenkadulle.

Kuva 111. Teerivuorenkatu ja kohde kuvattuna lännestä. Kohteen länsipäässä on sen uusin laajennusosa, jonka länsi- ja pohjoisjulkisivut näkyvät kuvassa.

5 Asemakaavatasoiset inventointikortit

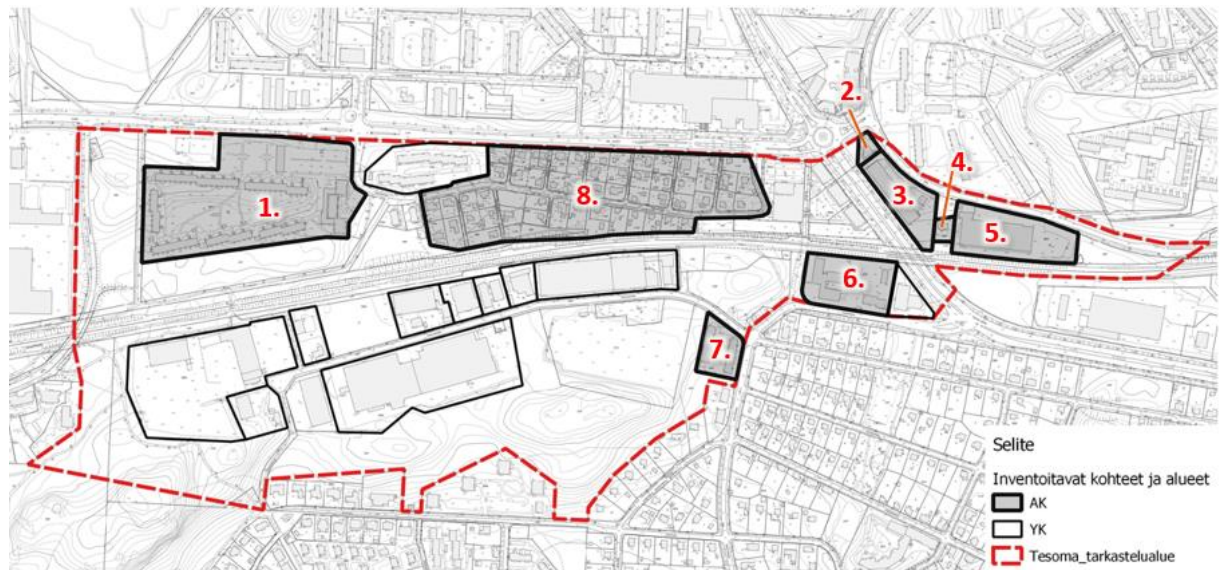
Asemakaavatasoisesti inventoitiin 7 yhdellä kiinteistöllä sijaitsevaa kohdetta. Osaan näistä kohteista sisältyi useampia rakennuksia. Mikäli kohteeseen kuuluvat rakennukset selvästi poikkesivat toisistaan, niistä kaikista laadittiin oma inventointikortti, jolle kerättiin rakennuksen perustiedot. Kohteissa, joissa sama rakennustyyppi toistuu, inventointikortit laadittiin rakennustyypeittäin. Tällainen kohde on esimerkiksi TVA:n kortteli, jossa on useita samaan aikaan suunniteltuja, rakennettuja ja korjattuja lamellikerrostaloja. Kohteiden historiaa, arvoja ja suosituksia käsiteltiin kohdekohtaisesti. Lisäksi asemakaavatasoisesti inventoitiin alueena Ristimäenkadun varren palstoittamalla syntynyt erillispientaloalue. Asemakaavatasoisesti inventoitavien kohteiden ja alueiden valinta perustuu Pirkanmaan maakuntamuseon ohjeistukseen.

Asemakaavatasoisesti inventoitiin seuraavat kohteet:

1. TVA:n kortteli
2. Kohmankaari 7 b
3. Kohmankaari 7 a
4. Kohmankaari 5
5. Kohmankaari 3
6. Kokkolankatu 4
7. Vanha kirkkotie 21

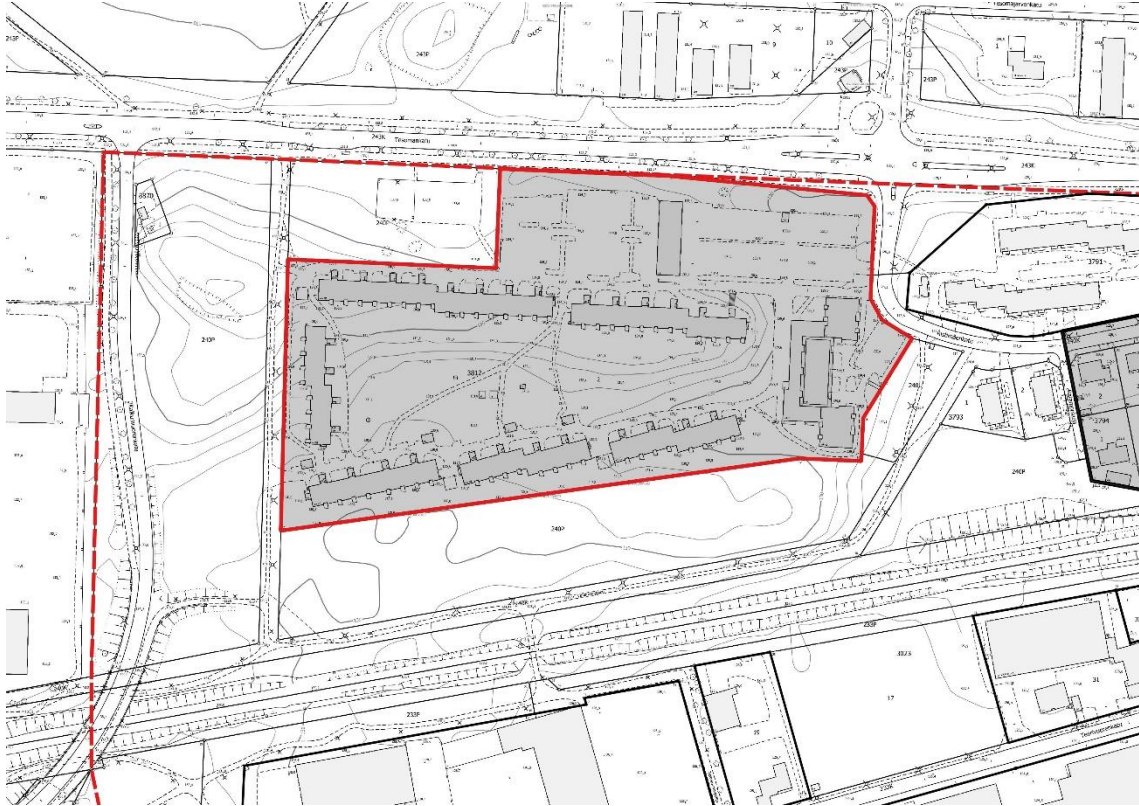
Asemakaavatasoisesti inventoitiin seuraavat alueet:

8. Ristimäenkadun pientalot

Kuva 112. Yleiskaavatasoisesti inventoitujen kohteiden sijainnit tarkastelualueella.

5.1 Kohde 1 TVA:n kortteli

Kuva 113. Kohteen sijainti korostettu punaisella rajauksella kantakartalla.

Kuva 114. Kohteen itäpäässä oleva korkea kerrostalo kuvattuna luoteispuolelta. Ensimmäisessä kerroksessa on liiketiloja ja se hahmottuu muusta julkisivusta ulkonevana rakennusmassana rakennuksen länsiseinustalla.

Kuva 115. Kohteessa olevien lamellitalojen väliin muodostuu laaja piha-alue, jossa on eriluonteisia osia. Länsipäässä piha on rinteessä avointa nurmea ja puita on harvakseltaan.

Korkea kerrostalo

Taulukko 1. Korkean kerrostalon kohdekortti.

Inventoitu tieto	Kuvaus
Kohde	korkea kerrostalo
Osoite	Ristimäenkatu 35
Kiinteistötunnus	837-240-3812-2
Aluetyyppi	asuinalue
Rakennustyyppi	asuin- ja liikerakennus
Nykyinen käyttö	asuminen, liike- ja kokoontumistila
Alkuperäinen käyttö	asuminen, liiketila
Suunnittelija	Olli Vahtera Aarne Heino arkkitehdit SAFA Tampere
Signeeraus/vuosil.	Olli Vahtera ja Aarne Heino 13.9.1963
Valmistumisajankohta	1964 (rhr)
Muutokset ja korjaukset	1998 rakennusta on laajennettu etelä- ja pohjoispuolisilla 6-kerroksisilla laajennusosilla (yhteensä 65 uutta asuntoa). 2001 rakennuksen E-portaan pohjakerrokseen on rakennettu asunto ja pohjakerrokseen tehty tilanjakomuutoksia. 2001 koko korttelin asuinkerrostalojen julkisivut on korjattu ja maalattu sekä uusittu parvekkeita ja sisäänkäyntien katoksia.
Kerrosluvu	7 + ylimmän kerroksen saunatilat, laajennuksissa 6 kerrosta
Pohjakaava	Alkuperäinen rakennusosa on kolmiportainen lamellikerrostalo, jonka päätyihin on lisärakennettu pistetalot.
Rungon muoto	Alkuperäinen rakennusosa on suorakaide, jonka maantasokerroksessa oli muusta rakennusmassasta ulkonevia liike- ja varastotiloja. Laajennukset on sijoitettu alkuperäisen rakennusmassan kulmiin niin, että runko on U:n mallinen.
Kellari / ullakko	Rakennuksessa on kellari
Perustus	betoni
Runko	betonielementti
Vuoraus	betonielementti
Väri	valkoinen, tehosteväriä ruskea
Katemateriaali	Kattohuopa (?)
Katon muoto	tasakatto
Ikkunat	Alkuperäisessä osassa pitkällä julkisivulla ikkunat kolmen ryhmissä tummissa ikkunauhoissa, päädyissä tuuletusikkunalliset vaakaikkunat tummissa ikkunauhoissa. Uudisosissa pitkällä julkisivuilla vaakaikkunat tummissa ikkunauhoissa, ulommissa päädyissä tuuletusikkunalliset tummissa ikkunauhoissa, sisemmissä päädyissä porraskäytävien koko rakennuksen korkuiset lasiharkkoikkunat.
Yksityiskohdat	Alkuperäisessä osassa ikkunoiden välit on vuorattu profiilipellillä. Parvekkeet ovat sisäänvedettyjä. 2000-luvun vaihteessa pienempiin asuntoihin on avattu ranskalaiset parvekkeet. Maantason liiketiloissa on lasijulkisivut. Liikesiiven julkisivu on osittain laatoitettu tummanruskeilla lasitetuilla klinkkerilaatoilla. Asuinkerrosten yläpuolella on sisäänvedetyt saunatilat. Saunatilojen ja liikesiiven katot hahmottuvat paksuina levymäisinä rakenteina. Laajennusosissa ikkunoiden välit ovat uritettua betonia. Parvekkeet ovat puolittain sisäänvedettyjä. Alimmassa kerroksessa julkisivu on osittain vuorattu tummanruskeilla lasitetuilla klinkkerilaatoilla.
Muuta	

6 lamellikerrostaloa

Taulukko 2. Lamellikerrostalojen kohdekortti.

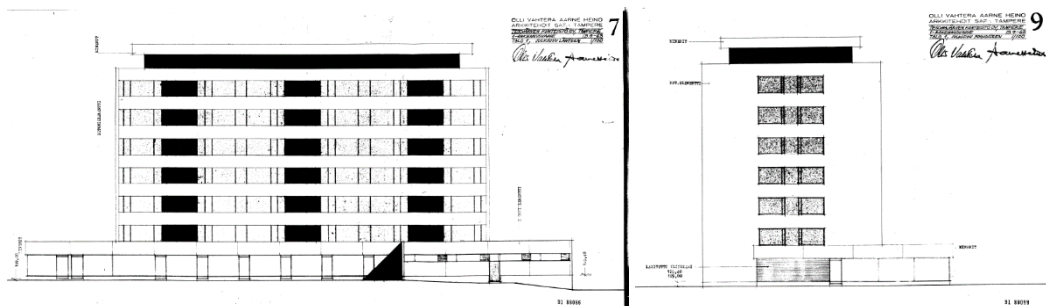
Inventoitu tieto	Kuvaus
Kohde	6 lamellikerrostaloa
Osoite	Ristimäenkatu 36, 37, 38, 39, 40 ja 41
Kiinteistötunnus	837-240-3812-2
Aluetyyppi	asuinalue
Rakennustyyppi	asuinrakennus
Nykyinen käyttö	asuminen
Alkuperäinen käyttö	asuminen
Suunnittelija	Olli Vahtera Aarne Heino arkkitehdit SAFA Tampere
Signeeraus/vuosil.	Olli Vahtera ja Aarne Heino 13.9.1963
Valmistumisajankohta	36-38 1965 ja 39-41 1967 (rhr)
Muutokset ja korjaukset	Porraskäytävien edustalle on rakennettu vuosina 1996–1997 tuulikaapit. 2001 koko korttelin asuinkerrostalojen julkisivut on korjattu ja maalattu sekä uusittu parvekkeet ja sisäänkäyntien katokset. Vuonna 2015 LVI järjestelmä on uusittu.
Kerros-luku	3
Pohjakaava	Rakennukset ovat 4, 6 tai 8 porraskäytävällisiä lamellikerrostaloja.
Rungon muoto	Kohteessa on 6 lamellikerrostaloa, joista 5 rakennusrunkoa on porrastettu lamellien suunnassa, yksi on porrastamaton suorakaide. Osa rakennuksista on porrastettu myös korkeussuunnassa rinnettä myötäillen. Porraskäytävät ulkonevat hieman lamelleista ja niiden edustalla on yksikerroksiset ulkonevat tuulikaapit.
Kellari / ullakko	Rakennuksissa on osittain maanpäällinen kellari
Perustus	betoni
Runko	betonielementti
Vuoraus	betonielementti, päädyissä keraaminen laatta
Väri	Valkoinen, sokkeli ja porraskäytävät harmaat. Rakennusten päädyissä on käytetty eri tehostevärejä, samoin tuulikaappien ovien ja ikkunoiden kehyksissä. Kaikki tuulikaapit ovat osittain vuorattu tummanruskeilla lasitetuilla klinkkerilaatoilla. Rakennusten päädyissä ja tuulikaapeissa on käytetty tehostevärejä seuraavasti: 36 päädyt vaalean keltainen ja tuulikaappi sininen, 37 vaalean vihreä ja sininen, 38 vihreän harmaa ja punainen, 39 ruskeanharmaa ja turkoosin sininen, 40 siniharmaa ja vaalean ruskea ja 41 vaalean sininen ja sininen.
Katemateriaali	saumapelti
Katon muoto	loiva harjakatto
Ikkunat	Ikkunat ovat neliön mallisia ja niiden sivulla on kapea umpinainen tuuletusikkuna. Maanpäällisissä kellaritiloissa on matalat vaakaikkunat. Tuulikaapeissa on metallikehyksiset lasiovet ja korkea lattiasta kattoon ulottuva neljään vaakaruutuun jaetut ikkunat. Hieman ulkonevien porraskäytävien sivuseinillä on kapeat ja korkeat ikkunat.

Inventoitu tieto	Kuvaus
Yksityiskohdat	Ikkunoiden välistä julkisivujen betonielementit on pystyuritettu muistuttamaan laudoitusta. Rakennusten päädyt on lisälämmöneristetty julkisivukorjauksen yhteydessä ja seinäpinta ulkonee sekä kellarikerroksen seinäpinnasta että katon päätykolmiosta. Päädyistä on sisäänkäynnit osittain maanpäällisiin kellaritiloihin joko maantasosta tai alas johtavien portaiden kautta. Sisäänkäyntien yllä on yksinkertaiset katokset. Parvekkeet ovat osittain sisäänvedettyjä erillisparvekkeita. Niiden toisella sivulla on lyhyt kantava pieliseinä, toisella sivulla kantava pilari. Kaide on betonia, kantavan pilarin ulkopuolella osa kaiteesta on lasia. Kaiteet ovat hieman harmaaseen taittavaa valkoista sävyä. Parvekkeiden uloin kulma on terävä. Ylimpien parvekkeiden yllä on siro lippa.
Muuta	

Kohteen tärkeimmät vaiheet

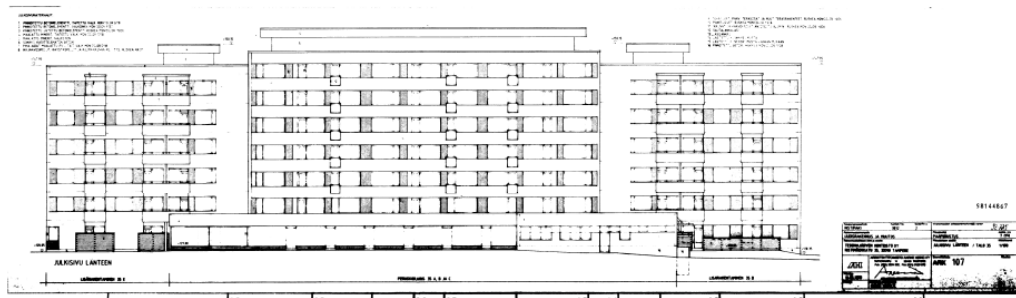
Tesoma oli Tampereen ensimmäinen suuri aluerakennuskohde. Rakennusliike Mattinen & Niemelä ja Asuntokeskuskunta Haka olivat rakentajina. Työt käynnistyivät 1963 Tesomajärven kiinteistöosakeyhtiön vuokratiloista. TVA:n eli Tampereen Vuokra-asunnot Oy:n kortteli Kiinteistö Oy Tesomajärvi rakennettiin vuosina 1964–67. Alueen rakensi täyselementtitekniikalla Rakennustoimisto Mattinen & Niemelä, arkkitehtina Arne Heino. Arkkitehtitoimisto Vahtera & Heino vastasi myös Kohmankaaren varren kerrostalojen suunnittelusta Tesomalla.

1998 kohteessa olevaa korkeaa asuinkerrostaloa on laajennettu sen etelä- ja pohjoispuolisilla 6-kerroksisilla laajennusosilla (yhteensä 65 uutta asuntoa). 2001 rakennuksen E-portaan pohjakerrokseen on rakennettu asunto ja pohjakerrokseen tehty tilanjakomuutoksia. Lamellitalojen porraskäytävien edustalle on rakennettu vuosina 1996–1997 tuulikaapit. 2001 koko korttelin asuinkerrostalojen julkisivut on korjattu ja maalattu sekä uusittu parvekkeet ja sisäänkäyntien katokset. Vuonna 2015 LVI järjestelmä on uusittu.

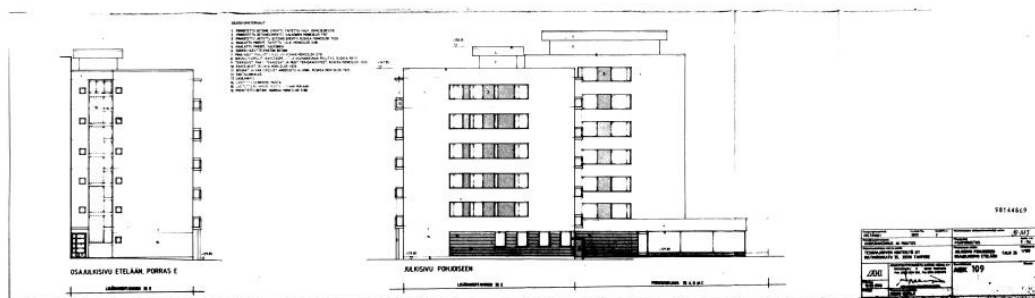

Kuva 116 (vasemmalla). Ote länsijulkisivukuvasta vuoden 1963 rakennusluvasta.

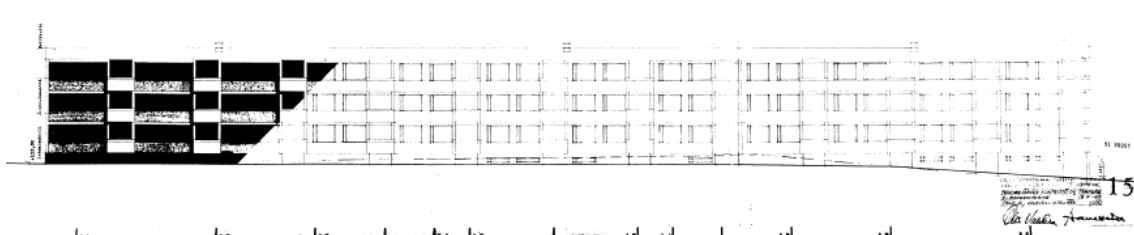
Kuva 117 (oikealla). Ote pohjoisjulkisivukuvasta vuoden 1963 rakennusluvasta.

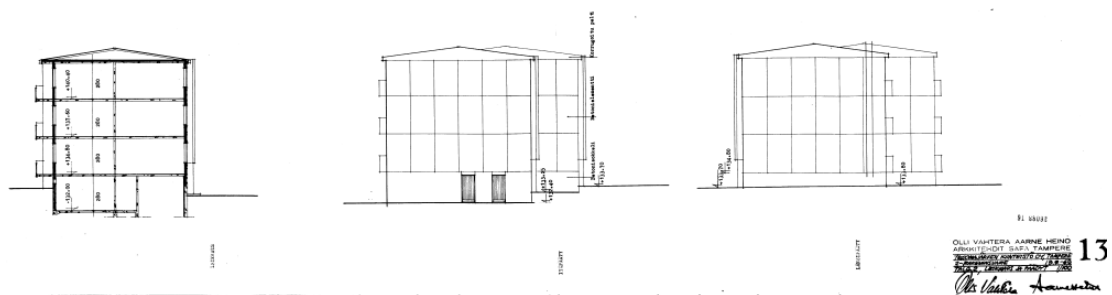
Kuva 118. Ote länsijulkisivukuvasta vuoden 1998 rakennusluvasta.

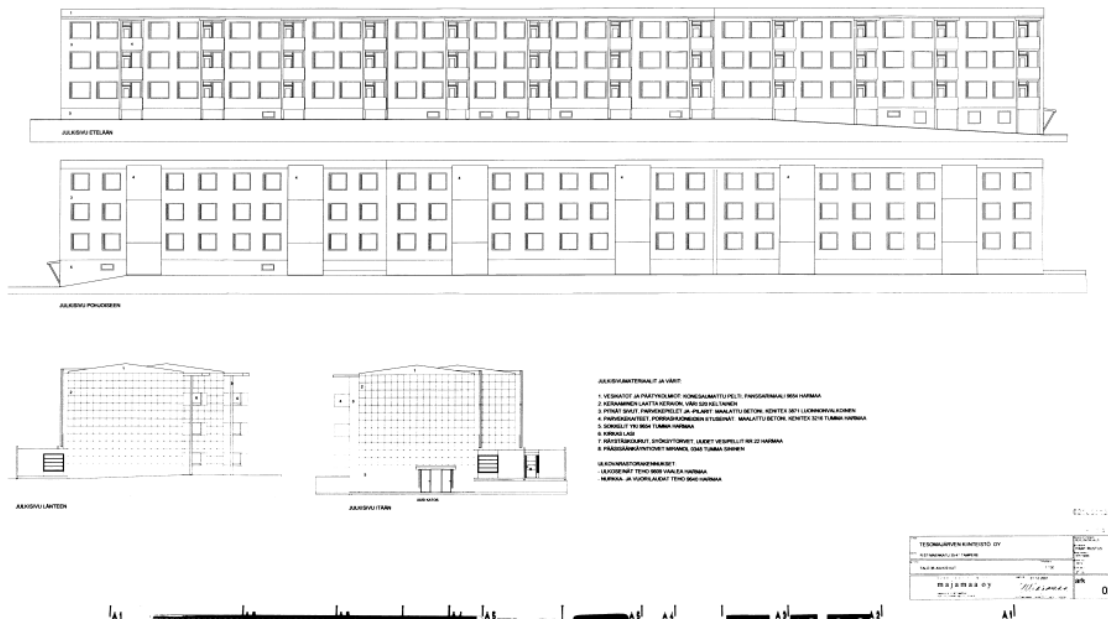
Kuva 119. Ote E-portaan julkisivukuvasta etelään ja ote pohjoisjulkisivukuvasta vuoden 1998 rakennusluvasta.

Kuva 120. Ote Ristimäenkatu 36 lamellitalon eteläjulkisivukuvasta vuoden 1963 rakennusluvasta.

Kuva 121. Ote Ristimäenkatu 36 lamellitalon leikkauskuvasta ja päätyjulkisivukuvista vuoden 1963 rakennusluvasta.

Kuva 122. Ote etelä- ja pohjoisjulkisivukuvista sekä päätyjulkisivukuvista Ristimäenkatu 36 lamellitalosta vuoden 2001 rakennusluvasta.

Nykytilan kuvaus ja ominaispiirteet

Korttelin itäpäässä on korkea kolmesta porraskäytävästä koostuva kerrostalo, jota on myöhemmin laajennettu kummastakin päädystä yhdellä porraskäytävällä. Sisäänkäynnit porraskäytäviin ovat itäjulkisivulta. Pohjois- ja länsijulkisivuilla maantasossa on liiketiloja.

Korkean kerrostalon länsipuolella on kuudesta lamellitalosta koostuva korttelin osa, jonka keskelle jää kolmiomainen autoton korttelipiha. Korkea kerrostalo sijoittuu kolmion terävään kärkeen. Kolmion pohjoislaidalla on kaksi pitkää lamellitaloa, jotka on porrastettu itään laskevaan rinteeseen. Talot ovat korttelin korkeimmalla paikalla ja maasto laskee taloilta sekä pohjoiseen pysäköintialueelle että etelään korttelipihalle. Kolmion länsireunalla on yksi etelään laskevaan rinteeseen porrastettu lamellitalo ja kolmion etelälaidalla on kolme tasamaastossa olevaa lamellitaloa.

Korttelipihan pohjoisreunalla on jyrkähkö rinne. Se on etenkin korttelin länsiosassa melko avointa nurmikkoa. Rinteen alle on tasattu korttelin länsipään tasainen, hiekkapintainen palloilukenttä, jonka reunoilla on lasten leikkivälineitä ja grillikatoksia. Korttelin itäpäässä rinne on loivempi eikä maastoa ole tasattu. Korttelin itäpäässä kasvaa kookasta puustoa.

Korttelin pohjoislaidan lamellitaloihin on sisäänkäynnit pohjoisjulkisivuilta, ja rakennusten pohjoispuolella on pihatie. Rakennusten parvekkeet ovat eteläjulkisivulla. Korttelin länsipäässä pihatie kääntyy sisäpihalle, ja korttelin länsipään lamellitalon sisäänkäynnit ovat itäjulkisivulla parvekkeiden ollessa länsijulkisivulla. Korttelipihan etelälaidalla pihatie kulkee korttelin eteläreunan lamellitalojen pohjoispuolella. Rakennusten sisäänkäynnit ovat pohjoisjulkisivulta ja parvekkeet ovat eteläjulkisivuilla. Rakennusten pohjoispuolella pihatie varressa on neljä pyöräkatosta, jotka rajaavat kookkaiden puiden ja pihatie eteläpuolisten lamellitalojen kanssa kapean katunäkymän. Idässä näkymän päätteenä on korttelin itäpäässä oleva korkea kerrostalo.

Tesomalla on joidenkin rakennusliike Mattinen & Niemelän rakentamien kohteiden yhteydessä Unto Hietasen betoniveistoksia. Ristimäenkatu 35:n seinässä on Unto Hietasen ensimmäinen betoniveistos vuodelta 1967. Teos ”Siirtymäkohta” on geometrinen reliefi, joka kuvaa elementtirakentamisen aikaan siirtymistä.

Kuva 123. Unto Hietasen betoniveistos ”Siirtymäkohta” on kohteessa olevan korkean kerrostalon pohjoisjulkisivulla. Se on ollut aiemmin ilmeisesti viereisen lamellitalon päädyssä.

Kohde rajoittuu Vanamonpuistoon eteläpuolelta, Paperitehtaanpuistoon länsipuolelta ja pohjoispuolelta Ratamonpuistoon. Tesomankadun puolella puustoa on kohteen ja Tesomankadun välissä. Ympäröivät puistoalueet ja puusto mukailevat 1960-luvun luonnonympäristöä korostanutta metsälähiörakentamisen ihannetta. Lamellitalojen sisäpuolelle muodostuu yksityisempi piha-alue, joka on suunnattu asukkaiden oleskeluun ja ajanviettoon pysäköintialueiden sijoituessa Tesomankadun puolelle. Pysäköinti on tehty maanpäällisenä, pysäköintialueen keskivaiheille on sijoitettu matala autotalliarakennus. Pysäköintialuetta on rajattu istutuksin. Korkean kerrostalon edustalla Ristimäentien puolella on lisäksi pienempi pysäköintialue.

Rakennukset edustavat oman aikansa tyyppistä elementtitalorakentamista. Korkeaan kerrostaloon on tehty myöhemmin muutostöitä, jotka ovat vaikuttaneet sen hahmoon ja ilmeeseen. Julkisivumateriaaleiltaan ja muulta ulkoasultaan rakennus on kuitenkin hahmotettavissa 1960-luvun asuinkerrostaloksi. Lamellitalot ovat säilyneet alkuperäisessä, 1960-luvun hahmossaan, mutta niiden päädyt on lisälämmöneristetty ja levytetty. Myös parvekkeet on uusittu ja porraskäytävien edustalle on rakennettu tuulikaapit. Parvekkeet ja tuulikaapit sopivat kuitenkin hyvin rakennusten alkuperäiseen ilmeeseen.

Lamellitalot muodostavat kolmiomaisen korttelin, jonka terävään kärkeen korkea kerrostalo sijoittuu. Korkea kerrostalo muodostaa alueen maisemallisen kiintopisteen Tesomankadulta tarkasteltaessa ja lamellitalot jäävät matalampina sille alisteiseksi.

Kuva 124. Korkea kerrostalo kuvattuna Vanamonpolulta. Oikeassa alareunassa näkyy Ristimäenkadun varren pysäköintialuetta.

Kuva 125. Lamellitaloihin on lisätty tuulikaapit 1990-luvulla sisäänkäyntien yhteyteen ja päädyt on lisälämmöneristetty. Lisälämmöneristyksen takia päädyt ulkonevat katon harjakolmiosta. Muutoin rakennukset ovat alkuperäisessä hahmossaan.

Kuva 126. Lamellitalojen parvekkeet on maalattu ja uusittu 2000-luvulla. Alkujaan parvekkeet eivät ole olleet yhtä syviä ja niiden etureuna on ollut seinän suuntainen. Sirojen rakenteiden ansiosta uudet parvekkeet sopivat kuitenkin hyvin rakennusten hahmoihin.

Suhde ympäristöön

Kortteli sijaitsee etelärinteessä Tesomankadun ja Porin radan välissä. Tesomankadun varrella on korttelin pysäköintialueet itään laskevassa loivassa rinteessä. Pysäköintialueen jakaa kahteen osaan autokatos. Muuten avoimen pysäköintialueen ja Tesomankadun välissä on kapea kaistale puustoa. Pysäköintialueen länsipuolella kadunvarressa on myös pieni palloilukenttä ja leikkipuisto sekä puustoa. Tesomankadun pohjoispuolella on 1960-luvun lähiökerrostalokortteleita ja lähikauppa. Lähiön pysäköintialueet autokatoksineen sijoittuvat Tesomankadun varteen.

Etelässä radan ja korttelin välissä on kaistale metsää, jonka eteläpuolella on jalankulkutie sekä junarata. Radan eteläpuolella on Teerivuorenkadun varren teollisuusalue. Radan ali johtaa korttelin puolivälistä kävelytie. Korttelin länsipuolella on myös metsäkaistale, jonka takana on radan ylittävä Kalkunvuorenkatu ja Raflatecin tehdasalue. Korttelin itäpuolella Tesomankatuun risteävä Ristimäenkatu kääntyy itään. Sen länsipäässä on kaksi 1970-luvun lamellikerrostaloa pysäköintialueineen sekä niiden itäpuolella 1930-luvulla rakentumaan lähtenyt pientaloalue.

Kuva 127. Korkea kerrostalo sijoittuu lamellitalojen muodostaman kolmiomaisen korttelin terävään kärkeen. Julkisivuja hallitsevat nauhaikkunat.

Kuva 128. Lamellitalojen muodostaman kolmiomaisen korttelin sisäpihalle muodostuu viihtyisä ja suojainen piha-alue. Piha-alueelle on sijoitettu leikkivälineitä ja istuskelu- ja oleskelukatoksia rinteeseen tasatun hiekkapintaisen kentän laidolle. Korttelin sisäosiin näkyy lamellitalojen yli ympäröivien metsien puiden latvat.

Kuva 129 (vasemmalla). Lamellitalojen sisäänkäyntien yhteyteen on rakennettu 1990-luvun loppupuolella tuulikaapit, jotka on osin päällystetty tummanruskein klinkkerilaatoin. Tuulikaappeja on korostettu lisäksi teräsosien tehostevärein.

Kuva 130 (oikealla). Lamellitalojen päädyt on lisälämmöneristetty ja vuorattu keraamisin laatoin. Laatat on asennettu 2000-luvun julkisivusaneerauksen yhteydessä, jolloin lamellitaloihin tehtiin myös lisälämmöneristys.

Kohteen arvot

Historiallinen arvo

Tesoma oli Tampereen ensimmäinen suuri aluerakennuskohde. Rakennusliike Mattinen & Niemelä ja Asuntokeskuskunta Haka olivat rakentajina. Työt käynnistyivät 1963 Tesomajärven kiinteistöosakeyhtiön vuokrataloista. TVA:n korttelin eli Kiinteistö Oy Tesomajärven rakensi Rakennustoimisto Mattinen & Niemelä vuosina 1964–1967. Itäpäädyn korkea kerrostalo valmistui korttelin rakennuksista ensimmäisenä. Kohteella on historiallista arvoa sen kuvastaessa tamperelaisen lähiörakentamisen ensimmäistä vaihetta 1960-luvun alussa. Lähiörakentaminen kytkeytyy 1960-luvulla kiihtyneeseen kaupungistumiseen ja tarpeeseen ratkaista edelleen melko niukoissa taloudellisissa oloissa tehokkaasti kaupunkien asuntopula.

Rakennushistoriallinen arvo

Korttelin on rakentanut täyselementtitekniikalla Rakennustoimisto Mattinen & Niemelä. Kohteella on rakennusteknistä arvoa Tesoman ollessa Tampereen ensimmäisiä täyselementtitekniikalla rakennettuja lähiötä.

Kohteen arkkitehtoniset arvot liittyvät Tesoman lähiön vuoden 1963 asemakaavan ratkaisuihin, jonka mukaan korttelirakenne on toteutettu. Korttelissa oleva korkea kerrostalo ja matalammat lamellitalot muodostavat hallitun sommitelman rakennusten rajatessa korttelin sisälle suuren kolmiomaisen korttelipihan. Kortteli on sommiteltu kolmion muotoon, lamellitalot muodostavat kolmion sivut ja korkea kerrostalo sijaitsee sen terävässä, maisemallisesti näkyvällä paikalla olevassa kärjessä. Sijoittelu on kaupunkirakenteellisesti näyttävä. Muodostuva kokonaisuus on omaleimainen ja tunnistettava, kuten Tesoman muidenkin osa-alueiden korttelirakenteet. Korkeaan kerrostaloon 1990-luvulla tehdyt laajennukset eivät heikennä alkuperäisen korttelirakenteen hahmottamista. Vastaavat suuret, mutta rakennusten tiukasti rajaamat korttelirakenteet ovat lähiörakentamisessa melko harvinaisia.

Kohteella on rakennushistoriallista arvoa myös rakennusajalleen tyyppillisenä metsälähiön ihanteita edustavana asuinrakennuskohteena. Aluetta ympäröivät metsät, teiden puolelle keskitetty pysäköintiratkaisu ja suojainen sisäpiha ovat 1960-luvulle tyyppillisiä ratkaisuja.

Kohteen yksittäiset rakennukset ovat arkkitehtuuriltaan tavanomaisia eikä rakennuksiin liity erityisiä arkkitehtonisia arvoja. Kohteen rakennukset on suunnitellut Arkkitehtitoimisto Vahtera & Heino. Sama toimisto vastasi myös Kohmankaaren varren kerrostalojen suunnittelusta Tesomalla. Korttelin rakennuksissa on monia 1960-luvun kerrostalorakentamiselle tyyppillisiä piirteitä, kuten sisäänvedetyt saunatilat tasakattoineen korkean kerrostalon katolla ja vaakasuuntien korostaminen rakennusten ulkoasussa ikkunanauhoilla. Korttelin matalat lamellitalot ovat keskenään ulkoasultaan yhtenäisiä, korkeampi kerrostalo poikkeaa niistä mm. ikkunoiden väleissä käytetyn pellityksen suhteen.

Korttelin vanhimman rakennuksen eli itäpään korkean kerrostalon massoittelu on huomattavasti muuttunut 1990-luvun laajennusten myötä. Laajennukset tuovat rakennukseen kerroksellisuutta ja ne ilmentävät rakennustavan jatkuvuutta. Uudisosat myös jatkavat alkuperäisen osan kanssa 1960-luvulle tyyppillistä vaakasuuntien korostamista ikkunanauhoilla. Uutta on porraskäytävien pystylinjojen korostaminen rakennuksen itäjulkisivulla. Yksityiskohtien perusteella, kuten ikkunaukkojen väleissä käytettyjen materiaalien perusteella uudisosa on helposti erotettavissa alkuperäisestä rakennusosasta.

Lamellitalojen alkuperäisyyttä puolestaan heikentää porraskäytävien edustalle 1990-luvun lopulla rakennetut tuulikaapit sekä päätyjen lisälämmöneristys 2000-luvun alusta. Massoittelultaan yksinkertaiset laatikkomaiset tuulikaapit sopivat hyvin rakennusten alkuperäiseen ulkoasuun samoin kuin niissä käytetty laatoitus. Päätyseinien lisälämmöneristeiden levytyks on yleisilmeeltään viimeistelemätön. Lamellitalojen parvekkeet on uusittu 2000-luvun alussa. Uudet parvekkeet on toteutettu aiempaa enemmän ulkonevina. Yksityiskohdiltaan sirot parvekkeet sopivat kuitenkin hyvin rakennusten alkuperäiseen asuun.

Ympäristöarvo

Kohde ei juurikaan näy Tesomankadulle kadun varressa olevan kasvillisuuden takia. Myös muista suunnista kortteliä ympäröivät metsälaikut peittävät kohteen näkyvyyttä. Ylipäänsä kohteen suuri, rakennusten rajaama sisäpiha on paremmin hahmotettavista sisäpihalta kuin korttelin ulkopuolelta. Kohteen korkea kerrostalo näkyy Tesomankadun ja Ristimäenkadun risteykseen hyvin. Korkea kerrostalo näkyy myös kadun päätteenä Ristimäenkadun itäpäässä.

Suosituks

Kohteen rakennuksiin on tehty useita saneerauksia ja muutostöitä, joilla on ollut vaikutuksia kohteen rakennuksien ulkoasuun. Rakennukset ovat rakennusajankohdalleen tyyppillisiä elementtirakennuksia, eikä niillä yksittäisinä rakennuksina ole sellaisia rakennushistoriallisia arvoja, joiden perusteella ne tulisi huomioida kaavoituksessa suojelumerkinnällä. Kohteella on asutushistoriallista merkitystä 1960-luvun metsälähiön ihanteita edustavana, suunnitteluperiaatteiltaan ajalleen melko tyyppillisenä lähiönä, jonka korttelirakenne on kuitenkin melko harvinainen. Kohteen korttelirakenne on hyvin säilynyt. Kohteella on lisäksi paikallista historiallista merkitystä sen ollessa osa Tesoman suurta aluerakennuskohdetta.

Kohteen ympäristö suositellaan säilytettävän metsäisenä. Kohteen yhtenäinen, rakennusten rajaaman suojaisen piha-alueen ominaispiirteitä suositellaan vaalimaan. Korttelin sisäosiin ei suositella sijoitettavan mittavaa täydennysrakentamista. Pysäköinnille varattuja alueita kohteen ja

Tesomantien välissä on mahdollista varata uudisrakentamiselle. Uudisrakentamisen yhteydessä suositellaan huomioimaan kohteen olemassa olevat rakennukset ja suosimaan uudisrakentamisen suunnittelussa selkeää ja yksinkertaista massoittelua. Kohteessa olevien korkean kerrostalon ja lamellitalojen välistä hierarkkista kontrastia suositellaan vaalimaan ja sovittamaan uudisrakentaminen niin, että se ei heikennä tätä kontrastia.

5.2 Kohde 2 Kohmankaari 7 b

Kuva 131. Kohteen sijainti korostettu punaisella rajauksella kantakartalla.

Kuva 132. Kohde kuvattuna Tesoman valtatie puolelta.

Liikerakennus

Taulukko 3. Liikerakennuksen kohdekortti.

Inventoitu tieto	Kuvaus
Kohde	liikerakennus
Osoite	Kohmankaari 7 b
Kiinteistötunnus	
Aluetyyppi	alakeskus
Rakennustyyppi	liikerakennus
Nykyinen käyttö	liikerakennus
Alkuperäinen käyttö	liikerakennus
Suunnittelija	Arkkitehtitoimisto Antero Sirviö & Co
Signeeraus/vuosil.	Antero Sirviö 16.4.1973
Valmistumisajankohta	1975 (rhr)
Muutokset ja korjaukset	1984 liiketiloja on yhdistetty ja nykyinen koillisjulkisivun sisäänkäynti on rakennettu. 2003 rakennuksessa on ollut tulipalo ja kantavia rakenteita on korjattu tuolloin. Ilmeisesti rakennuksen julkisivut on tuolloin vuorattu metallikasetein.
Kerrosluvu	1
Pohjakaava	-
Rungon muoto	kolmio, jonka hypotenuusa on porrastettu
Kellari / ullakko	alarinteen puolella on maanpäällinen kellarikerros
Perustus	betoni
Runko	betoni
Vuoraus	metallikasetit, länsijulkisivun porrastukset puuvuorattu
Väri	harmaa ja valkoinen
Katemateriaali	kattohuopa (?)
Katon muoto	tasakatto
Ikkunat	Koillisjulkisivulla koko julkisivun mittaiset näyteikkunat. Kaakkoisjulkisivulla on kellarikerroksessa koko julkisivun mittaiset näyteikkunat. Länsijulkisivulla on kolmeen osaan pystyvin jaetut vaakaikkunat.
Yksityiskohdat	Pääsisäänkäynti rakennukseen on koillisjulkisivulta Kohmankaareltä. Pääoven yllä on lippa. Kellarikerroksen liiketiloihin on sisäänkäynnit kaakkoisjulkisivulta. Länsijulkisivulle rakennusmassan porrastus luo katettuja terasseja. Näistä yhdelle on ovi.
Muuta	

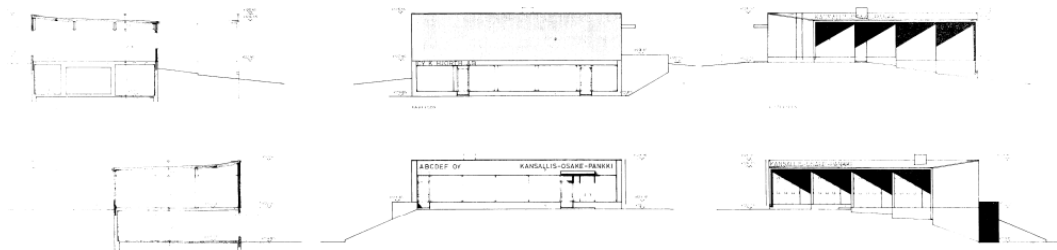
Kohteen tärkeimmät vaiheet

Rakennus on suunniteltu Oy K. Hjorth Ab Tesomalle. Rakennuslupakuvien (1973) mukaan rakennuksessa on toiminut pankki, jonka lisäksi rakennuksessa oli muitakin liiketiloja.

Vuonna 1984 on haettu rakennuslupaa liikehuoneistojen yhdistämiselle. Tällöin koillisjulkisivun sisäänkäyntejä on muutettu. Nykyinen tuulikaappi on tältä ajalta.

Vuonna 2003 on haettu rakennuslupaa tulipalon jälkeisiin kantavien rakenteiden korjaustyöhön. Samalla kohteen lvi-laitteet on uusittu.

Vuoden 1973 rakennuslupakuvien perusteella rakennus on luultavasti ollut profiilipeltivuorattu kaakkois- ja koillisjulkisivuiltaan. Kohteen lupakuvien perusteella ei selviä, milloin julkisivut on vuorattu metallikasetein ja onko länsijulkisivun porrastukset olleet alkujaankin puuvuorattuja.

Kuva 133. Ote leikkaus- ja julkisivupiirustuksista vuoden 1973 rakennuslupapiirroksista.

Nykytilan kuvaus ja ominaispiirteet

Kohde on massoitteeltaan mielenkiintoinen, kolmiomainen liikerakennus. Tesoman valtatie puoleinen kolmion sivu on porrastettu, mikä tuo ilmeeseen mielenkiintoisuutta. Muut julkisivut ovat yksinkertaisempia. Kohmankaaren puolella sijaitsevan sisäänkäynnin yläpuolella on siro lippa. Sisäänkäynnin edustalla on asiakaspysäköintialue. Rakennus on sijoitettu maastonmuotojen mukaan porrastetusti, pääsisäänkäynniltä on porrasyhteys kaakkoispuolen pysäköintialueelle. Pääsisäänkäyntijulkisivulla on liikerakennukselle tyypilliset, suuret näyteikkunat. Julkisivun yläosa on vuorattu metallikasetein. Kaakkoispuolen sisäänkäynti sijoittuu maastollisesti pääsisäänkäyntiä kerrosta alemmas. Myös kaakkoispuolen julkisivulla ensimmäisessä kerroksessa on koko julkisivun mittaiset suuret näyteikkunat. Ylemmän kerroksen julkisivu on vuorattu metallikasetein. Kaakkoispuolella ikkunoissa ja sisäänkäynnillä on koristeellinen, teräksinen murtosuojausraudoitus.

Tesoman valtatie puoleinen, porrastettu julkisivu jää osittain kasvillisuuden peittoon tieltä katsottaessa. Porrastuksissa on puuvuoraus ja kolmeen osaan pystyvin jaetut vaakaikkunat. Vaakasuntainen ponttilaudoitus on maalattu tumman harmaaksi, kulmassa on valkoiseksi maalatut pystylaudat ja julkisivuvuoraus jatkuu porrastuksien toisilla puolilla valkoisena pystyponttilaudoituksena.

Rakennus vaikuttaa jääneen tyhjilleen ja Tesoman valtatie sekä Tesomankadun puoleiset metsäkaistaleet ovat pusikoituneet. Asfaltoidut pysäköintialueet sijaitsevat rakennuksen sisäänkäyntien yhteydessä. Kaakkoiskulmauksessa on pieni, osittain pusikoitunut istutusalue, jolta on portaat rakennuksen kellarikerroksen sisäänkäynnille.

Kuva 134. Kohteen sisäänkäynti Kohmankaarelta. Julkisivua hallitsee suuret ikkunat.

Kuva 135. Kohteen kaakkoisjulkisivu. Oikeassa reunassa näkyy portaat Kohmankaaren puoleiselle sisäänkäynnille. Ikkunoissa ja ovesa on koristeellinen murtosuojaus.

Kuva 136. Vasemmalla: Koillisjulkisivun sisäänkäynti. Sisäänkäynnin vieressä on ovi tekniseen tilaan.

Kuva 137. Tesoman valtatie puoleinen porrastettu julkisivu on pääasiassa puuvuorattu. Vuorauksena on harmaa vaakaponttilauta ja valkoinen pystyponttilauta.

Suhde ympäristöön

Kohde sijaitsee Tesoman valtatie, Tesomankadun ja Kohmankaaren rajaaman korttelin pohjoispäässä. Kohteen eteläpuolella on kookas, mutta matala teollisuus- ja varastorakennus. Kohteen ja varaston välissä on asfaltoitu pysäköintialue, jolta on ajoyhteys Kohmankaarelle. Kävely-yhteys on myös Tesoman valtatievarren kävely- ja pyörätielle. Kohmankaaren varrella kohteen etupiha on asfaltoitu myös pysäköintialueeksi. Tesoman lähiö lähti rakentumaan 1960-luvun alussa Kohmankaaren itäpuolelle sijoittuvalta Ristikukulalta. Alueen lamellitalot sijoittuvat viuhkamaisesti Kohmankaaren varrella. Niiden edustalla on sekä puustoisia korttelin osia että pysäköintialueita.

Tontin länsireunalla maasto laskee voimakkaasti kohti Tesoman liikenneympyrää. Liikenneympyrän ja rakennuksen välissä on kerroksellista, luonnonvaraista kasvillisuutta. Tesoman valtatie ja Tesomankadun pohjoispuolella on 2000-luvulla valmistuneita korkeita asuinkerrostaloja. Massoitteeltaan mielenkiintoinen, mutta pieniä piirteitä rakennus jää ympäristön massiivisemmän rakentamisen jalkoihin.

Rakennus sijaitsee liikenteellisen solmukohtan lähellä Tesomankadun ja Kohmankaaren risteyksessä. Tesoman valtatie ja Tesomankadun puolella tonttia reunustaa melko runsas kasvillisuus, joka peittää rakennuksen osittain näkyvistä.

Kuva 138. Kohteen ja viereisen varastorakennuksen väliin sijoittuva pysäköintialue. Taustalla näkyy ympäröivät asuinkortteleiden rakennukset.

Kohteen arvot

Historiallinen arvo

Tesoma oli Tampereen ensimmäinen suuri aluerakennuskohde. Kohteen kytkeytyminen lähiörakentamiseen jää kuitenkin heikoksi. Tesoman ostoskeskus sijoitettiin jo vuoden 1963 asemakaavassa Tesoman valtatie länsipuolelle. Kohmankaaren varrella osoitetun keuhkokaavion mukaisen lähiön myymälälle osoitettiin paikka korttelin keskeltä. Toiminnot eriyttävän lähiörakentamisen vastaisesti Tesoman vuoden 1963 asemakaavassa osoitettiin myös pienteollisuusalueita aivan asuinkortteleihin kiinni radan varrella. Kohde sijoittuu radanvarren pienteollisuusalueen pohjoisreunalle ja ilmentää lähiöiden palvelujen monipuolistumista 1970-luvulla. Kohteen historiallinen merkitys jää kuitenkin vähäiseksi.

Rakennushistoriallinen arvo

Kohde on rakenteiltaan rakennusajalle tavanomainen rakennus. Sen mitoitus ja rakenteet perustuvat moduulimitoitukseen, joka tulee selvästi esiin etenkin rakennuksen porrastetulla länsijulkisivulla. Moduulimitoitukseen perustuva ja sen esille tuova arkkitehtuuri oli rakennusajalle varsin tyyppillistä. Harvinaisempi ratkaisu on rakennusmassan porrastaminen kuten kohteessa on tehty. Kohteella on tämän takia arkkitehtonista arvoa. Kohteen alkuperäisyys on kärsinyt jonkin verran koillisjulkisivulla tehdyistä sisäänkäyntikatoksen paikan muuttamisesta. Moduulijakoon perustunut ulkoarkkitehtuuri on kärsinyt selvästi rakennuksen vuoraamisesta metallikaseteilla, joiden koko ei ole moduulijaon kerrannainen.

Ympäristöarvo

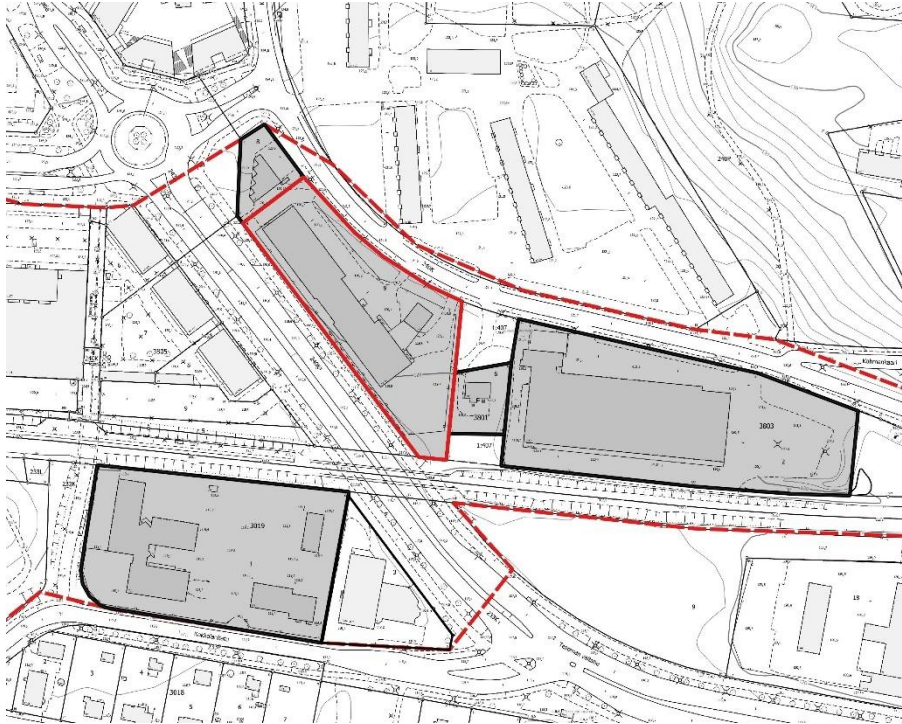
Kohde sijoittuu näkyvälle paikalle Tesoman valtatie, Tesomankadun ja Kohmankaaren rajaamalle alueelle. Tesoman valtatie ja Tesoman liikenneympyrän suuntaan kohteen kiinnostavimman, porrastetun julkisivun kuitenkin peittää etenkin kesäaikaan tiivis kasvillisuus. Rakennuksen koillisjulkisivu näkyy hyvin Kohmankaarelle. Rakennuksen ollessa pienimittakaavainen se jää selvästi alisteiseksi Kohmankaaren varren muulle rakennuskannalle eikä ole erityisen merkittävä osa katunäkymiä.

Suosituks

Kohteessa on tehty saneeraustoimenpiteitä, jotka ovat muuttaneet sen ulkoasua. Kohteella ei ole sellaisia rakennushistoriallisia arvoja, joiden perusteella se tulisi huomioida kaavoituksessa suojelumerkinnällä. Kohteella on vähäistä paikallista asutushistoriallista merkitystä osana Tesoman suuren aluerakennushankkeen myöhempää palvelutarjontaa.

Tesoman valtatie ja Tesomantien puoleiset alueet suositellaan säilytettävän istutettuina. Uudisrakentamisen suunnittelussa voitaisiin ottaa mittakaavalliseksi lähtökohdaksi yhteensoveltuvuus alueen pohjoispuolella sijaitsevien korkeampien rakennusten kanssa.

5.3 Kohde 3 Kohmankaari 7 a

Kuva 139. Kohteen sijainti korostettu punaisella rajauksella kantakartalla.

Kuva 140. Kohteen Kohmankaaren puoleinen julkisivu. Rakennuksen toimisto-osa sijoittuu kahden hieman korkeamman ja runkosyvyydeltään suuremman hallin väliin.

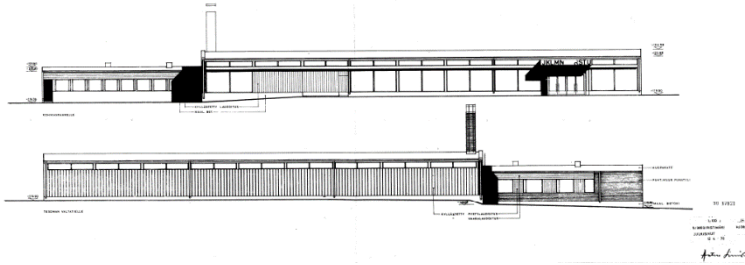
Varastorakennus

Taulukko 4. Varastorakennuksen kohdekortti.

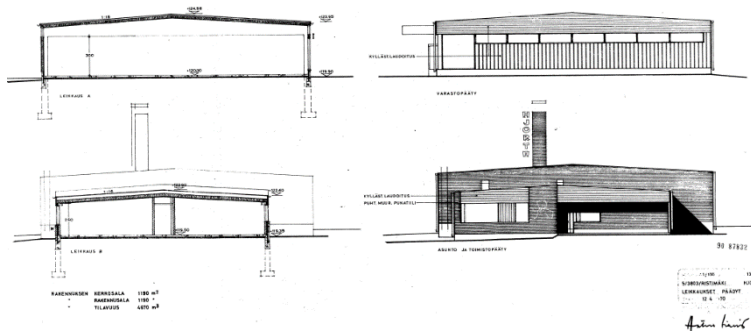
Inventoitu tieto	Kuvaus
Kohde	varastorakennus
Osoite	Kohmankaari 7 b
Kiinteistötunnus	
Aluetyyppi	alakeskus
Rakennustyyppi	teollisuus- ja varastorakennus
Nykyinen käyttö	teollisuus- ja varastorakennus
Alkuperäinen käyttö	tukkuvarasto
Suunnittelija	Arkkitehtitoimisto Antero Sirviö & Co
Signeeraus/vuosil.	Antero Sirviö 1970 (?)
Valmistumisajankohta	1970 (rakennusluvan perusteella), 1983 (rhr)
Muutokset ja korjaukset	1976 muutoksia rakennukseen ja erillinen varasto. 1982 laajennus kaakkoon.
Kerroslukku	1
Pohjakaava	kaksi hallia, joiden välissä toimistotiloja
Rungon muoto	Suorakaide, jonka keskiosa on päätyjä kapeampi. Erillisen varastorakennuksen yhdistää katos muuhun rakennukseen
Kellari / ullakko	ei kellaria eikä ullakkoa
Perustus	betoni
Runko	puu(?)pilarit ja puu(?)palkit
Vuoraus	profiilipelti, puhtaaksi muurattu tiili, vaakalaudoitus
Väri	valkoinen, punatiili, tehosteväreinä tumma ruskea ja harmaa
Katemateriaali	kattohuopa
Katon muoto	loiva harjakatto, erillisessä varastossa tasakatto
Ikkunat	Vanhimmassa osassa on seinien yläreunassa matalat nauhaikkunat, toimisto-osassa nauhaikkunat koillisjulkisivulla, lounaisjulkisivulla tuuletusikkunalliset vaakaiikkunat. Laajennusosassa on seinien yläosassa vaakaiikkunat.
Yksityiskohdat	Nauhaikkunat hallitsevat hallien julkisivuja. Toimisto-osan seinien alaosa ja toimistoa vasten oleva alkuperäisen varastohallin päätyseinä ovat tiilivuorattuja. Hallin päädyssä on myös korkeahko puhtaaksi muurattu neliskulmainen keskuslämmityksen savupiippu.
Muuta	

Kohteen tärkeimmät vaiheet

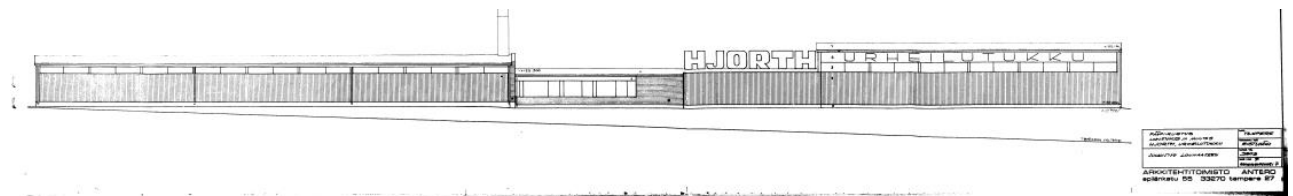
Rakennuslupien perusteella rakennus on valmistunut vuonna 1970 tukkuvarastoksi. Vuonna 1976 siihen on tehty muutoksia sekä erillinen varastorakennus. Vuonna 1982 rakennusta on laajennettu alkuperäisen rakennuksen kaakkoispuolelle sijoitetulla toisella hallilla.

Kuva 141. Ote koillis- ja lounaisjulkisivukuvista vuoden 1970 rakennusluvasta.

Kuva 142. Ote leikkauspiirustuksista ja luoteis- ja kaakkoisjulkisivukuvista vuoden 1970 rakennusluvasta.

Kuva 143. Ote lounaisjulkisivukuvasta vuoden 1982 rakennusluvasta.

Nykytilan kuvaus ja ominaispiirteet

Kohde on suuri teollisuusrakennus, jonka vanhin osa on valmistunut vuonna 1970. Rakennusta on laajennettu myöhemmin useaan otteeseen. Rakennusmassa koostuu kolmesta osasta, päädyissä on korkeammat rakennusosat ja keskellä matalampi rakennusosa, joka erottuu sisäänvedettynä päätyosista. Kattomuotona on loiva harjakatto. Tesoman valtatie puoleisella julkisivulla päätyosissa on julkisivun yläosassa koko julkisivun pituinen ikkunanauha. Keskiosassa on moduulijakoon perustuva ikkuna-aukotus. Pohjoisemman, vanhemman päätyosan ja matalan keskiosan julkisivuissa on puhtaaksi muuratusta punatiilestä tehtyjä korostusosia. Punatiiltä on käytetty matalamman rakennusosan alajulkisivussa, muilta osin julkisivumateriaalina on käytetty vaaka- ja pystylomitettua, harmaaksi maalattua lautaa. Pohjoisemman päätyosan julkisivut ovat vaaleaa profiilipeltiä, päätykolmiossa on käytetty tummanruskeaksi maalattua vaakalautaa. Savupiippu on puhtaaksi

muurattua punatiiltä, kuten myös palotikkaiden kohta pohjoisemman rakennusosan Tesoman valtatie puoleisessa kulmassa.

Eteläisemmässä päätyosassa julkisivut ovat vaaleaa profiilipeltiä. Eteläpuolen päätyyn yhdistyy katoksella lastausalue ja varastorakennus. Tontti on aidattu metalliverkkoaidalla. Pääsisäänkäynnin yhteydessä on pysäköintialue. Tontti on pääasiassa asfaltoitu, Tesoman valtatie puolella on pieni viherkaistale.

Kuva 144. Rakennuksen pohjoispuolen päätyjulkisivu.

Kuva 145. Rakennus kuvattuna Tesoman valtatie puolelta kohti kaakkoa.

Kuva 146. Tesoman valtatie puoleista julkisivua. Rakennuksen keskiosa hahmottuu päätyjä matalampana ja sisäänvedettynä.

Kuva 147. Eteläpuolen päätyosan Tesoman valtatie puoleinen julkisivu.

Kuva 148. Rakennuksen eteläpuolen pääty yhdistyy katoksella varasto- ja lastausalueeseen.

Suhde ympäristöön

Kohde sijaitsee Kohmankaaren ja Tesoman valtatie välissä. Kulku kiinteistölle on Kohmankaareltä. Kohmankaaren puolella rakennuksen edustalla on lastauspiha ja pysäköintialue. Kadun varressa on puustoinen nurmikkaistale. Tesoman lähiö lähti rakentumaan 1960-luvun alussa Kohmankaaren itäpuolelle sijoittuvalta Ristikukkulalta. Alueen lamellitalot sijoittuvat viuhkamaisesti Kohmankaaren varrelle. Niiden edustalla on sekä puustoisia korttelin osia että pysäköintialueita.

Tesoman valtatie puolella kohteen tontti on pengerrytetty kohti alempana sijaitsevaa valtatieä ja sen varrella olevaa kävely- ja pyörätietä. Varastohallien suljetut julkisivut penkereen päällä reunustavat tienäkymää. Valtatie toisella puolella on korkeita 2000-luvun asuinkerrostaloja, jotka näkyvät varastohallien yli myös Kohmankaarelle.

Porin rata kulkee itä-länsisuuntaisesti kohteen eteläpuolella. Tesoman valtatie kulkee sen ali. Rautatiesillan molemmilla puolilla rata kulkee korkeilla penkereillä. Tesoman henkilöliikenteen asema sijaitsee Tesoman valtatie länsipuolella. Henkilöliikenteen laiturin jatkuu lähes ratasillalle asti. Laiturin päästä kohteen varastohallit näkyvät hyvin ja niiden takaa näkyy Kohmankaaren varren lamellikerrostaloja.

Kohteen kaakkoispuolella on jälleenrakennuskauden asuinrakennus. Sen vierestä kohteen tontti on puustoista. Asuinrakennuksen itäpuolella radan varressa on laaja varasto- ja myymälärakennus.

Kuva 149. Rakennus sijaitsee näkyvällä paikalla Tesoman valtatiellä.

Kohteen arvot

Historiallinen arvo

Tesoma oli Tampereen ensimmäinen suuri aluerakennuskohde. Kohteen kytkeytyminen lähiörakentamiseen jää kuitenkin heikoksi. Tesoman ostoskeskus sijoitettiin jo vuoden 1963 asemakaavassa Tesoman valtatieen länsipuolelle. Kohmankaaren varrelle osoitetun keuhkokaavion mukaisen lähiön myymälälle osoitettiin paikka korttelin keskeltä. Toiminnot eriyttävän lähiörakentamisen vastaisesti Tesoman vuoden 1963 asemakaavassa osoitettiin myös pienteollisuusalueita aivan asuinkortteleihin kiinni radan varrelle. Kohde sijoittuu radanvarren pienteollisuusalueelle ja alkuun siinä toimi tukkuliike. Kohteen historiallinen merkitys jää vähäiseksi.

Rakennushistoriallinen arvo

Kohde edustaa oman aikansa tavanomaista rakentamista. Sekä rakenneratkaisut että kohteen arkkitehtuuri nauhaikkunoineen on rakennusajalle tavanomaista. Rakennukseen ei liity erityisiä rakennushistoriallisia arvoja.

Ympäristöarvo

Kohde reunustaa Tesoman valtatieen katunäkymiä ja näkyy myös henkilöliikenteen rautatieseisakkeelle. Julkisivujen vähäisten yksityiskohtien ja suurehkojen rakennusmassojen takia katunäkymä on kuitenkin monotoninen.

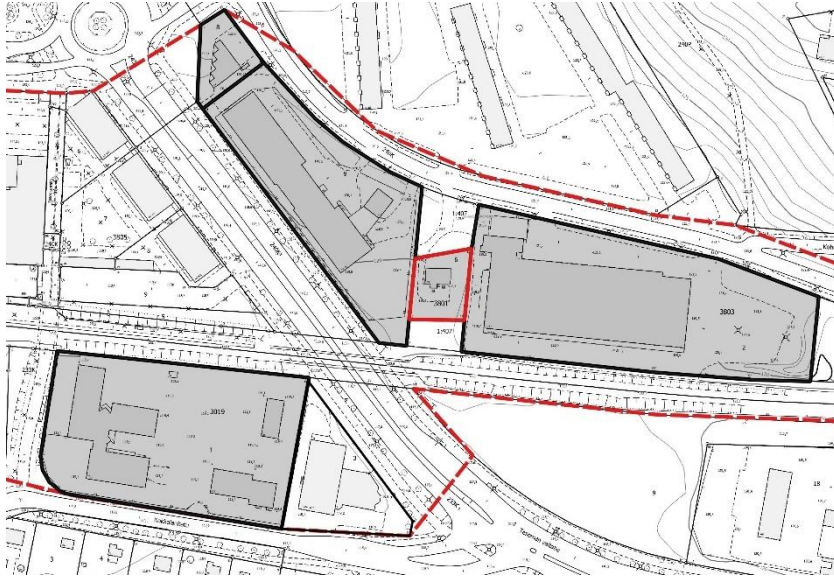
Suosituksukset

Kohde edustaa tavanomaista aikansa teollisuus- ja varastorakentamista, eikä sillä ole sellaisia rakennushistoriallisia arvoja, joiden perusteella se tulisi huomioida kaavassa suojelumerkinnällä.

Kohteeseen on mahdollista sijoittaa uudis- tai täydennysrakentamista. Etenkin uudisrakentamisen yhteydessä Tesoman valtatieen ja Kohmankaaren varrelle muodostuviin katunäkymiin on syytä kiinnittää huomiota ja sovittaa julkisivut myös kävely-ympäristön mittakaavaan sopivaksi. Uudisrakentamisen korkeus suositellaan sovittamaan lähiympäristön uusiin kerrostaloihin ja Ristimäen lamellitaloihin. Ristimäen lähiön viuhkamainen sommitelma ei hahmotu asemalaiturin

päästä katsottaessa, joten lamellitalojen näkymistä mahdollisen uudisrakennuksen yli ei tarvitse huomioida mahdollista uudisrakennusta suunniteltaessa.

5.4 Kohde 4 Kohmankaari 5

Kuva 150. Kohteen sijainti korostettu punaisella rajauksella kantakartalla.

Kuva 151. Kohteen pohjoisjulkisivu. Kohteen ja Kohmankaaren välissä on pysäköintiin käytetty hiekkakenttä.

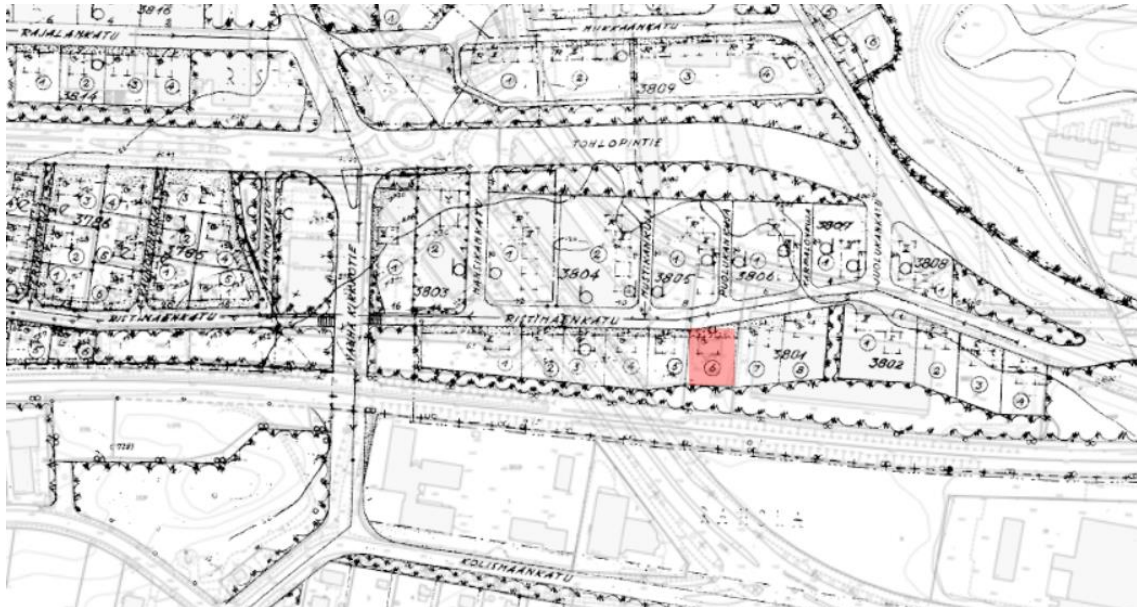
Asuinrakennus

Taulukko 5. Kohmankaari 5 asuinrakennuksen kohdekortti.

Inventoitu tieto	Kuvaus
Kohde	asuinrakennus
Osoite	Kohmankaari 5
Kiinteistötunnus	
Aluetyyppi	alakeskus
Rakennustyyppi	asuinrakennus
Nykyinen käyttö	asuminen
Alkuperäinen käyttö	asuminen
Suunnittelija	Jaakko Autere
Signeeraus/vuosil.	Jaakko Autere 16.7.1951
Valmistumisajankohta	1951 (rakennuslupien perusteella), (1961 rhr)
Muutokset ja korjaukset	1953 ullakolle on rakennettu toinen asuinhuone. 1957 rakennusta on laajennettu itäpäädyistä. Laajennukseen sijoitettiin alakertaan toinen asuinhuoneisto ja yläkerran huoneista muodostettiin kolmas huoneisto. Kellarikerrokseen sijoitettiin laajennusosaan lupakuvien perusteella autotalli.
Kerrosluku	1 ½
Pohjakaava	keskusmuurin ympärille kiertyvät huoneet
Rungon muoto	suorakaide
Kellari / ullakko	rakennuksessa on kellari
Perustus	betoni
Runko	puu
Vuoraus	rappaus
Väri	vaalean kellertävä
Katemateriaali	aaltopelti
Katon muoto	harjakatto
Ikkunat	Alakerrassa on neliöikkunat, joissa kummallakin sivulla tuuletusikkuna, yläkerrassa päädyissä vaakaikkunat, joiden kummallakin sivulla tuuletusikkuna ja haukkaikkunat pitkillä julkisivuilla. Kuistilla, parvekkeella ja portaikossa on kapeat pystyikkunat. Kellarissa on matalat vaakaikkunat. Ikkunat ja ovet eivät ole alkuperäisiä, vaan luultavasti 2000-luvulta.
Yksityiskohdat	Rakennuksen eteläjulkisivulla on umpikuisti, jonka yllä on parveke. Pääsisäänkäynti on kuistilta. Parvekkeella on puurakenteinen siro ristikkokaide. Parvekkeen kohdalla on lapekattoinen kattolyhty. Eteläjulkisivulla on myös toinen ovi vuonna 1957 valmistuneeseen sivuasuntoon. Sen yllä on pieni lippa. Kuistin ja toisen oven välissä on kellariin johtavan portaikon ovi. Autotalliin johtaa jyrkkä liuska rakennuksen pohjoisseinustalta. Autotalli ei enää ole käytössä autotallina.
Muuta	

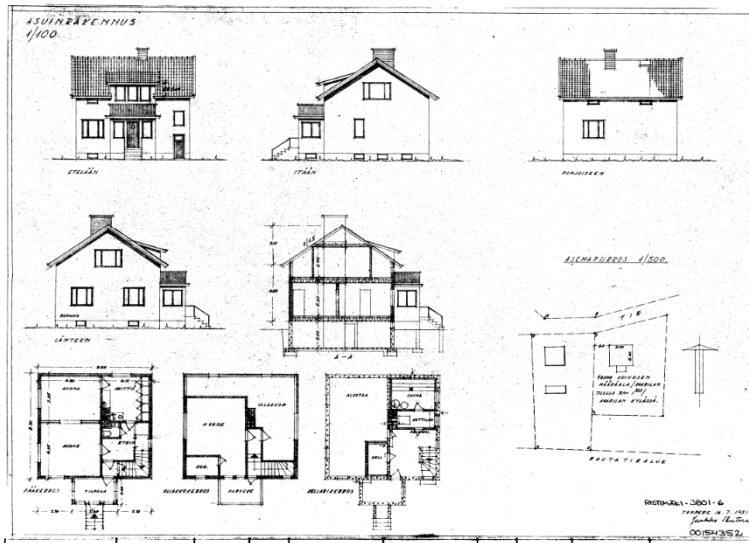
Kohteen tärkeimmät vaiheet

1950-luvun alussa heti kohteen pohjoispuolella oli itä-länsisuuntainen Ristimäenkatu. Kadun varsi oli palstoitettu pientaloalueeksi vuonna 1928. Asuinalue lähti rakentumaan länsipäästään ja rataan risteävän Vanhan kirkkotien itäpuolelle oli vuoteen 1946 mennessä rakentunut vain muutama talo. Yksi näistä taloista sijaitsi kohteen länsipuolisella tontilla. Kohde rakennettiin sen viereen 1950-luvun alussa. Alueelle laadittiin ensimmäinen asemakaava vasta vuonna 1956. Siinä pohjoiseteläsuuntaisena pääkatuna osoitettiin Vanha kirkkotie, joka ristesi rataan nykyisen Tesomanraitin kohdalla. Tien itäpuolelle radan ja Ristimäenraitin väliin osoitettiin pientalotontteja ja niiden pohjoispuolelle rivitalotontteja. Rivitalojen pohjoispuolelle osoitettiin silloisen Tohlopintien (nykyisen Tesomankadun) jatke, joka lännempänä kääntyi kohti rataa. Kohde sekä sen länsipuolinen rakennus olivat kaavan mukaisia. Kaava ei kuitenkaan koskaan alkanut toteutua, vaan sen korvasi vuonna 1963 hyväksytty Tesoman lähiön kaava. Vuoden 1963 kaavassa osoitettiin nykyinen Tesoman valtatie linjaus ja Kohmankaari. Niiden ja radan väliin jäävä alue osoitettiin pienteollisuusalueeksi. Pienteollisuusalue alkoi toteutua 1960-luvun lopulla. Kohteen viereinen pientalo purettiin 1990-luvulla. Kohde on edelleen asuttu.

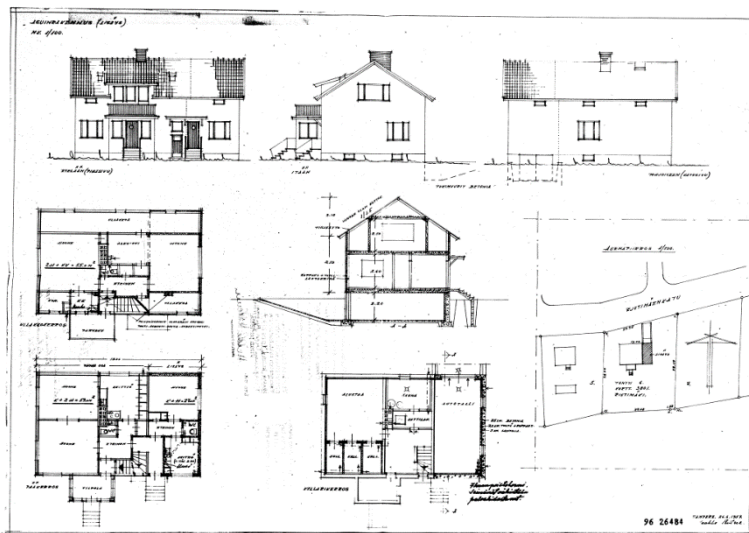

Kuva 152. Ote Tesoman vuoden 1956 asemakaavasta, taustalla Tampereen nykyinen kantakartta. Kohde on korostettu karttaan punaisella.

Rakennuksen pohjakaava vastaa jälleenrakennuskauden tyyppitaloja huoneilojen kiertyessä yhden rakennusmassan keskelle sijoittuvan savupiipun ympärille. Rakennuksen valmistuessa yläkertaan on lupakuvien perusteella tehty yksi asuinhuone, jota on ollut mahdollista vuokrata. Toinen puoli yläkerrasta oli kylmää ullakkoa. Vuonna 1953 yläkerran kylmälle ullakolle rakennettiin toinen asuinhuone. Myös sitä oli mahdollista vuokrata. Vuonna 1957 rakennusta on laajennettu itäpäädyssä. Laajennukseen sijoitettiin alakertaan toinen asuinhuoneisto ja yläkerran huoneista muodostettiin kolmas huoneisto. Kellarikerrokseen sijoitettiin laajennusosaan lupakuvien perusteella autotalli. Autotalli ei ole enää käytössä autotallina.

Kuva 153. Ote vuoden 1951 rakennuslupapiirustuksesta.

Kuva 154. Ote vuoden 1957 rakennuslupapiirustuksesta.

Nykytilan kuvaus ja ominaispiirteet

Kohteessa on jälleenrakennuskauden asuinrakennus, jota on laajennettu päädyistä jo 1950-luvulla toisella huoneistolla. Alkujaan noppamainen rakennusmassa on muuttunut suorakaiteen malliseksi. Rakennus on puolitoistakerroksinen ja harjakaton vesikatteena on vihertävän sävyinen aaltopelti. Rakennus on rapattu vaalean kellertäväksi. Kohmankaarelle näkyvällä pohjoisjulkisivulla on vain yksi ikkuna, mikä tekee rakennuksen ilmeestä suljetun. Ikkunat on uusittu vanhan mallin mukaan ja niiden puitteet ovat siniharmaat. Kellarikerrokseen johtanut ajoliuska ei hahmotu nykyisin selvästi julkisivusta kasvillisuuden takia.

Rakennuksen sisäänkäynnit ovat pihan puolella eteläjulkisivulla. Alkuperäiseen rakennusosaan on sisäänkäynti rakennuksesta ulkonevan lasikuistin kautta. Kuistin päällä on parveke. Parvekkeen kohdalla rakennuksessa on lapekattoinen kattolyhty, josta on kulku parvekkeelle. Sisäänkäynnille johtavat portaat ja parvekkeen kaiteet ovat kestopuusta eivätkä ole alkuperäisiä. Ikkunoiden lisäksi rakennuksen ovet ovat uusia. Kuistin vieressä on ovi rakennuksen laajennusosaan. Sen yllä on yksinkertainen lippa ja ovelelle johtaa kestopuiset portaat.

Kuva 155. Kohteen pihan puoleinen eteläjulkisivu. Kuisti sijaitsee alkuperäisen rakennusmassan keskellä. Rakennusta on laajennettu jo 1950-luvulla päädyistä itään, ja laajennusosan asuntoon johtaa eteläjulkisivulta oma ovensa. Kuvassa näkyy kohteen oikealla puolella kasvillisuuden takaa itäpuolisella tontilla olevan pienteollisuustalon keskuslämmityksen savupiippu.

Suhde ympäristöön

Kohde sijoittuu Kohmankaaren ja Porin radan väliin. Sen kummallakin puolella on suuri varastohalli. Länsipuolinen varastohalli ei näy juurikaan kohteeseen, koska tonttien rajoilla on runsasta ja kerroksellista kasvillisuutta. Tontin itälaidalla kasvillisuus on selvästi harvempaa. Kohteen tontin ja radan välissä on myös runsasta puustoa ja pensaita, joten rata ei juurikaan näy tontille puiden ollessa lehdessä. Kohteen tontin ja Kohmankaaren välissä on puolestaan pysäköintikenttänä käytetty rakentamaton tontti.

Kuva 156. Kohteen itä- ja pohjoisjulkisivut. Pohjoisjulkisivulla oleva ajoliuska kellarikerrokseen ei nykyisin juurikaan näy kasvillisuuden takia.

Kohteen arvot

Historiallinen arvo

Kohde on rakentunut vuonna 1928 tehdyn palstoitus suunnitelman mukaisesti ollen tarkastelualueen itäpäässä ainoa palstoitus suunnitelman mukainen rakennus. Kohde on kuitenkin rakennettu vasta 1950-luvun alussa jälleenrakennuskaudella. Yksittäisenä fragmenttina palstoittamalla syntyneestä pientaloasutuksesta kohteen merkitys jää vähäiseksi. Kohteen merkitys jälleenrakennuskauden tyyppitalona jää myös vähäiseksi sen jäädessä lähiöaikakaudella syntyneen rakenteen ja rakennuskannan keskelle.

Rakennushistoriallinen arvo

Kohde on tavanomainen, joskin jo 1950-luvulla laajennettu jälleenrakennuskauden tyyppitalo. Laajennus on jatkanut kohteen alkuperäistä arkkitehtuuria, eikä kohteen ajalliset kerrokset erotu ulkoasun perusteella. Yksittäisenä rakennuksena kohteen rakennushistoriallinen arvo jää vähäiseksi. Kohteen voi katsoa tuovan ajallista kerroksellisuutta muuten 1960-luvulla ja 1970-luvun alussa rakentuneeseen lähiörakenteeseen.

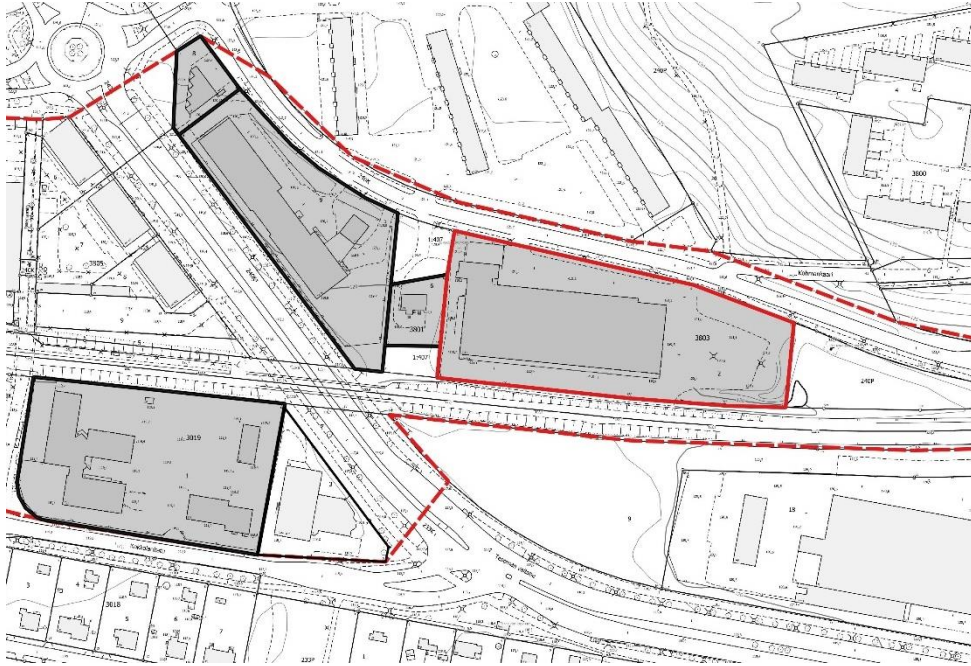
Ympäristöarvo

Kohteen ympäristöarvo jää vähäiseksi sen sijoituessa huomattavasti massiivisempien varastohallien väliin ja etäälle katulinjasta.

Suosituks

Kohteella ei ole sellaisia arvoja, joiden perusteella se tulisi huomioida kaavoituksessa suojelumerkinnällä.

5.5 Kohde 5 Kohmankaari 3

Kuva 157. Kohteen sijainti korostettu punaisella rajauksella kantakartalla.

Kuva 158. Kohteen itäjulkisivu ja sen edustalla oleva pysäköintikenttä.

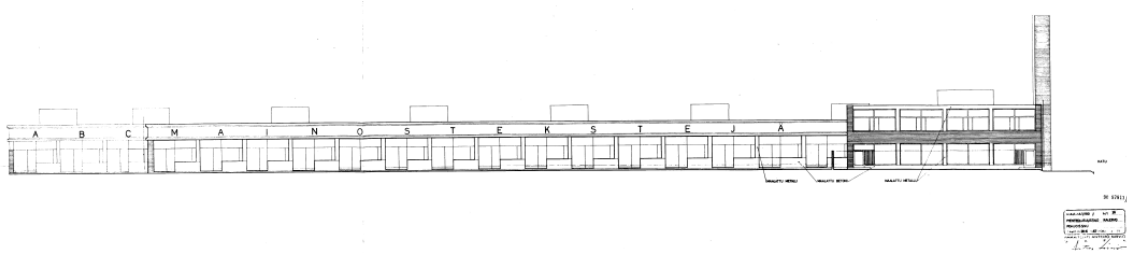
Liikerakennus

Taulukko 6. Kohmankaari 3 liikerakennuksen kohdekortti.

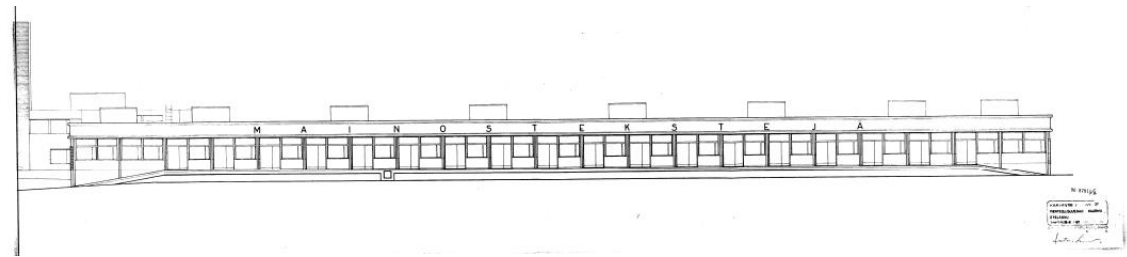
Inventoitu tieto	Kuvaus
Kohde	liikerakennus
Osoite	Kohmankaari 3
Kiinteistötunnus	
Aluetyyppi	alakeskus
Rakennustyyppi	liike- ja varastorakennus
Nykyinen käyttö	liike- ja varastorakennus
Alkuperäinen käyttö	pienteollisuustalo, asuminen
Suunnittelija	Arkkitehti Antero Sirviö
Signeeraus/vuosil.	Antero Sirviö 1967 (?)
Valmistumisajankohta	1968
Muutokset ja korjaukset	1969 ja 1986 tilamuutoksia, jotka eivät ole vaikuttaneet julkisivuihin, 1987 itäseinustalle on avattu uusi ovi
Kerrosluku	1, siipiosa 2
Pohjakaava	halli
Rungon muoto	Suorakaide pienellä siipiosalla
Kellari / ullakko	rakennuksessa on kellari, joka alarinteen puolelta on osittain maanpäällinen
Perustus	betoni
Runko	pilari-palkkirakenne
Vuoraus	puhtaaksimuurattu tiili
Väri	punatiili, katon otsa punavalkoinen pohjois- ja itäjulkisivulla, muuten harmaavalkoinen
Katemateriaali	kattohuopa (?)
Katon muoto	tasakatto
Ikkunat	Itä- ja länsipäädystä on seinien yläosassa matalat nauhaikkunat. Pohjoisjulkisivulla ulko-ovien väliin sijoittuvat tuuletusikkunalliset vaakaikkunat. Ovien ja ikkunoiden yllä on lisäksi matalat nauhaikkunat. Siipiosassa on myös nauhaikkunat. Alakerrassa ne ovat suurehkoja näyteikkunoita, yläkerrassa ikkunauha koostuu tuuletusikkunallisista vaakaikkunoista.
Yksityiskohdat	Rakennuksella on näyttävä tasakatto, jonka otsaa korostaa ulospäin kaartuva listoitus sekä otsan ylä- että alareunassa. Rakennuksen ikkuna- ja oviaukotus perustuu moduulijakoon. Pohjoisjulkisivun liiketilojen ovet ovat umpinaisia, puuvuorattuja pariovia. Osa ovista on vaihdettu metallikehyksiin ikkunallisiin oviin. Siipiosan eteen on aidattu tiilimuurilla pieni piha-alue. Siipiosan kulmassa on keskuslämmityksen korkea tiilimuurattu neliönmallinen savupiippu.
Muuta	

Kohteen tärkeimmät vaiheet

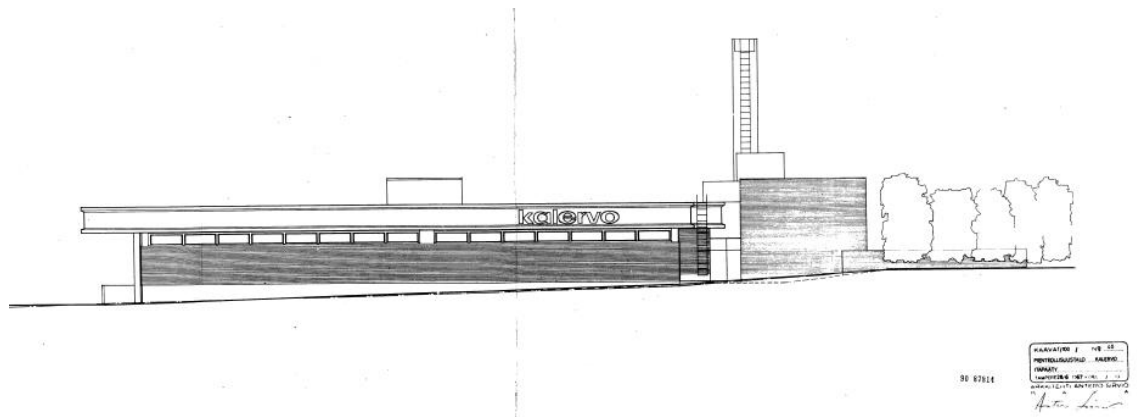
1960-luvun lopulla valmistunut pienteollisuustalo rakennettiin radan ja Kohmankaaren väliin. Rakennuksen ulkoasun suunnittelussa on huomioitu rakennuksen sijoittuminen näkyvälle paikalle ja rakennuksen suunnittelussa on huomioitu myös tilojen käyttö liiketilana. Rakennuksen tilat ovat olleet useamman yrityksen käytössä ja tilajakoon on tehty muutamaan otteeseen muutoksia mm. avaamalla väliseiniin ovia. Vuonna 1987 rakennuksen itäseinälle on avattu uusi oviaukko. Pohjoisseinustalta osa alkuperäisistä ovista on korvattu uudemmilla, ikkunallisilla ovilla.

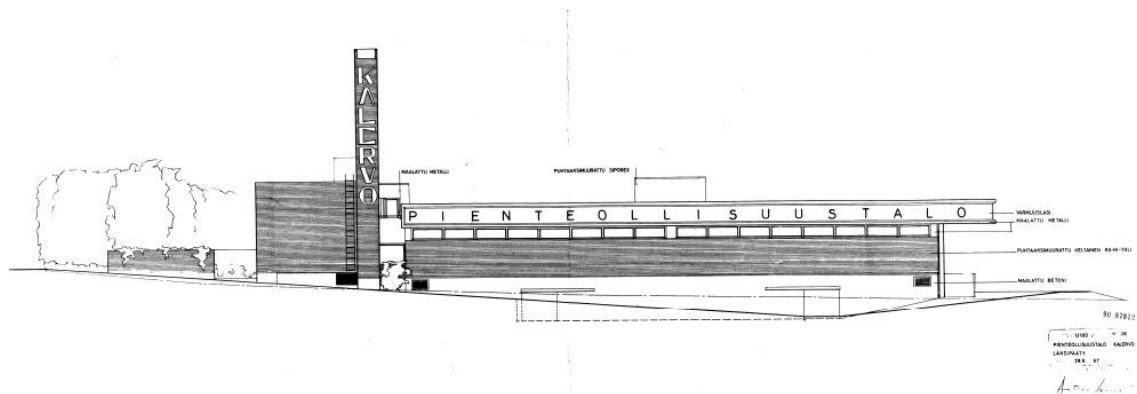
Kuva 159. Ote pohjoisjulkisivukuvasta vuoden 1967 lupakuvista.

Kuva 160. Ote eteläjulkisivukuvasta vuoden 1967 lupakuvista.

Kuva 161. Ote itäjulkisivukuvasta vuoden 1967 lupakuvista.

Kuva 162. Ote länsijulkisivukuvasta vuoden 1967 lupakuvista.

Nykytilan kuvaus ja ominaispiirteet

Kohde koostuu suuresta teollisuushallista ja sen luoteiskulmassa olevasta pienestä ruokala-, toimisto- ja asuntoosivestä. Teollisuushallilla on näyttävä seinäpinnoista ulkoneva tasakatto, jonka otsaa korostaa ulospäin kaartuva listoitius otsan ylä- ja alareunassa. Teollisuushallin ikkuna- ja oviaukotus perustuu moduulijakoon. Sen itä- ja länsipäädyssä on seinien yläosassa matalat nauhaikkunat, joiden yllä katto näyttää leijuvan. Pohjoisjulkisivun liiketilojen ovet ovat umpinaisia, puuvuorattuja pariovia. Osa ovista on vaihdettu metallikehyksisiin ikkunallisiin oviin. Pohjoisjulkisivulla ulko-ovien väliin sijoittuvat tuuletusikkunalliset vaakaikkunat. Eteläjulkisivulla on lastauslaituri ja isot pariovet.

Myös siipiosan ikkunajako perustuu moduulijakoon ja siiven pohjoisjulkisivulla on nauhaikkunat. Alakerrassa ne ovat suurehkoja näyteikkunoita, yläkerrassa ikkunanauha koostuu tuuletusikkunallisista vaakaikkunoista. Siipiosan eteen on aidattu tiilimuurilla pieni piha-alue. Siipiosan kulmassa on keskuslämmityksen korkea tiilimuurattu neliönmallinen savupiippu.

Kuva 163. Kohteen luoteiskulmassa oleva siipiosa, jonka alakerrassa on tilat ravintolalle ja yläkerrassa toimistotilaa ja asunto. Keskuslämmityksen korkea savupiippu näkyy hyvin Kohmankaarelle ja junanradalle.

Kuva 164. Kohteen länsijulkisivu ja eteläjulkisivun lastauslaituria. Siipiosassa oleva keskuslämmityksen savupiippu näkyy hyvin radalle. Kohteen takaa näkyy Kohmankaaren varrella viuhkamaisesti olevia lamellitaloja.

Kuva 165. Kohteen eteläjulkisivulla on lastauslaituri, jonka ylle katto jatkuu muodostaen suojaavan katoksen. Junaradan sähkölangat näkyvät kuvan oikeassa reunassa, itse junarata jää radan varteen pysäköityjen autojen taakse.

Kuva 166. Liukuovi kohteen länsipäädystä kellaritiloihin. Ovi vaikuttaa alkuperäiseltä. Levymäinen katto leijuu seinien yläosassa olevien nauhaikkunoiden päällä. Kuvan oikeassa reunassa näkyy ratapenger.

Kuva 167. Kohteen itäpäättyä ja pohjoisjulkisivua. Levymäinen katto leijuu seinien yläosassa olevien nauhaikkunoiden päällä.

Kuva 168. Kohteen pohjoisjulkisivulla on leveät pariovet rakennuksessa oleviin teollisuus- ja varastotiloihin, joita on muutettu myös liiketiloiksi. Osa alkuperäisistä puuvoratuista ovista on vaihdettu metallikehyksisiksi ikkunallisiksi oviksi. Ovien välissä on tuuletusikkunalliset vaakakaikkunat. Sekä ovien että ikkunoiden yllä on matalat nauhaikkunat.

Kuva 169. Pohjoisjulkisivulla oleva alkuperäinen puuvorattu pariovi.

Suhde ympäristöön

Kohde sijoittuu Kohmankaaren ja Porin radan väliin. Kohmankaarelta on kahdesta kohtaa ajoyhteys kohteen tontille. Tontti on pysäköintialueena ja lastauspihana. Tontin eteläpuolella rata on penkereellä. Kohteen itäpuolella Kohmankaari kääntyy kulkemaan radan varressa. Tien, radan ja kohteen tontin välissä kolmion mallinen pieni metsälaikku. Kohteen länsipuolella on jälleenrakennuskauden asuintalo vihreällä tontilla. Jälleenrakennuskauden asuintalon pohjoispuolella Kohmankaaren varrella on rakentamaton tontti, jota käytetään pysäköintikenttänä.

Tesoman lähiö lähti rakentumaan 1960-luvun alussa Kohmankaaren itäpuolelle sijoittuvalta Ristikukkulalta. Alueen lamellitalot sijoittuvat viuhkamaisesti Kohmankaaren varrelle. Niiden edustalla on sekä puustoisia korttelin osia että pysäköintialueita. Pienteollisuustalo on suunniteltu rakenteiltaan sellaiseksi, että siihen on ollut mahdollista sijoittaa myös myymälätiloja Kohmankaaren puolelle. Lupakuvien perusteella ei selviä missä määrin rakennusta on käytetty myös myymälätilana. Rakennukseen liittyy Kohmankaaren puolelle sijoittuva siipiosa, jonka maantasokerroksessa on ollut ruokala ja ylempässä kerroksessa talonmiehen asunto ja toimistotiloja.

Kuva 170. Näkymä kohteen itäisemmästä tonttiliittymästä länteen Kohmankaarta pitkin. Kohteen teollisuushallin pitkä julkisivu reunustaa Kohmankaaren katunäkymää, vaikka kadun ja rakennuksen välissä onkin pysäköintialue. Kohmankaaren sisäkaarteessa kohteen pohjoispuolella on viuhkamaisesti sijoitettuja lamellikerrostaloja. Rakennusten päädyissä on Fingerpori-sarjakuva-aiheiset muraalit.

Kohteen arvot

Historiallinen arvo

Tesoma oli Tampereen ensimmäinen suuri aluerakennuskohde. Tesoman ostoskeskus sijoitettiin jo vuoden 1963 asemakaavassa Tesoman valtatie länsipuolelle. Kohmankaaren varrelle osoitetun keuhkokaavion mukaisen lähiön myymälälle osoitettiin paikka korttelin keskeltä. Toiminnot eriyttävän lähiörakentamisen vastaisesti Tesoman vuoden 1963 asemakaavassa osoitettiin myös pienteollisuusalueita aivan asuinkortteleihin kiinni radan varrelle ja kohde ilmentää tätä kaavaratkaisua. Kohde sijoittuu radanvarren pienteollisuusalueelle ja alkuun siinä toimi pienteollisuusyrityksiä, joihin saattoi liittyä myös myymälätiloja. Kohteeseen sijoittuvat toiminnot monipuolistivat Tesoman lähiön maankäyttöä ja alueen palveluita. Nykyisin kohteessa on mm. ravintola, pyöräkauppa, pesula ja yritystapahtumia järjestävä yritys. Kohteella on historiallista merkitystä lähinnä lähiön rakennuskantaa ja palveluita monipuolistavana kohteena.

Rakennushistoriallinen arvo

Kohde on rakennusajalleen tyypillinen moduulimitoitukseen perustuva pienteollisuus- ja varastorakennus. Käytetyt rakenteet ovat rakennusajalle tavanomaisia. Näkyvälle paikalle radan ja Kohmankaaren väliin sijoittuva rakennus on suunniteltu huolellisesti ja melko laadukkaasti toteutettu. Rakennuksen ulkoasu ilmentää hyvin 1960-luvun vähäeleistä, vaakasuuntaa korostavaa arkkitehtuuria. Julkisivuverhous on paikalla muurattua punatiiltä, jota on perinteisesti käytetty laadukkaammassa teollisuusrakentamisessa Tampereellakin. Rakennuksella on näyttävä levymäisenä hahmottuva tasakatto, joka vaikuttaa leijuvan seinien yläreunan nauhaikkunoiden päällä. Katon otsaa korostaa ulospäin kaartuva listoitusselä ja otsan ylä- että alareunassa. Rakennuksen ikkuna- ja oviaukotus perustuu moduulijakoon. Kohteen edustavuutta ja alkuperäisyyttä heikentää hieman se, että osa Kohmankaaren puoleisista umpinaisista puuvuoratuista ovista on vaihdettu metallikehyksisiin ikkunallisiin oviin.

Ympäristöarvo

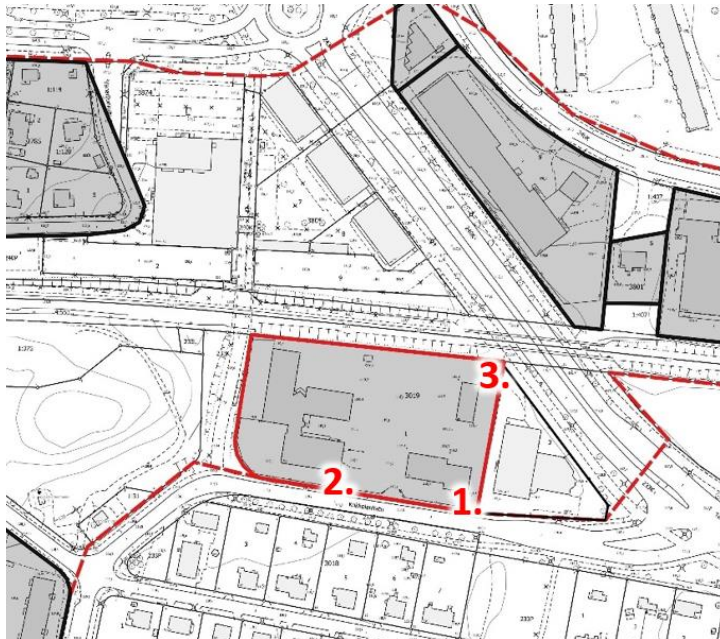
Kohde näkyy hyvin sekä Kohmankaarelle että Porin radalle ja on arkkitehtuuriltaan tunnistettava. Vaikka rakennuksen edustalla Kohmankaaren varrella on pysäköintialue, rakennus silti rajaa Kohmankaaren katunäkymiä. Kadun suuntainen julkisivu luo vastaparin Kohmankaaren varrelle viukamaisesti sijoittuville kolmikerroksisille lamellikerrostaloille. Myös kohteen länsipäässä oleva korkea savupiippu on tärkeä osa Kohmankaaren katunäkymää.

Suosituks

Kohde suositellaan säilyttämään sen arkkitehtuurin ollessa rakennusajalle tyypillistä ja tunnistettavaa. Rakennukseen tehtävien julkisivuihin vaikuttavien korjausten ja muutosten suositellaan huomioivan rakennuksessa käytetyn moduulijaon, olevan sarjallista ja korostavan vaakalinjoja. Mahdollisten muutosten ja korjausten yhteydessä suositellaan huomioimaan levymäinen tasakatto, joka vaikuttaa leijuvan seinien yläreunan nauhaikkunoiden päällä. Mahdollisten muutosten tulee tukea tätä vaikutelmaa.

Tontin nyt rakentamattomaan itäpäähän on mahdollista sijoittaa uudisrakentamista. Kohteen selkeä ja voimakas arkkitehtuuri ei aseta erityisiä vaatimuksia uudisrakentamiselle.

5.6 Kohde 6 Kokkolankatu 4

Kuva 171. Kohteen sijainti korostettuna punaisella rajauksella kantakartalla ja kohteesta inventoidut rakennukset numeroituna. 1) konekorjaamo, 2) autotallikeskusvarastolaboratorio ja 3) hitsaamo.

Kuva 172. Kohteessa oleva entinen konekorjaamo ja hitsaamo kuvattuna kohteen pohjoispuolelta junaradan henkilöliikenteen seisakkeelta.

Konekorjaamo

Taulukko 7. Kokkolankatu 4 konekorjaamon kohdekortti.

Inventoitu tieto	Kuvaus
Kohde	Konekorjaamo
Osoite	Kokkolankatu 4
Kiinteistötunnus	
Aluetyyppi	alakeskus
Rakennustyyppi	korjaamo- ja asuinrakennus
Nykyinen käyttö	ajoneuvo- ja konehalli, toimisto
Alkuperäinen käyttö	korjaamo ja asuminen
Suunnittelija	Maataloushallituksen insinööriosaston tyyppipiirros konekorjaamoksi
Signeeraus/vuosil.	Piirustukset on allekirjoittanut Schroderus 25.6.1952 ja hyväksynyt maataloushallituksessa A.H. Schroderus 16.3.1954
Valmistumisajankohta	1954 (rhr)
Muutokset ja korjaukset	Rakennuksen asunto-osaan on tehty tilamuutoksia 1968. 2002 asunto-osan toisen kerroksen asunto on muutettu toimistotilaksi.
Kerros-luku	1, asunto-osassa 2
Pohjakaava	halli, asunto-osassa huoneet kiertyvät keskusmuurin ympärille
Rungon muoto	porrastettu suorakaide
Kellari / ullakko	asunto-osan alla on kellari ja yllä ullakko
Perustus	betoni
Runko	tiili
Vuoraus	rappaus
Väri	valkoinen
Katemateriaali	aaltopelti
Katon muoto	harjakatto
Ikkunat	Neliönmallisia, jotka jaettu pystypuiteella kapeampaan ja leveämpään osaan sekä listoilla vaakasuunnassa kolmeen osaan. Kapeammat ikkunat on jaettu vain vaakasuunnassa kolmeen osaan. Päädyissä on ullakolle pienet viisikulmaiset ikkunat. Ikkunat ovat alkuperäiset.
Yksityiskohdat	Rakennuksessa on sirot, selvästi ulkonevat räystäät. Eteläjulkisivulla on asunto-osan pääsisäänkäynti, jonka yllä on siro parveke. Pääsisäänkäynnin ovi on alkuperäinen, siniseksi maalattu puukehyksinen peiliovi, jonka peilit ovat röpelöistä lasia. Parvekkeen kaide on siroista puurimoista. Pääoven vieressä on kellariin vievän portaikon ovi. Sekin on alkuperäinen. Sen yllä on siro kahden pyöreän pilarin kannattama katos. Pohjoisjulkisivulla on kolme kookasta konehallin pariovea. Niiden yllä on kapea lippa. Konehallin ovet eivät luultavasti ole alkuperäisiä koska ne ovat profiilipellillä vuorattuja. Ovet ovat sävyltään harmaanvihreitä.
Muuta	

Autotallikeskusvarastolaboratorio

Taulukko 8. Kokkolankatu 4 autotallikeskusvarastolaboratorion kohdekortti.

Inventoitu tieto	Kuvaus
Kohde	autotallikeskusvarastolaboratorio
Osoite	Kokkolankatu 4
Kiinteistötunnus	
Aluetyyppi	alakeskus
Rakennustyyppi	varastorakennus
Nykyinen käyttö	toimisto
Alkuperäinen käyttö	varasto
Suunnittelija	Luultavasti maataloushallituksen insinööriosaston tyyppipiirros varastorakennukseksi
Signeeraus/vuosil.	Piirustuksissa ei ole varsinaista allekirjoitusta, vaan niissä lukee Tampereella 28.1.1954 Tampereen maanviljelysinsinööripiiri. Piirustuksen on hyväksynyt maataloushallituksessa A.H. Schroderus 16.3.1954
Valmistumisajankohta	1954 (rakennuslupien perusteella), (1992 rhr)
Muutokset ja korjaukset	Osa varaston tiloista on muutettu 1972 laboratoriksi. Tällöin alun perin matalat vaakaikkunat on muutettu korkeammiksi pystyikkunoiksi. 1991 lisärakennus ja vanhassa rakennusosassa on tehty tilanjakomuutoksia, purettu ulko-ovi ja ajoliiska, muutettu ikkunoita ja rakennettu ilmastointikonehuone. Rakennuksen käyttötarkoituksena on tällöin ollut Tutkimuslaitosrakennus. 2012 laboratoriorakennusta on korjattu, käyttötarkoitus muutettu toimistorakennukseksi ja tilajakoon on tehty muutoksia. Samalla on haettu rakennuslupaa tilapäiselle varastorakennukselle ja kevytrakenteiselle rakennelmalle.
Kerrosluvu	1
Pohjakaava	alkuperäinen varasto halli, laajennukset keskeiskäytävän varrelle ryhmittyvät toimistohuoneet
Rungon muoto	alkuperäinen varasto suorakaide, johon liitetty käytävämäisellä aulalla L:n mallinen laajennusosa
Kellari / ullakko	alkuperäisessä varasto-osassa on sekä kellarikerros että ullakko
Perustus	betoni
Runko	tiili, laajennusosassa pilari-palkkirakenne
Vuoraus	rappaus
Väri	valkoinen
Katemateriaali	aaltopelti
Katon muoto	harjakatto, joka osittain on lapekatto
Ikkunat	Itäpäädyissä ikkunat ovat neliönmallisia, jotka jaettu pystypuitteella kapeampaan ja leveämpään osaan sekä listoilla vaakasuunnassa kolmeen osaan. Vastaavia ikkunoita on myös länsipään yläkerrassa. Päätyjen ikkunat ovat alkuperäisiä. Lisäksi länsipäädyssä on neljä korkeampaa pystyikkunaa ja kaksi pienempää neliön mallista ikkunaa, jotka eivät ole alkuperäisiä. Eteläjulkisivulla ikkunat ovat lähes neliön mallisia pystyikkunoita. Pohjoisjulkisivulla ikkunat ovat pystyikkunoita. Pohjois- ja eteläjulkisivujen ikkunat eivät ole alkuperäisiä. Harjalla lapekaton alla on nauhaikkuna. Kellarissa on matalat vaakaikkunat.

Inventoitu tieto	Kuvaus
Yksityiskohdat	Rakennuksessa on sirot, selvästi ulkonevat räystäät. Päätyjen alkuperäisten ikkunoiden välit on puhtaaksimuurattua punatiiltä. Itäpäädyssä on ajoliуска kellariin ja leveä autotallin pariovi. Ovi on aaltolevyllä tai paneelilla vuorattu. Pohjoisjulkisivulla katto jatkuu lastauslaiturin ylle. Laiturilta on kaksi pariovea sisätiloihin. Toinen oviaukko on kehystetty puhtaaksimuuratuin punatiilin 1970-luvun muutosten yhteydessä. Lastauslaiturin itäpäässä on puukehyksinen, ikkunallinen sisäänkäyntiovi. Ovi vaikuttaa alkuperäiseltä. Sen yllä lapekattonen katos. Sekä katosta että lastauslaiturin katosta kannattaa pyöreät pilarit.
Muuta	

Hitsaamo

Taulukko 9. Kokkolankatu 4 hitsaamon kohdekortti.

Inventoitu tieto	Kuvaus
Kohde	Hitsaamo
Osoite	Kokkolankatu 4
Kiinteistötunnus	
Aluetyyppi	alakeskus
Rakennustyyppi	teollisuusrakennus
Nykyinen käyttö	varasto
Alkuperäinen käyttö	hitsaamo
Suunnittelija	Luultavasti maataloushallituksen insinööriosaston tyyppipiirros
Signeeraus/vuosil.	rakennuslupapiirustuksia ei ole saatavilla
Valmistumisajankohta	1955 (rakennuslupien perusteella), (1961 rhr)
Muutokset ja korjaukset	Ei tiedossa olevia korjauksia ja muutoksia
Kerrosuku	1
Pohjakaava	halli
Rungon muoto	suorakaide
Kellari / ullakko	ei ullakkoa eikä kellaria
Perustus	betoni
Runko	tiili
Vuoraus	rappaus
Väri	valkoinen
Katemateriaali	aaltopelti
Katon muoto	harjakatto
Ikkunat	Pystyikkunat, jotka on vaakasuunnassa jaettu ohuin rimoin neljään ruutuun. Päätykolmioissa on vastaavat viisikulmaiset ikkunat kuin konekorjaamossa. Ikkunat ovat alkuperäisiä.
Yksityiskohdat	Rakennuksessa on sirot, selvästi ulkonevat räystäät. Ikkunoiden välit on puhtaaksimuurattua punatiiltä. Eteläpäädyssä on autotallin pariovi. Se on profiilipeltivuorattu eikä luultavasti alkuperäinen. Rakennuksen länsijulkisivulla on alkuperäinen puukehyksinen, siniseksi maalattu ikkunallinen ovi, jonka yllä on siro lippa. Oven vieressä on puupaneloitu, siniseksi maalattu autotallin ovi, joka vaikuttaa alkuperäiseltä. Sen yläreuna on samalla tasolla kuin ikkunoiden ja oven, kun taas päädyn ovi korkeampi.
Muuta	

Kohteen tärkeimmät vaiheet

Kohteen rakennukset on rakennettu vesihallituksen edeltäjän maataloushallituksen insinööriosaston käyttöön sekä maaviljelynsinööripiiriin käyttöön. Maataloushallitus vastasi vuosina 1892-1971 maatalousasioista keskusvirastona. Suomen itsenäistymiseen saakka sen nimi oli maanviljelyshallitus. Sen alaisuudessa toimivat muassa maanviljelystalouskoelaitos, hevoshoidonneuvoja sekä Siementarkastuslaitos. Vuonna 1924 maataloushallitukseen yhdistettiin kalastushallitus. 1950-luvulta alkaen maataloushallituksen keskeisenä tehtävänä oli maataloustukien jakaminen ja valvonta. Maataloushallituksen insinööriosaston johdossa oli 1950-luvulla yli-insinööri A.H. Schroderus¹.

Vesihallitus perustettiin vuonna 1970 maa- ja metsätalousministeriön alaisuuteen edistämään vesivarojen käyttöä ja suojelua sekä vesistönsuojelusta ja ehkäisemään vesivahinkoja². Erityisen vesihallinnon perustamista oli pohdittu jo 1930-luvulla, mutta mm. sota siirsi hallintouudistusta. Koska vesiasioita hoidettiin maataloushallituksessa, tie- ja vesirakennushallituksessa (TVH) ja metsähallituksessa, uudistuksesta ei ollut helppo päästä sopuun.³ Vesihallituksen nimi muutettiin 1.10.1986 alkaen Vesi- ja ympäristöhallitukseksi. Sen tilalla toimii nykyään Suomen ympäristökeskus SYKE.

1970-luvulla vesihallinnolla oli korjaamo jokaisessa vesipiirissä, eli yhteensä 13 korjaamoa. Pääasiassa ne sijaitsivat samassa kaupungissa kuin vesitoimistokin. Korjaamot olivat vesitoimistojen konetoiminnan tukikohtina. Samoilla tonteilla konekorjaamoiden kanssa sijaitsivat vesipiirien varastot sekä usein myös piirien vesilaboratoriot.⁴

Tampereen vesipiiriin vesitoimisto sijaitsi Raholassa radan varressa. Rakennuskantaan kuului vuonna 1954 valmistuneet korjaamo ja autotallikeskusvarastolaboratorio sekä vuonna 1955 valmistunut hitsaamo. Henkilökuntaan kuului 1970-luvulla yliteknikko, korjaamoesimies, kaksi asentajaa, autonkuljettaja, siivooja (joka pesi myös autot), viisi työkoneenkuljettajaa ja yksi traktorinkuljettaja. Konepankin ulkopuolelta palkkansa saavana vesitoimistolla oli palveluksessaan myös toinen autonkuljettaja. Konepuolella oli yksi virkasuhteinen toimistoapulainen ja varastoja hoiti keskusvarastonhoitaja.⁵

¹ s. 43. Konetoiminnan kehittäminen, työryhmän loppuraportti. Vesihallituksen monistesarja 1982:100. Vesihallitus, Helsinki 1982.

² Syken kirje Kansallisarkistoon 26.5.2005 SYKE-2003-H-42-H3 Seulontaesitys Suomen ympäristökeskuksen edeltäjien arkistoihin sisällyvistä salaojituksen sekä vesihuollon ja vesiensuojelun rahoitukseen liittyvistä asiakirjoista. <https://www.arkisto.fi/uploads/normit/alku-hanke/5-9.pdf>

³ Ympäristöhallinnon vahvistuminen vesipiiristä ympäristökeskukseksi. Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus. Julkaistu 15.7.2019 klo 13.52, päivitetty 15.7.2019 klo 13.52. https://www.ymparisto.fi/fi-FI/PohjoisPohjanmaan_ymparistohistoria/Hallinto_ ja_lainsaadanto/Ymparistohallinnon_vahvistuminen_ve_sipiirista_ymparistokeskukseksi Lainattu 25.5.2022.

⁴ s. 20-22. Konetoiminnan kehittäminen, työryhmän loppuraportti. Vesihallituksen monistesarja 1982:100. Vesihallitus, Helsinki 1982.

⁵ s. 20-22. Konetoiminnan kehittäminen, työryhmän loppuraportti. Vesihallituksen monistesarja 1982:100. Vesihallitus, Helsinki 1982.

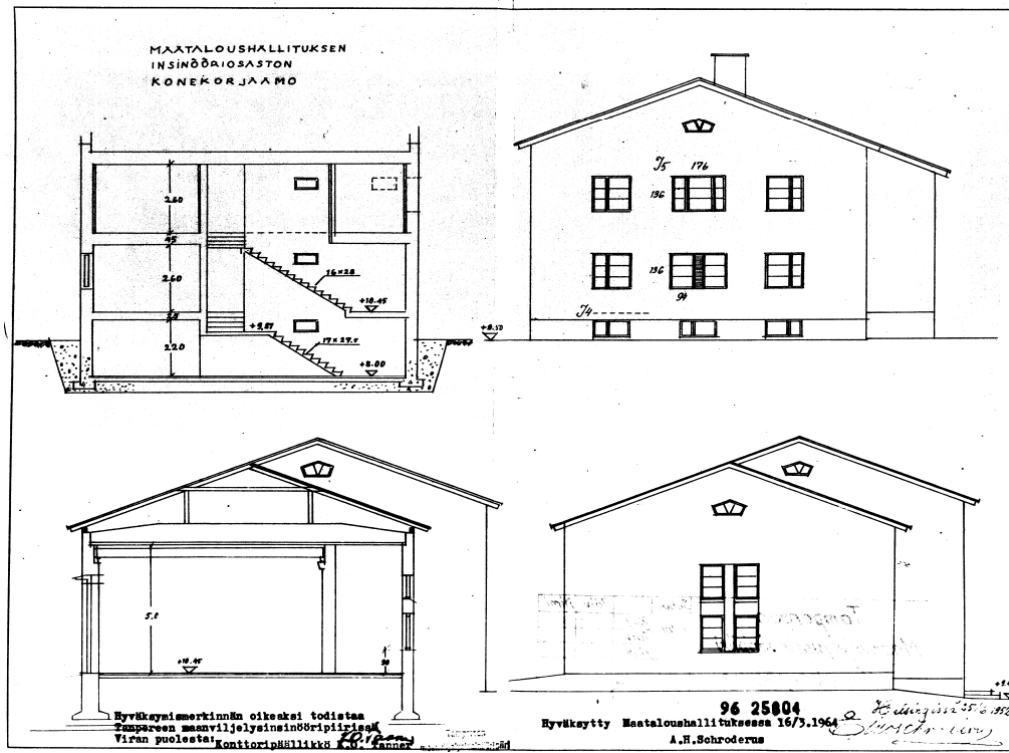
Korjaamorakennus on rakennettu maataloushallituksen insinööriosaston tyyppiirustusten mukaan. Piirustusten mukaan on rakennettu viisi muutakin korjaamoa, joskin korjaamohallin pituus vaihtelee. Muun muassa Kokkolassa on ollut vastaava halli, tosin peilikuvana.⁶ Kohteen lupakuvista ei selviä tyyppirakennuksen suunnittelijaa eikä ajankohtaa, jolloin tyyppiirustukset on tehty. Tyyppiirustukset on saatettu tehdä jo ennen 1950-lukua, mutta tätä ei pystytty varmistamaan tämän selvitystyön yhteydessä. Tampereen kaupungin rakennusvalvonnan arkistossa olevat kohteen piirustukset on hyväksynyt Maataloushallituksen insinööriosaston päällikkö A.H. Schroderus 16.3.1954.

Korjaamorakennukseen on tehty vain vähäisiä muutoksia, jotka eivät juurikaan heijastu ulkoasuun. Rakennuksen asunto-osaan on tehty tilamuutoksia vuonna 1968. 2002 asunto-osan toisen kerroksen asunto on muutettu toimistotilaksi. Ikkunat ja ovet ovat alkuperäisiä konehallin suuria ovia lukuun ottamatta.

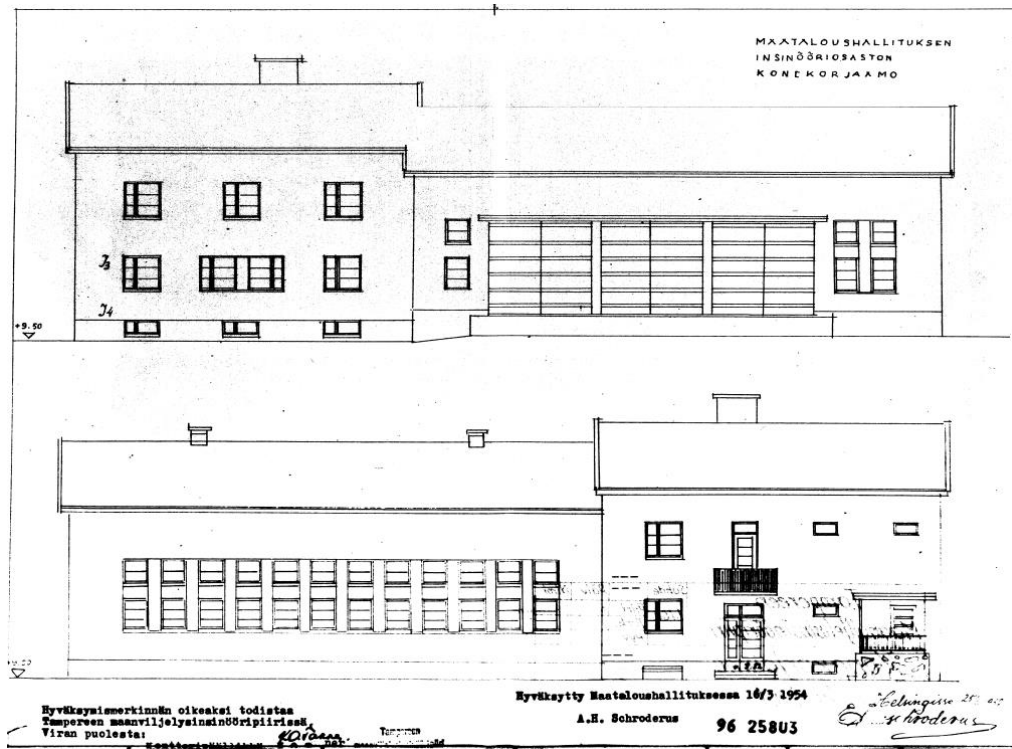
A.H. Schroderius on hyväksynyt samalla päiväyksellä 16.3.1954 myös varastorakennuksen piirustukset. Luultavasti varastorakennuksenkin on suunnitellut sama tuntemattomaksi jäänyt suunnittelija. Varastorakennus on alkujaan osoitettu Tampereen maanviljelysinsinööripiirin keskusvarastoksi. Myös maanviljelysinsinööripiiri toimi maataloushallituksen alaisuudessa. 1970-luvulla varasto muutettiin vesihallituksen laboratoriorakennukseksi. Rakennuksen ikkuna-aukotusta on muutoksen yhteydessä muutettu. Rakennusta on laajennettu vuonna 1991, jolloin ajoluiska länsipäädystä on purettu ja oviaukko laitettu umpeen. Päädyn ikkunajaotus on muutettu samalla. Lastauslaiturin itäpäässä on ollut sisäänkäyntikatos. Vielä 1970-luvun lupakuvissa katos on siro lippa, joka on erillään lastauslaiturin katoksesta. Katos on luultavasti muutettu nykyiseen asuunsa vuoden 1991 muutosten yhteydessä. Laajennuksessa rakennukseen rakennettiin kaksi kookasta lisäsiipeä. Laajennuksen ja vanhan osan muutokset on suunnitellut Antti Ilveskoski. Laajennus on suunniteltu Tampereen vesi- ja ympäristöpiirille.

2000-luvun alussa kohteen rakennuksissa on toiminut mm. Pirkanmaan poliisilaitoksen lähipoliisi ja Tampereen kaupungin kotihoidon yksikkö. Nykyisin rakennukset ovat kiinteistöpalveluyrityksen käytössä varikkona ja toimistotiloina.

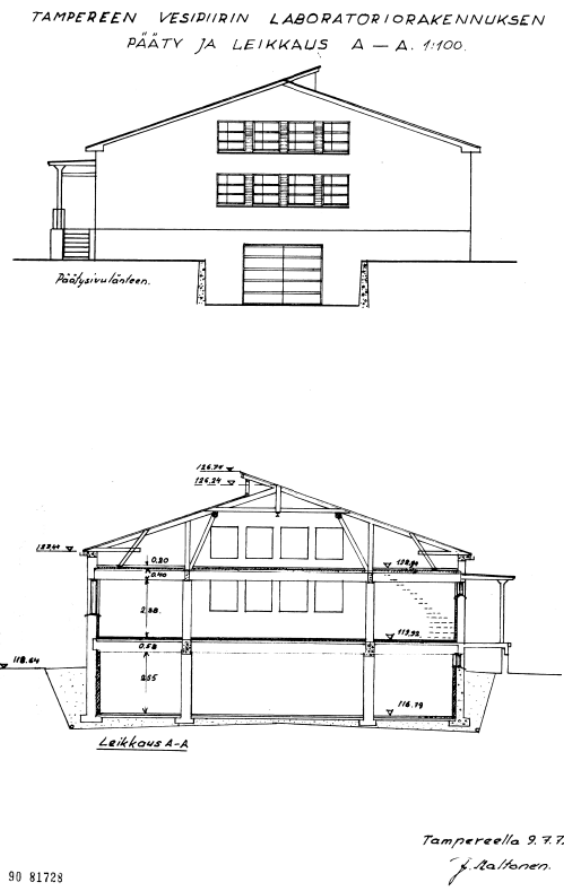
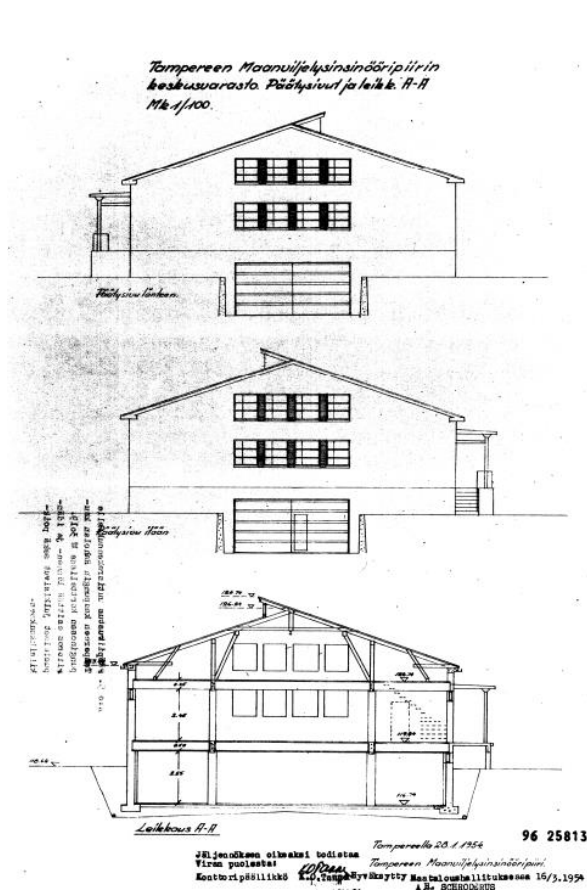
⁶ s. 22. Konetoiminnan kehittäminen, työryhmän loppuraportti. Vesihallituksen monistesarja 1982:100. Vesihallitus, Helsinki 1982.

Kuva 173. Ote korjaamorakennuksen leikkaus- ja julkisivukuvista vuoden 1954 rakennusluvasta.

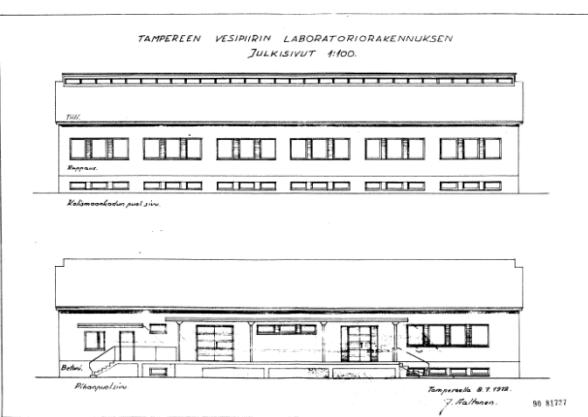
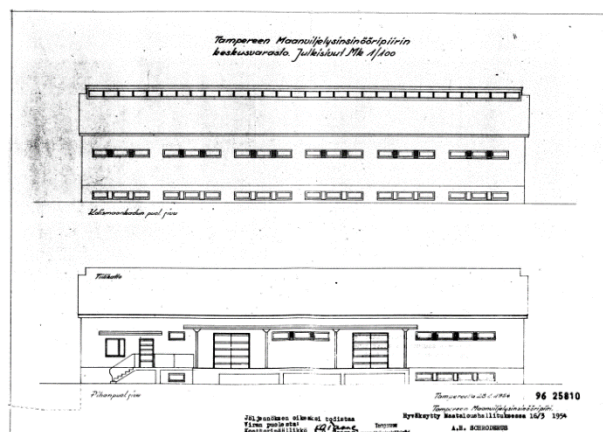

Kuva 174. Ote korjaamorakennuksen julkisivukuvista vuoden 1954 rakennusluvasta.

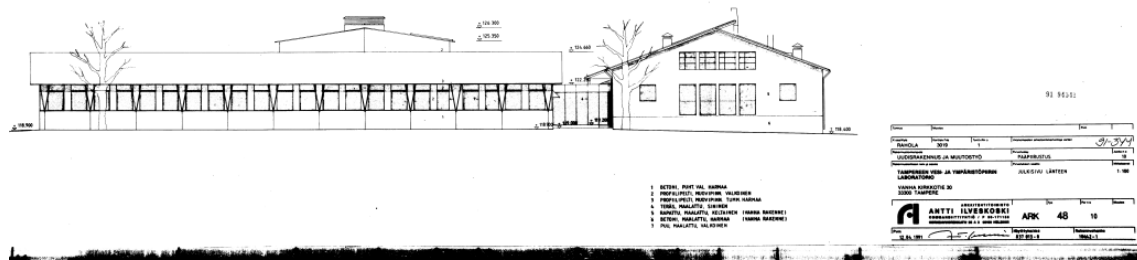
Kuva 175 (vasemmalla). Varastorakennuksen päätyjulkisivut ja leikkaus vuoden 1954 lupakuivissa.

Kuva 176 (oikealla). Varastorakennuksen päätyjulkisivu ja leikkaus vuoden 1972 lupakuivissa.

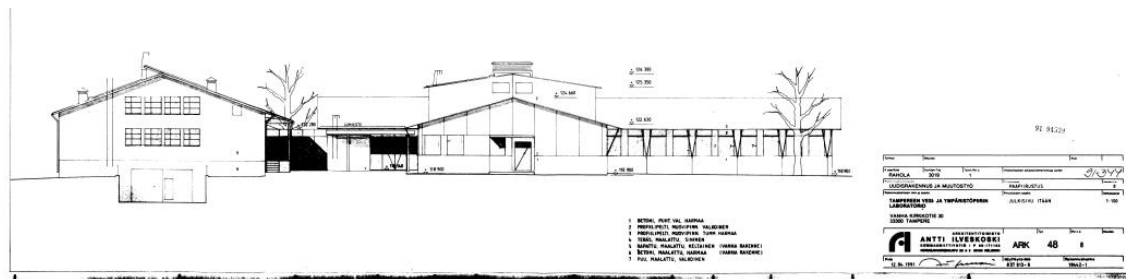

Kuva 177 (vasemmalla). Varastorakennuksen pitkät julkisivut vuoden 1954 lupakuivissa.

Kuva 178 (oikealla). Varastorakennuksen pitkät julkisivut vuoden 1972 lupakuivissa.

Kuva 179. Ote länsijulkisivukuvasta vuoden 1991 lupakuvasta.

Kuva 180. Ote itäjulkisivukuvasta vuoden 1991 lupakuvasta.

Nykytilan kuvaus ja ominaispiirteet

Kohteen 1950-luvun rakennukset ovat valkoiseksi rapattuja, ja niissä on puhtaaksi muurattuja punatiilisiä yksityiskohtia ikkuna-aukkojen välissä. Ikkunat on ryhmitelty säännönmukaisiksi, selkeiksi rivistöiksi ja suurin osa ikkunoista on alkuperäisiä. Myös osa ovista on alkuperäisiä puukehyksellisiä ikkunallisia ovia tai puuvuorattuja ovia. Isot autotallin ovet on vaihdettu uudempiin oviin. Rakennuksissa on säilynyt muitakin alkuperäisiä yksityiskohtia, kuten entisen konekorjaamon asunto-osan sisäänkäynnin yllä oleva siro parveke ja kellarin sisäänkäynnin yllä oleva katos.

Rakennukset muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden, joka hahmottuu hyvin etenkin kohteen pihalta ja Kokkolankadun varrelta. Rakennusten arkkitehtonisten piirteiden perusteella on vaikeaa arvioida ajankohtaa, jolloin tyyppiirrookset on tehty. Rakennuksissa on 1930-luvun funktionalismiin viittaavia piirteitä, kuten valkoinen, tasainen rappaus, säännöllinen, sisätilojen toiminnot huomioiva aukotus, sirot räystäät ja sirot katosten lipat sekä varistorakennuksessa käytetty osittainen lapekatto. Toisaalta rakennuksissa on myös piirteitä, jotka löyhästi viittaavat klassismiin tai jälleenrakennuskauden romantiikkaan, kuten tiilen käyttö julkisivujen yksityiskohdissa ja 5-kulmaiset ikkunat ullakkokerroksen päädyssä.

Kohteessa olevaa entistä varistorakennusta on laajennettu 1990-luvulla. Uudisosa on sovitettu huolella alkuperäisten rakennusten ominaispiirteisiin, vaikka se onkin toteutettu oman aikansa rakennustekniikalla ja siinä on nähtävillä myös omalle rakennusajalleen tyypillisiä piirteitä. Uudisosassa näkyy postmodernismin vaikutus etenkin siipiosien vinkkeliä korostavassa, muuta rakennusmassa korkeammassa ja eri koordinaatistossa olevassa rakennusosassa. Toisaalta uudisosan säännöllinen ikkuna-aukotus jatkaa kohteen 1950-luvun rakennusten tyyliä. Myös räystäät ovat yhtä sirot kuin kohteen 1950-luvun rakennuksissa.

Kuva 181. 1950-luvulla valmistunut varistorakennus pihalta nähtynä. Kuvassa näkyy rakennuksen itäpääty ja pohjoisjulkisivu. Laajennusosa jää kuva-alan oikealle puolelle.

Kuva 182. 1950-luvulla valmistunut konekorjaamo tontin sisäänajoliittymästä Kokkolankadun varrelta nähtynä. Kuvassa näkyy rakennuksen länsipääty ja pohjoisjulkisivu.

Kuva 183. 1950-luvulla valmistuneen konekorjaamon asunto-osa nähtynä Kokkolankadulta.

Kuva 184. 1950-luvulla valmistuneen konekorjaamon asunto-osan itäpääty. Kuvan oikeassa reunassa näkyy tontilla oleva 1950-luvun hitsaamorakennus ja sen takana Tesoman rautatieaseman uusia 2000-luvun asuinkerrostaloja.

Kuva 185. 1950-luvulla valmistunut hitsaamo nähtynä kohteen pihalta. Kuvassa näkyy rakennuksen länsijulkisivu ja eteläpäätty.

Kuva 186 (vasemmalla). Kuvassa on konekorjaamon pohjoisjulkisivulla oleva alkuperäinen ikkuna.

Kuva 187 (oikealla). Kuvassa on konekorjaamon asunto-osan pohjoisjulkisivulla oleva alkuperäinen tuuletusikkunallinen ikkuna.

Kuva 188. Kohde nähtynä idästä Ristimäenpuistosta Tesomanraitin yli. Tesomanraitia reunustaa kohteen 1990-luvun laajennusosa. Myös 1950-luvun varaston länsipääty näkyy raitille.

Kuva 189. 1950-luvun varastorakennuksen länsipääty ja eteläjulkisivua nähtynä Kokkolankadulta. Päädyssä on alkujaan ollut ajoluiska kellarikerrokseen, mutta se on laitettu umpeen. 1970-luvulla varastotilat muutettiin vesilaboratorioksi ja tällöin eteläjulkisivun matalat vaakaikkunat muutettiin korkeammiksi.

Kuva 190. 1950-luvun varastorakennuksen itäpääty on säilyttänyt alkuperäisen asunsa.

Kuva 191. 1950-luvun hitsaamorakennuksen länsijulkisivu.

Kuva 192. 1950-luvun hitsaamorakennuksen eteläpäätty.

Kuva 193 (vasemmalla). 1950-luvun hitsaamorakennuksen ikkunoiden välit ovat puhtaaksi muurattua punatiiltä. Ikkunat ovat alkuperäisiä.

Kuva 194 (oikealla). 1950-luvun hitsaamorakennuksen oven yllä on siro lippa. Ikkunallinen puuvi on alkuperäinen.

Suhde ympäristöön

Kohde sijoittuu Porin radan eteläpuolelle radan ja Kokkolankadun väliin. Kohteen itäpuolella on entinen huonekalukaupan rakennus samassa korttelissa. Kokkolankadun eteläpuolella on Raholan pääasiassa jälleenrakennuskaudella rakentunut, alkujaan palstoittamalla syntynyt pientaloalue. Kohteessa on Kokkolankadun varrella kookkaita koivuja ja verkkoaita. Koivut hallitsevat rakennusten sijaan katunäkymää. Kokkolankadun eteläpuolella on myös puurivi, jonka lomasta jälleenrakennuskauden tyyppitalojen vehreät takapihat näkyvät.

Kohteen rakennukset ovat mittakaavaltaan selvästi suurempia kuin eteläpuolisen pientaloalueen rakennukset. Toisaalta mittakaava ei ole yhtä suurta, kuin radan pohjoispuolisissa 2000-luvulla rakentuneissa kortteleissa tai Kohmankaaren varren pienteollisuus- ja liikerakennuksissa. Kohteen 1950-luvun rakennuksissa sekä 1990-luvun laajennuksessa on monia yksityiskohtia, jotka korostavat inhimillistä mittakaavaa. Kohteella on tärkeä rooli kahden mittakaavaltaan hyvin erilaisen alueen välissä.

Kohteen länsipuolella on radan ali johtava Tesomanraitti, joka on jalankulun ja pyöräilyn pääväylä radan alitse. Tesomanraitin länsipuolella on Ristimäenpuisto. Puistossa on lehtipuuvältaista metsää ja avokallio. Sen pohjoispuolella radanvarrella on sijainnut Raholan 1950-luvulla rakennettu rautatieseisake. Seisakkeen rakennukset on purettu 2000-luvun alussa. Nykyinen Tesoman

henkilöliikenteen seisake on avattu vuonna 2021 radan pohjoispuolelle Tesomanraitin länsipuolelle. Radan pohjoispuolella on 2020-luvun taitteessa valmistunut korkeiden asuinkerrostalojen kortteli sekä kortteli, jossa on korkea asuinkerrostalo, jonka maantasokerroksessa on liiketilaa suurehkolle market-myyvälälle. Nämä uudet rakennukset näkyvät kohteen rakennusten taustalla Kokkalankadun varrelta katsottuna. Ratapenkki on kohteen kohdalla melko korkea, ja se rajaa kohteen pihalla olevaa pysäköintikenttää.

Vanhan kirkkotien 1900-luvun alun linjaus on ristennyt rataan kutakuinkin Tesomanraitin nykyisen alikulun kohdalla. Tien länsipuolella sijainneen Ristimäentorpan asuinrakennuksesta ei ole enää maastossa jäänteitä. Ristimäenpuisto on hahmotettavissa vanhaksi asuinpaikaksi kasvillisuuden perusteella. Avokallion ja radan välissä on betonirakenteisen kivijalan jäännökset. Vuoden 1946 ilmakuva kyseisellä paikalla näkyy Ristimäen torpan talousrakennus.

Kuva 195. Näkymä kohteeseen pohjoisesta rautatieseisakkeelta. Kuvan etualalla näkyy 1990-luvun laajennusosa ja sen takaa näkyy 1950-luvun varasto-osaa. Uudisosa on mittakaavaltaan ja aukotukseltaan vastaava, kuin kohteen vanhemmat rakennukset, vaikka uudisosan yksityiskohdat ovat 1990-luvulle tyypillisiä. Uudisosan siipien vinkkelissä on postmodernismille tyypillinen nivelosa, jota massoitteleva korostaa.

Kuva 196. Näkymä kohti kohdetta junaseisakkeen länsipäästä. Kohteessa oleva 1990-luvun laajennusosa näkyy kuvan oikeassa reunassa. Kuvan vasemmassa reunassa näkyy Tesoman uutta 2000-luvun rakennuskantaa, joka on mittakaavaltaan massiivista.

Kohteen arvot

Historiallinen arvo

Kohteella on historiallista arvoa sen kertoessa valtionhallinnon vaiheista ja toiminnasta maakunnissa. Kohteen rakennukset on rakennettu maataloushallituksen insinööriosaston ja maanviljelysinsinööripiirin käyttöön 1950-luvulla. 1970-luvun alussa rakennukset siirtyivät vasta perustetun Vesihallituksen käyttöön. Vesihallinnolla oli korjaamo jokaisessa vesipiirissä, eli yhteensä 13 korjaamo eri puolilla Suomea. Tampereen vesi- ja ympäristöpiirin toiminta kohteessa on loppunut luultavasti 2000-luvun alussa. Kohteen rakennukset toimivat nykyisin kiinteistönhuoltoyhtiön varikkona, mikä kuvastaa käytön jatkuvuutta.

Rakennushistoriallinen arvo

Kohteen 1950-luvun rakennukset ovat jälleenrakennuskaudelle rakennustekniikaltaan tyypillisiä paikalla rakennettuja, tiilirakenteisia rakennuksia. Maataloushallituksen insinööriosaston käyttöön rakennettu konekorjaamo on toteutettu tyyppiirustusten mukaan ja sitä vastaavia rakennuksia on ollut viisi muutakin eri puolilla Suomea. Niiden säilyneisyyttä ei ole ollut mahdollista selvittää tämän selvityksen yhteydessä. Tyyppiirustusten laatija ja laatimisajankohta ei käy kohteen lupakuvista selville. Varaston ja hitsaamon on luultavasti suunnitellut sama henkilö kuin konekorjaamon, ja ne ovat yksityiskohdiltaan vastaavia kuin konekorjaamo. Nekin saattavat pohjautua tyyppiirustuksiin. Rakennusten arkkitehtuurissa on viitteitä sekä funktionalismiin että klassismiin ja jälleenrakennuskauden romantiikkaan. Rakennusten funktionalistia piirteitä ovat varaston lapekatto ja katonlapeiden välissä oleva nauhaikkuna, valkoinen sileä rappaus sekä sirot, tasakattoiset lipat oviaukkojen yllä. Klassismille ja jälleenrakennuskauden romantiikalle tyypillisiä piirteitä taas ovat puhtaaksi muuratut tiilipinnat ikkuna-aukkojen välissä ja koristeelliset, viisikulmaiset ikkunat päätykolmioissa.

Kohteen 1950-luvun rakennukset muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden. Useasta rakennuksesta koostuvana kokonaisuutena kohde on harvinainen esimerkki maataloushallituksen insinööriosaston ja maanviljelyspiirin käytössä olleista rakennuksista. Kohde on säilyttänyt melko hyvin alkuperäisyytensä. Konehalliin ja hitsaamoon ei ole juurikaan tehty ulkoasuun vaikuttavia muutoksia. Varaston ikkuna-aukotusta on muutettu ja sitä on laajennettu kahdesta siipirakennuksesta koostuvalla laajennusosalla. Varastoon tehdyt muutokset ilmentävät alkuperäisen rakennustyylin jatkuvuutta. Laajennusosa tuo kohteeseen kerroksellisuutta. Laajennusosan rakennetekniikka, arkkitehtuuri ja yksityiskohdat ovat tyypillisiä 1990-luvulle samoin kuin materiaalitkin. Ne poikkeavat selvästi kohteen 1950-luvun rakennuksissa. Uudisosassa näkyy postmodernismin vaikutus etenkin siipiosien vinkkelinä korostavassa, muuta rakennusmassa korkeammassa ja eri koordinaatistossa olevassa rakennusosassa. Toisaalta uudisosan säännöllinen ikkuna-aukotus jatkaa kohteen 1950-luvun rakennusten tyyliä. Myös räystäät ovat yhtä sirot kuin kohteen 1950-luvun rakennuksissa.

Ympäristöarvo

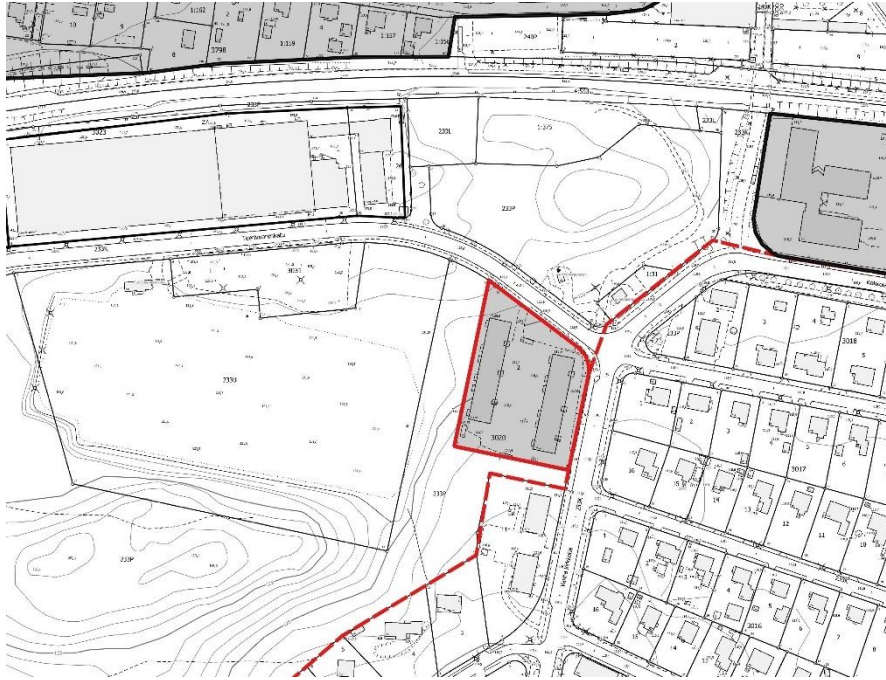
Kohteen rakennukset sijaitsevat näkyvällä paikalla eri kulkumuotojen risteyskohdassa ja mittakaavaltaan ja toiminnoltaan erilaisten kaupunginosien välissä. Kokkolankadun varrella kookkaiden koivujen lomasta näkyvät kohteen 1950-luvun rakennukset reunustavat katunäkymää, jonka toisella puolen on saman aikakauden pientaloja. Kohteen rakennukset sekä varikkona ja pysäköintialueena oleva asfaltoitu piha näkyvät yläviistosta myös kohteen pohjoispuolella olevalle junaradalle ja lähijunaliikenteen seisakkeelle. Rakennukset eivät reunusta tai kehystä ratanäkymiä ja rakennuksia enemmän ratanäkymiä hallitsee pihan pysäköintikenttä. Tesomanraitin katunäkymää rajaa voimakkaasti kohteen 1990-luvun laajennus.

Suosituks

Kohteessa olevat 1950-luvun rakennukset suositellaan säilyttämään eikä niitä tule purkaa. Ne muodostavat kulttuurihistoriallisesti ja arkkitehtonisesti arvokkaan kokonaisuuden. Rakennukset kertovat valtionhallinnon vaiheista maakunnissa ja ympäristöhallinnon kehittymisestä Suomessa. Ulkoasultaan yhtenäisissä rakennuksissa on piirteitä sekä funktionalismista että klassismista ja jälleenrakennuskauden romantiikasta. Yhdessä 1990-luvun laajennuksen kanssa ne muodostavat arkkitehtonisesti laadukkaan kokonaisuuden.

Kohteen arvojen säilymisen ja ilmenemisen kannalta parasta olisi, jos kohde voisi säilyä nykyisen kaltaisessa, alkuperäistä käyttötarkoitusta muistuttavassa varikkomaisessa käytössä. Mikäli tämä ei ole mahdollista, rakennusten säilymisen kannalta tärkeää olisi löytää niille uusi käyttötarkoitus ja käyttäjä. Mahdollisen käyttötarkoituksen muutoksen yhteydessä suositellaan vaalimaan etenkin entisen konekorjaamon ja varaston Kokkolankadun puoleisten julkisivujen aukotusta ja yksityiskohtia. Kohteen käyttötarkoituksen muutoksen yhteydessä myös kohteen täydennysrakentaminen voi olla mahdollista. Mahdollinen täydennysrakentaminen tulisi sijoittaa tontin sisäosiin ja pohjoisreunalle niin, että kohteen 1950-luvun rakennukset säilyvät ja että niiden rakennusmassat ovat edelleen hahmotettavissa Kokkolankadulta käsin. 1990-luvun laajennusosan voi osittain korvata uudisrakennuksella. Mahdollisen uudisrakentamisen mittakaavan tulee huomioida sekä kohteen melko pienipiirteinen mittakaava että radan pohjoispuolinen selvästi massiivisempi rakentaminen. Mahdollisten uudisrakennusten tulee muodostaa rauhallinen ja selkeä tausta kohteen 1950-luvun rakennuksille.

5.7 Kohde 7 Vanha kirkkotie 21

Kuva 197. Kohteen sijainti korostettu punaisella rajauksella kantakartalla.

Kuva 198. Kohteen itäisemmän lamellitalon etelä- ja itäjulkisivut.

2 lamellikerrostaloa

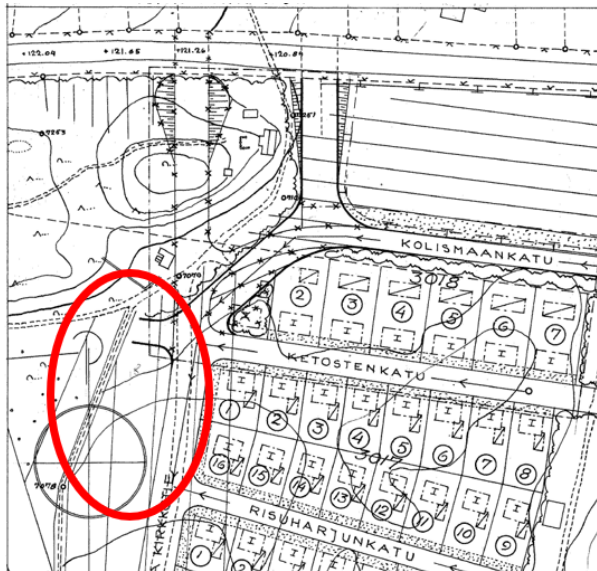
Taulukko 10. Vanha kirkkotie 21 lamellikerrostalojen kohdekortti.

Inventoitu tieto	Kuvaus
Kohde	2 lamellikerrostaloa
Osoite	Vanha kirkkotie 21
Kiinteistötunnus	
Alueyyppi	asuinalue
Rakennustyyppi	lamellikerrostalo
Nykyinen käyttö	asuminen
Alkuperäinen käyttö	asuminen
Suunnittelija	Arkkitehtitoimisto Vahtera & Heino
Signeeraus/vuosil.	Aarne Heino 26.10.1970
Valmistumisajankohta	1972 (rhr)
Muutokset ja korjaukset	1996 talojen katto on muutettu harjakatoksi. Rakennukset on lisälämmöneristetty ja rapattu muutamia vuosia sitten. Rakennusten ikkunat eivät vaikuta alkuperäisiltä.
Kerroslukku	3
Pohjakaava	lamellikerrostalo
Rungon muoto	suorakaide
Kellari / ullakko	maanpäällinen kellarikerros
Perustus	betoni
Runko	betonielementti
Vuoraus	rappaus, kellarikerroksessa rakennuslevy
Väri	kermanvalkoinen, kellarikerros tummanruskea, päätykolmiot vaalean sininen
Katemateriaali	kattohuopa
Katon muoto	harjakatto
Ikkunat	Neliönmalliset tuuletusikkunalliset ikkunat
Yksityiskohdat	Porraskäytävät on vedetty sisään muusta rakennusrungosta ja käytävien sivuseinät on maalattu tummiksi. Maantasolla sisäänvedossa on tuulikaapit ja ovien edustalla on lippa suojaamassa sisäänkäyntiä. Sisäänkäynnit ovat rakennusten itäjulkisivulla. Itäjulkisivuilla on myös ovet maanpäällisessä kellarissa oleviin autotalleihin. Parvekkeet ulkonevat muusta rakennusrungosta ja niiden sivuseinät ovat kantavat. Parvekekaiteet ovat tummennettua lasia ja kaikki parvekkeet on lasitettu. Parvekkeet ovat rakennusten länsijulkisivulla. Rakennusten lisälämmöneristys on tehty alkuperäisten betonielementtien ulkopinnalle, jolloin seinäpinta on siirtynyt aiempaa ulommas. Ikkunat ovat melko syvällä seinäpinnassa. 1990-luvulla rakennetun harjakaton seinäpintoja ei ole lämmöneristetty, ja ne ovat jääneet selvästi muuta seinäpintaa syvemmälle.
Muuta	

Kohteen tärkeimmät vaiheet

Raholan palstoittamalla rakentumaan lähtenyt pientaloalue asemakaavoitettiin ensimmäisen kerran vuonna 1945. Vanhan kirkkotien nykyinen linjaus on peräisin palstoitussuunnitelmasta ja vuoden 1945 kaavasta. Vanhastaan tie kulki hieman länempää ja kiertyi Ristimäentorpan itäpuolelle maastonmuotoja seuraillen. Asemakaavassa tieyhteys radan pohjoispuolelle osoitettiin Vanhan kirkkotien jatkeelle, Ristimäen torpan länsipuolelta. Kaavaa kuitenkin muutettiin pian niin, että tieyhteys osoitettiin nykyisen Tesomanraitin kohdalta. Näissä kaavoissa ei kuitenkaan ollut mukana Vanhan kirkkotien länsipuoli.

Vuonna 1951 kaavoitettua aluetta jatkettiin länteen Teerivuorenkadun varteen. Tällöin kohteen tontti osoitettiin kaksikerroksisille, julkisluonteisille rakennuksille. Kortteliin tehtiin parikin asemakaavamuutosta ennen kuin se kaavoitettiin vuonna 1970 (asemakaava nro 3234) yhdistettyjen liike- ja asuinkerrostalojen korttelialueeksi. Kohde rakentui tämän asemakaavan mukaisesti.

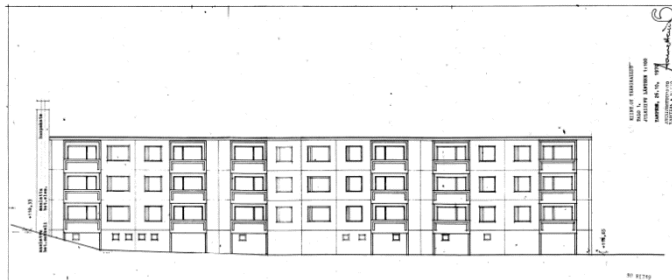

Kuva 199. Ote vuoden 1945 asemakaavan muutoksesta (kaava nro -89), jossa muutettiin radan ylitys idemmäksi radan alitukseksi. Kohteen likimääräinen sijainti kaavoitetun alueen länsipuolella on osoitettu punaisella soikiolla.

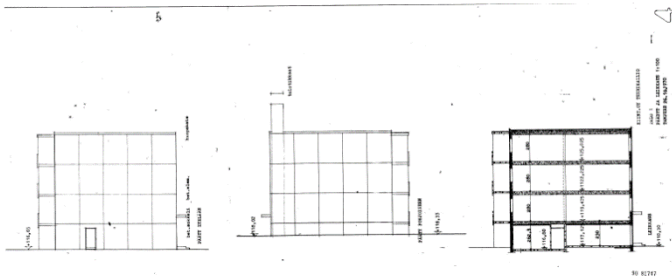
Kohteeseen valmistui vuonna 1972 kaksi elementtirakenteista lamellikerrostaloa. 1996 kerrostalojen tasakatto on muutettu loivaksi harjakatoksi. Samalla itäisemmän talon pohjoispäädystä ollut keskuslämmityksen savupiipun yläosa on purettu. Rakennukset on lisälämmöneristetty ja rapattu muutamia vuosia sitten, mutta tästä ei löydy lupapaperiurastuksia rakennusvalvonnan arkistosta. Ikkunat on luultavasti samalla uusittu vanhan mallin mukaisesti. Rakennusten lisälämmöneristys on tehty alkuperäisten betonielementtien ulkopinnalle, jolloin seinäpinta on siirtynyt aiempaa ulommas. Ikkunat ovat melko syvällä seinäpinnassa. 1990-luvulla rakennetun harjakaton seinäpintoja ei ole lämmöneristetty, ja ne ovat jääneet selvästi muuta seinäpintaa syvemmälle.

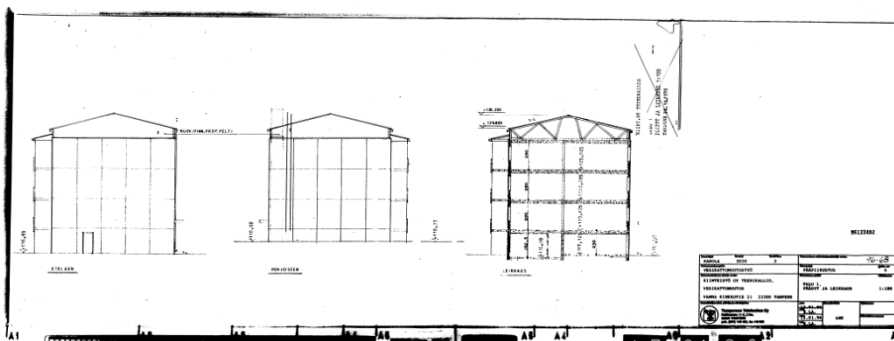
Kuva 200. Ote kadun puoleisen lamellitalon itäjulkisivupiirroksesta vuoden 1971 rakennusluvasta.

Kuva 201. Ote kadun puoleisen lamellitalon länsijulkisivupiirroksesta vuoden 1971 rakennusluvasta.

Kuva 202. Ote kadun puoleisen lamellitalon päätyjulkisivupiirroksesta sekä leikkauspiirroksesta vuoden 1971 rakennusluvasta.

Kuva 203. Ote kadun puoleisen lamellitalon päätyjulkisivupiirroksesta sekä leikkauspiirroksesta vuoden 1996 rakennusluvasta.

Nykytilan kuvaus ja ominaispiirteet

Kohteessa on kaksi elementtirakenteista lamelliasuinkerrostaloa. Kolmen asuinkerroksen lisäksi rakennuksissa on maanpäällinen kellarikerros, joissa on mm. autotalleja. Rakennuksille on tehty julkisivukorjaus 2000-luvulla ja julkisivut ovat nykyisin rapatut. Elementtisaumat eivät ole enää näkyvillä. Rakennusten kellarikerros on sävyltään lähes musta samoin kuin porraskäytävien sisäänvedot itäjulkisivuilla. Muuten rakennukset ovat vaaleiksi rapatut. Ikkunoiden puitteet ovat kellarikerroksessa ja porraskäytävien syvennyksissä tummat, muualla siniharmaat. Rakennuksen harjakaton päädyt ja räystäiden aluset ovat samaa siniharmaata sävyä. Rakennukset ovat lisälämmöneristettyjä, joten ikkunat jäävät melko syvälle julkisivun ulkopinnasta. Länsijulkisivuilla olevat parvekkeet ulkonevat julkisivusta. Niiden kantavat piletet ovat betonia. Parvekkeiden kaide on tummaa lasia ja kaikki parvekkeet on lasitettu.

Kuva 204. Kohteen lamellitalojen länsijulkisivut ja eteläpäädyt.

Suhde ympäristöön

Kohde sijoittuu Vanhan kirkkotien ja Teerivuorenkadun risteyksen lounaispuolelle. Risteyksen pohjoispuolella Vanha kirkkotie jatkuu Kokkolankatuna, joka kääntyy Ristimäenpuiston kohdalla radan suuntaisesti itään. Ristimäenpuisto on kohteen pohjoispuolella. Puistossa kasvaa kookasta puustoa. Puistossa on Kokkolankadun kohdalla vanha tiilirakenteinen muuntajarakennus ja uudempi peltivuorattu muuntajarakennus. Puiston eteläkulmauksessa on myös radiomasto.

Kohteen Vanhan kirkkotien puoleinen lamellitalo rajaa Vanhan kirkkotien katunäkymää ja näkyy Kokkolankadun mutkasta lounaaseen katsottaessa tien päätteenä. Lamellitalojen pohjoispäädyt puolestaan rytmittävät Teerivuorenkadun katunäkymää tien alkupäässä. Rakennusten päädyt näkyvät myös Ketostenkadun päätteenä. Vanhan kirkkotien itäpuolella on palstoittamalla syntynyt, lähinnä jälleenrakennuskaudella rakennettu pientaloalue. Kohteen eteläpuolella Vanhan kirkkotien varrella on kaksi kaksikerroksista 1960-luvun alussa valmistunutta liike- ja asuinrakennusta.

Kohteen länsipuolella maasto nousee Raholan urheilukentälle. Urheilukentän ja kohteen tontin välissä on kaistale Killerinpuistoa. Rinteessä kasvaa harvakseltaan puita ja lamellitalot näkyvät urheilukentälle.

Kuva 205. Näkymä kohti kohdetta koillisesta Kokkolankadun mutkasta. Kohde muodostaa päätteen Kokkolankadun katunäkymälle.

Kuva 206. Näkymä Raholan urheilukentältä kohti kohdetta. Kohteen lamellitalot rajaavat puuston kanssa urheilukentän itäpäättä.

Kohteen arvot

Historiallinen arvo

Kohteeseen ei liity erityisiä historiallisia arvoja.

Rakennushistoriallinen arvo

Kohteen lamellikerrostalot ovat rakennustekniikaltaan rakennusajalleen tavanomaisia elementtirakenteisia kerrostaloja. Ne olivat arkkitehtuuriltaan tavanomaisia elementtivuorattuja kerrostaloja. Kohteen lamellitalojen alkuperäisyys on kärsinyt sekä tasakattojen muuttamisesta harjakatoiksi että julkisivujen lisälämmöneristyksestä ja rappauksesta. Rakennusten alkuperäinen ulkoasu ei ole enää hahmotettavissa. Kohteeseen ei liity erityisiä rakennushistoriallisia arvoja.

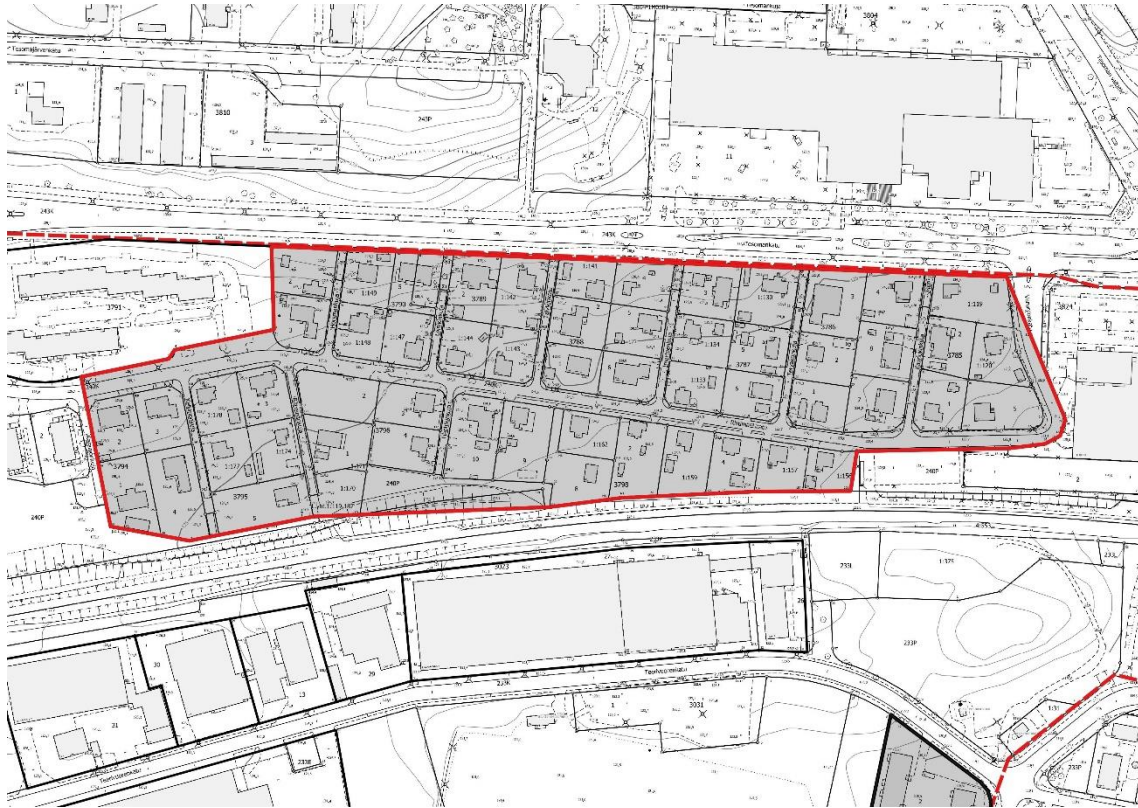
Ympäristöarvo

Kohteen lamellitalot reunustavat katunäkymiä ja toimivat Kokkolankadun ja Ketostenkadun katunäkymien päätteenä.

Suosituksset

Kohteella ei ole sellaisia arvoja, joiden perusteella se tulisi huomioida kaavoituksessa suojelumerkinnällä.

5.8 Kohde 8 Ristimäenkadun pientalot

Kuva 207. Kohteen sijainti korostettu punaisella rajauksella kantakartalla.

Maankäyttö 1900-luvun alussa ja maastonmuodot

1900-luvun alussa Porin radan varsi oli nykyisen Ristimäenkadun ympäristössä peltoa. Peltoalue kattoi radan varressa olevan alavan ja tasaisen alueen. Peltoaukean pohjoispuolella alkoi metsäinen selännealue nykyisen Tesomankadun paikkeilta. Ristimäenkadun varrella ja sen eteläpuolella maasto on tasaista. Tarkastelualueen pohjoisreuna on etelärinteessä, joka on tarkastelualueen länsireunalla voimakkaampi ja itäreunalla jo hyvin loiva. Etelärinte jatkuu vielä tarkastelualueen ja Tesomankadun pohjoispuolella etenkin Tesoman kirkon ympäristössä.

Alueen palstoittaminen ja kaavoittaminen

Porin radan pohjoispuolelta entisen Ristimäen torpan pelto palstoitettiin pientaloalueeksi vuonna 1928 ja alue alkoi rakentua paria vuotta myöhemmin. Rahola, Kaarila ja Hyhky kuuluivat vuoteen 1937 asti Pohjois-Pirkkalaan eli nykyiseen Nokian kaupunkiin. Vuonna 1937 ne liitettiin Tampereeseen. Vuonna 1928 Pohjois-Pirkkalan kunnanvaltuusto päätti teettää Nokian, Pispalan, Hyhkyn, Kaarilan ja Raholan asemakaavan. Tehtävään palkattiin insinööri Paavo Ahomaa, joka oli alalla täysin kokematon. Kaava valmistui vuoden 1930 lopulla, ja se hyväksyttiin saman vuoden joulukuussa. Sitä ei voitu kuitenkaan vahvistaa valtioneuvostossa, sillä vuoden 1931 asemakaavalain mukaan asemakaava voitiin vahvistaa vain kauppaloille ja kaupungeille. Kaava oli mitoitettu valtavalle ihmismäärälle, n. 1,5 miljoonalle asukkaalle. Kaavassa oli suurkaupunkimaisia piirteitä, ja sen tunnusmerkkejä olivat suuret monta katua keräävät aukiot. Ahomaan kaavaa toteutettiin Nokian

rakentamisessa 1930-luvun loppupuolelle saakka. (Nokian ja Pirkkalan historia 1865–1993, s. 272). Ristimäenkadun ympäristö palstoitettiin kuitenkin ennen Ahomaan kaavan valmistumista omista lähtökohdistaan.

Ristimäenkadun ympäristö asemakaavoitettiin ensimmäisen kerran vuonna 1956 (asemakaava nro 855). Ristimäenkadun varren osalta kaava luultavasti vahvasti palstoituksessa esitetyt katulinjat ja tonttirajat. Koska palstoitussuunnitelmaa ei ole ollut saatavilla tätä selvitystä varten, ei ole tiedossa esitettiinkö siinä muuta kuin alueen tonttijako. Vuoden 1956 asemakaavassa Ristimäenkadun varrelle ja sen sivukaduille esitetään rakennusalat omakotitaloille, joiden räystäskorkeus on enintään 5 m ja kattokaltevuus 1:2. Omakotitalojen ullakkokerrokseen saa kaavamääräyksen mukaan tehdä erillisen asunnon, mutta katonlapeille ei saa tehdä ikkunoita.

Kaavassa ei määrätä rakennusten harjasuuntaa, mutta rakennusalojen muodon perusteella voi tulkita kaavoittajan tarkoittaneen harjasuunnan olevan alueen kaikilla tonteilla itä-länsisuuntainen. Rakennusalat sijoittuvat etenkin Ristimäenkadun eteläpuolella lähelle tontin rajaa. Kadun pohjoispuolella muutamilla tonteilla rakennusala osoitetaan hieman kesemmälle tonttia. Sivukatujen varsilla rakennusalat osoitetaan melko lähelle katua niin, että kortteleiden keskelle muodostuu laajempi rakentamaton alue. Kullekin tontille saa rakentaa autovajan, jonka koosta, räystäskorkeudesta ja kattokulmasta määrätään. Autovajoille ei ole osoitettu kaavassa rakennusala, vaan kaavassa määrätään niiden etäisyydestä tontin rajoista ja asuinrakennuksista. Katujen varsille kaavassa osoitettiin istutettavat tontin osat.

Vuoden 1956 asemakaavassa jo aiemmin rakentuneet tontit osoitettiin pääasiassa toteutuneen mukaisesti. Kuitenkin nykyisen Tesomankadun varrella on muutamia sellaisia tontteja, joissa rakennusala ei ole osoitettu silloin olemassa olleen rakennuksen kohdalle. Kaavaratkaisulla pyrittiin sijoittamaan rakennukset hieman etämmälle uudesta pääkadusta eli nykyisestä Tesomankadusta.

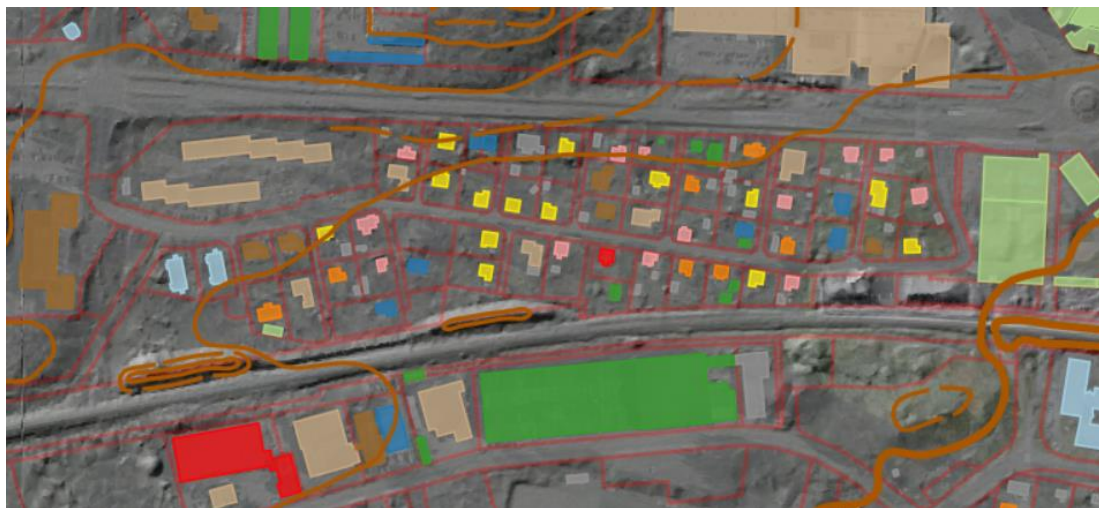
Alue on pääpiirteissään toteutunut vuoden 1956 asemakaavan mukaisena. Alueelle on tehty joitakin lähinnä yksittäistä tonttia koskevia kaavamuutoksia. Alueelle rakennettiin kuitenkin 1960-luvulla asemakaavamääräystä loivempikattoisia rakennuksia ja 1970-luvulla myös tasakattoisia rakennuksia.

Kuva 208. Näkymä Talvikinkadulle Tesomankadun kävelytieltä. Talvikinkatu laskee loivasti Tesomankadulta kohti Ristimäenkatua. Talvikinkadun varrella on eri-ikäisiä ja kokoisia rakennuksia.

Kuva 209. Ote vuoden 1946 ilmakuvausta korostettuna rinnevarjostuksella. Lisäksi kuvassa esillä peruskartan korkeuskäyrät ja nykyinen kiinteistöjako.

- 0-1919
- 1920-1929
- 1930-1939
- 1940-1949
- 1950-1959
- 1960-1969
- 1970-1979
- 1980-1989
- 1990-1999
- 2000-2009
- 2010-

Kuva 210 (yllä). Alueen rakennusten valmistumisvuodet rakennus- ja huoneistorekisterin mukaan. Rekisteritiedoissa saattaa olla virheitä. Rakennuskanta on vaihtelevan ikäistä vanhimpien rakennusten ollessa 1930-luvulta ja uusimpien 2000-luvulta.

Kuva 211 (alla). Selite rakennusten valmistumisvuosikymmenistä.

Alueen rakennuskanta

Ristimäenkadun ympäristön rakennuskanta on vaihtelevan ikäistä. Vanhimmat rakennukset ovat 1930-luvulta ja uusimmat 2000-luvulta rakennus- ja huoneistorekisterin tietojen mukaan. Rekisteritietoihin on merkitty päiväyksellä 1.1.1900 asuinrakennukset, joiden valmistumisaika ei ole tiedossa ja päiväyksellä 29.2.1904 muut rakennukset, kuten talousrakennukset, joiden valmistumisaika ei ole tiedossa. Ristimäenkadun ympäristössä on yksi asuinrakennus, jonka valmistumisaika ei ole rakennus- ja huoneistorekisterin perusteella tiedossa. Lähes kaikkien talousrakennusten valmistumisaikaa ei myöskään ole rekisterissä. Asuinrakennusten valmistumisajoissa saattaa olla joitain virheitä tai valmistumisajaksi on merkitty jonkin merkittävämmän peruskorjauksen valmistumisaika. Pääosin rakennus- ja huoneistorekisterin tiedot asuinrakennusten valmistumisvuosista vaikuttavat kuitenkin pitävän paikkansa.

Ristimäenkadun ympäristön asuinrakennukset ovat tyyppiteltävissä valmistumisvuosikymmenensä perusteella. Eri vuosikymmeninä valmistuneet asuinrakennukset eroavat toisistaan mm. kokonsa, massoitelunsa ja yksityiskohtiensa suhteen, vaikka rakennustyypeissä on havaittavissa myös jatkuvuutta eri vuosikymmenten välillä. Lisäksi rakennuksia on sijoitettu tonteille hieman eri periaatteilla eri aikoina.

Alueen rakennukset tyyppiteltiin viiteen eri rakennusluokkaan, jotka eroavat ulkoasunsa ja valmistumisajankohtansa puolesta selvästi toisistaan. Alueella on myös muutamia näistä tyypeistä poikkeavia rakennuksia. Rakennustyyppit ovat seuraavat ja niitä on kuvattu alla tarkemmin:

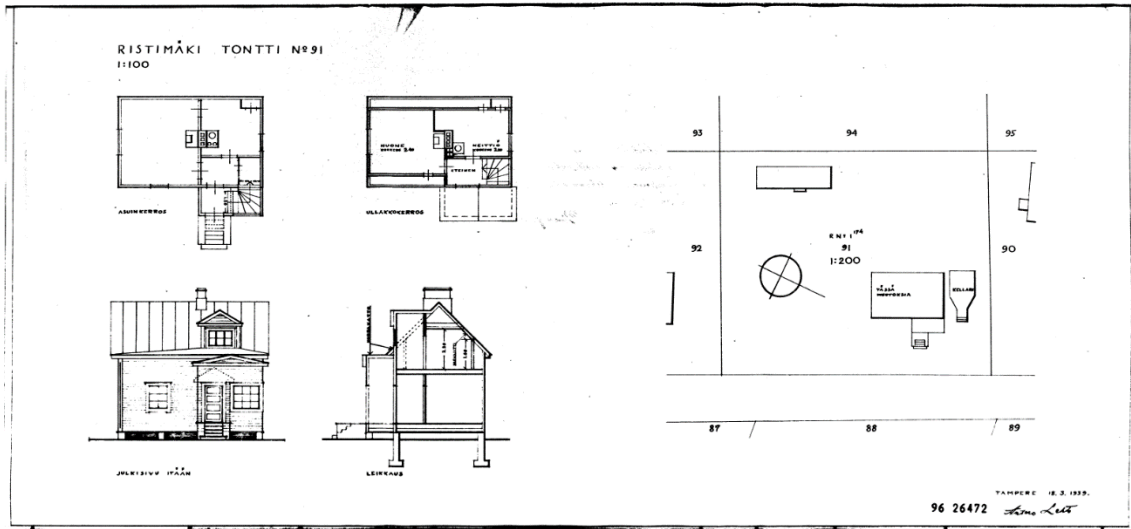
9. 1930-luvun pienet asuinrakennukset
10. Jälleenrakennuskauden tyyppitalot ja niitä vastaavat asuinrakennukset
11. 1960-luvun yksikerroksiset, loivakattoiset asuinrakennukset
12. 1970-luvun tasakattoiset asuinrakennukset
13. 1900-luvun lopun ja 2000-luvun asuinrakennukset

1. 1930-luvun pienet asuinrakennukset

Ristimäenkadun ympäristön vuonna 1928 palstoitettut tontit alkoivat rakentua vasta 1930-luvun loppupuoliskolla. Ensimmäiset rakennukset sijoittuivat hajanaisesti alueelle. Nykyisen Tesomantien tuntumasta selänteen alareunan rakennuspaikat olivat suosittuja, mutta myös Ristimäenkadun varren tasaiset tontit lähtivät rakentumaan jo 1930-luvulla. Muun muassa Keltanonkujan ja Rätvänäkujan välinen kortteli rakentui jo vuosina 1938-1940.

1930-luvun asuinrakennukset olivat pienehköjä, puolitoistakerroksisia mökkejä. Kattokulma oli jyrkähkö 1:2, myös mansardikattoa käytettiin. Tyyppillisesti alueen 1930-luvun asuinrakennuksissa oli alakerrassa eteinen portaineen, eteisen takana keittiö ja toisessa päädyssä huone. Eteinen saattoi sijoittua myös osittain ulkonevalle umpikuistille. Yläkerrassa oli toinen keittiöstä ja asuinhuoneesta koostuva huoneisto. Monissa taloissa oli myös kellari, jonne kuljettiin joko eteisen portaikosta tai erillisestä sisäänkäynnistä. Pohjaltaan rakennukset ovat melko neliömäisiä. Sisäänkäynti on pitkältä julkisivulta tyyppillisimmin pihan puolella. Rakennukset on pääsääntöisesti sijoitettu tontin nurkkaan, ja asuinrakennuksen lisäksi tontin vastakkaisessa nurkassa on talousrakennus, jossa on sijainnut mm. sauna. Asuinrakennuksen harjasuunta on tavallisimmin itä-länsisuuntainen, mutta esimerkiksi Keltanonkujan ja Rätvänäkujan välisessä korttelissa rakennusten vanhimpien osien harja on pohjois-eteläsuuntaisesti.

Rakennuksissa on alkujaan ollut 6-ruutuiset ikkunat ja niiden yllä ullakkokerroksessa matalat vaakaikkunat. Mm. kuisteissa on saattanut olla klassistisia piirteitä. 1930-luvulta peräisin olevia rakennuksia on kuitenkin kunnostettu, laajennettu sekä purettu isompien rakennusten alta. Ikkunat on uusittu joko vanhaa mallia mukaillen tai vain vaihdettu nykyaikaisiin standardi-ikkunoihin. Laajennusten ja julkisivuverhousten uusimisen myötä myös rakennusten mahdolliset klassistiset tyylipiirteet on menetetty. Rakennuksia on laajennettu sekä kuistin paikalle tehdyllä ns. elintasosiivellä, poikittaisella siipiosalla tai jatkamalla rakennusta päädystä. Rakennustyyppin erottaa uudemmista rakennuksista kuitenkin helposti edelleen runkosyvyyden perusteella.

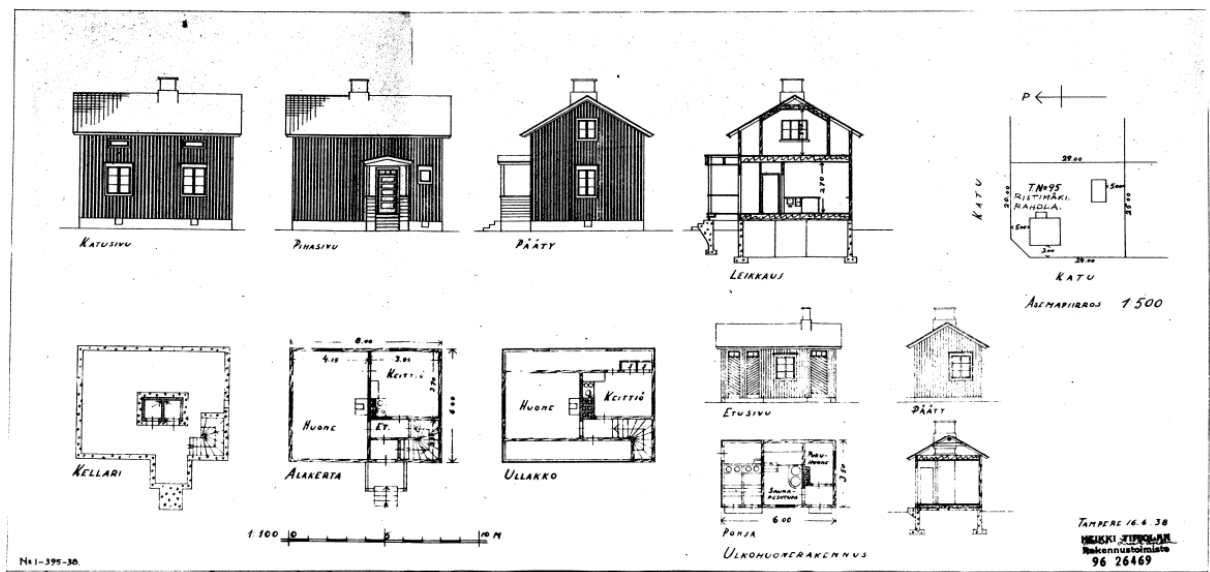
Kuva 212. Rätvänänkuja 4:n rakennuslupakuvat vuodelta 1939.

Kuva 213. Kuvassa etualalla Kaunokinkuja 5:n ja sen taustalla Kaunokinkuja 6:n asuinrakennukset. Kumpikin rakennus on valmistunut 1930-luvulla, mutta niitä on muutettu myöhemmin. Etualalla näkyvä asuinrakennus on alkujaan ollut mansardikattoinen.

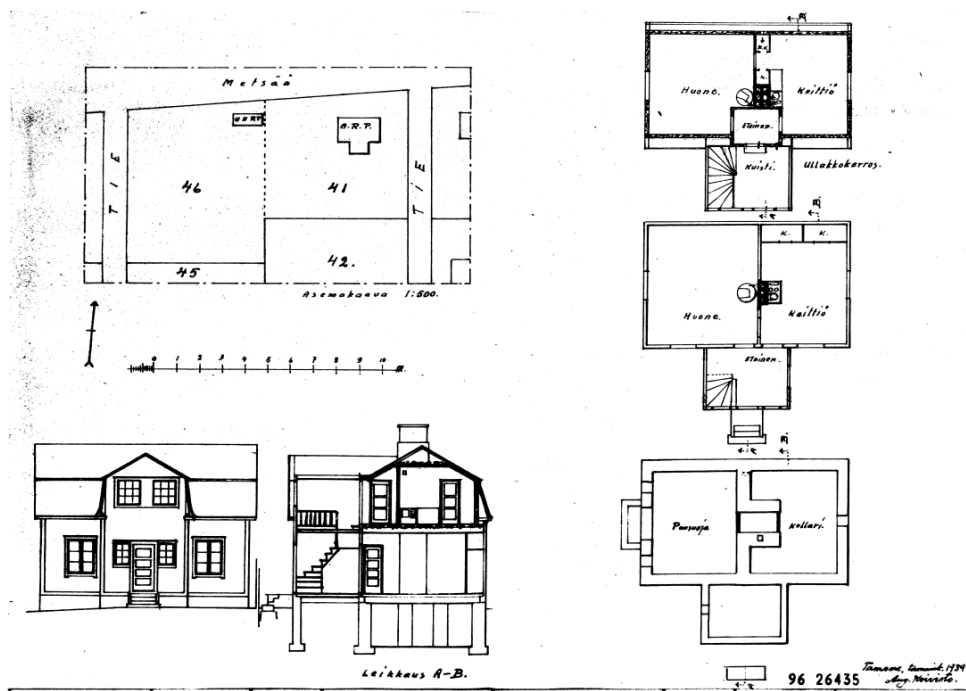
Kuva 214. Ristimäenkatu 25:n asuinrakennus on valmistunut vuonna 1938. Rakennusta on myöhemmin laajennettu ns. elintasoivellää. Rakennuksen koon ja massoitellun perusteella se on edelleen tunnistettavissa 1930-luvun asuinrakennukseksi.

Kuva 215. Ristimäenkatu 25:n rakennuslupakuvat vuodelta 1938.

Kuva 216. Rätvänänkuja 4:n asuinrakennus on valmistunut vuonna 1939. Rakennusta ei ole laajennettu ja kuisti ja kattolyhty ovat säilyttäneet klassistiset piirteensä, vaikka sisäänkänynnin sijaintia kuistilla on muutettu.

Kuva 217. Kaunokinkuja 5:n rakennuslupakuvat vuodelta 1939.

Kuva 218. Ristimäenkatu 23 on rakennettu monessa vaiheessa. Kuvan vasemmassa reunassa näkyvä rakennusosa on 1930-luvulta, isompi laajennusosa on luultavasti jälleenrakennuskaudelta.

Kuva 219. Kuvassa etualalla Imarteenkuja 5:n pieni asuinrakennus. Rakennus on tyhjillään ja heikossa kunnossa. Se on valmistunut 1930-luvulla ja on pitkälti alkuperäisessä asussaan. Sen takana näkyvä suurempi puolitoistakerroksinen asuinrakennus on myös 1930-luvulta.

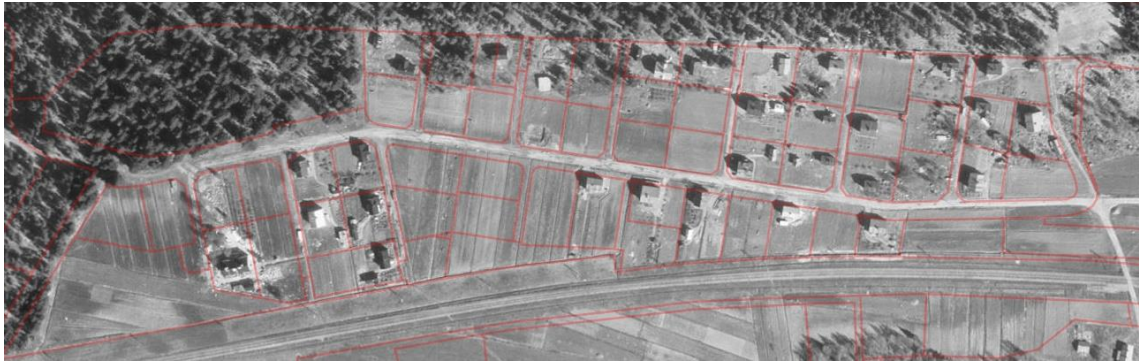
2. Jälleenrakennuskauden tyyppitalot ja niitä vastaavat asuinrakennukset

Ristimäenkadun ympäristöön rakennettiin jo 1930-luvun puolella myös hieman suurempia, massoittelultaan noppamaisia puolitoistakerroksia asuinrakennuksia, jotka huonejärjestelyiltään ja massoittelultaan muistuttavat jälleenrakennuskauden tyyppitaloja. Rakennuksissa eteinen, keittiö ja kaksi asuinhuonetta kiertyy keskusmuurin ympärille kuten jälleenrakennuskauden tyyppitaloissa. Näissä rakennuksissa oli eteisestä portaat yläkertaan, jossa oli toinen keittiöstä ja asuinhuoneesta koostuva asunto. Portaat veivät myös kellariin. Rakennuksilla oli etenkin runkosyvyyttä hieman enemmän kuin pienemmillä 1930-luvun asuinrakennuksilla ja kattokulma oli hieman loivempi. Eteisen edustalla oli tyyppillisesti avokuisti. Rakennusten ikkunat olivat edelleen kuusiruutuisia.

Sota-aikana Ristimäenkadun ympäristöön rakennettiin jonkin verran lisää edellä kuvatun kaltaisia jälleenrakennuskauden tyyppitaloja muistuttavia rakennuksia. Sodan jälkeen jälleenrakennuskaudella suosittiin tyyppitalomalleja tai niitä mukailevia ratkaisuja. 1930-luvun, sota-ajan ja jälleenrakennuskauden noppamaisen puolitoistakerroksisten asuinrakennusten kattokulma on hieman pienempiä 1930-luvun rakennuksia loivempi. Harjasuunta on itä-länsisuuntainen. Ristimäenkadun varrella rakennusten pitkä julkisivu on melko lähellä katua ja sisäänkäynnit ovat pihan puolelta. Ristimäenkadun pohjoispuolisilla poikkikaduilla rakennusten päädyt ovat kadulle. Etenkin 1930-luvulla ja sota-aikana rakennukset sijoitettiin edelleen tontin kulmaan ja vastakkaiseen kulmaan rakennettiin talousrakennus, jossa saunatilat olivat. Jälleenrakennuskauden taloissa saunatilat saattavat olla myös kellarissa.

Rakennustyyppin 1930-luvun rakennuksissa ikkunat olivat vielä kuusiruutuisia ja yksityiskohdissa saattoi olla klassistisia tyylipiirteitä. Sota-aikana koristeet karsiutuivat pois. Jälleenrakennuskaudella ikkunatyyppiksi vaihtui tuuletusikkunallinen ikkuna tai sen muunnokset. Julkisivujen vuoraus oli yksinkertaista eikä kuisteihin enää suunniteltu erityisiä koristeita. Rakennuksia on kunnostettu mm. uusimalla ikkunoita ja julkisivuja. Laajennuksia ei ole juurikaan tehty.

Jälleenrakennuskaudella Ristimäenkadun ympäristössä täydentyi etenkin Ristimäenkadun varsi. Rakennukset sijoittuvat lähelle katulinjaa ja muodostavat yhtenäisen rakennusrivistön etenkin kadun itäpäähän. 1930-luvun ja sota-ajan noppamaisia rakennuksia ei erota ulkoasun perusteella kovin helposti jälleenrakennuskauden tyyppitaloista, mutta muista alueen rakennustyypeistä ne erottuvat massoittelunsa ansiosta edelleen helposti.

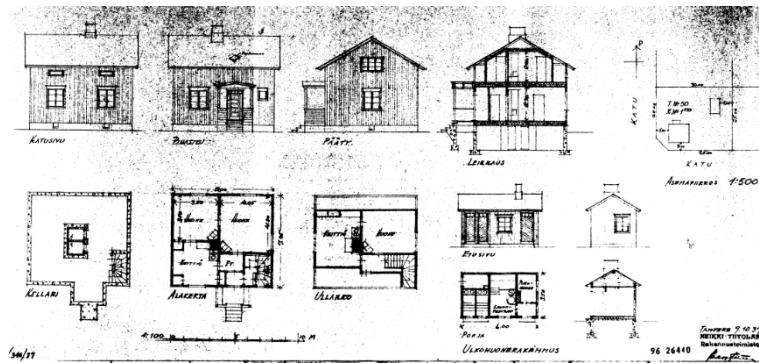
Kuva 220. Ote vuoden 1946 ilmakuvasta Ristimäenkadun ympäristöstä. Alueen pohjoisreunalla selänteen reuna on tiiveimmin rakentunut. Ristimäenkadun eteläpuolella suurin osa tonteista on vielä tyhjillään.

Kuva 221. Ote vuoden 1956 ilmakuvasta Ristimäenkadun ympäristöstä. Jälleenrakennuskaudella etenkin Ristimäenkadun varsi täydentyi tyyppitaloilla.

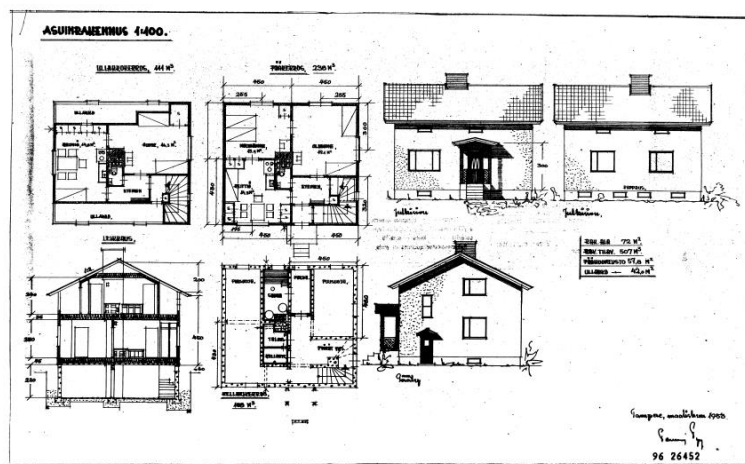
Kuva 222. Kuvan vasemmassa laidassa Ristimäenkatu 9, joka on vuonna 1949 valmistunut jälleenrakennuskauden tyyppitalo. Sitä vastapäätä kuvan oikeassa laidassa on Imarteenkuja 2, joka on vuonna 1937 valmistunut noppamainen asuinrakennus. Hahmoltaan ja mittasuhteiltaan rakennukset vastaavat toisiaan. Kummankin rakennuksen ikkunat on uusittu ja ainakin Imarteenkuja 2:n julkisivuvuoraus on uusittu.

Kuva 223. Imarteenkuja 2:n rakennuslupakuva vuodelta 1937. Hahmoltaan ja huonejärjestykseltään rakennus vastaa pitkälti jälleenrakennuskauden tyyppitaloja. Rakennuksen pitkä julkisivu on 8 m pitkä runkosyvyyden ollessa 7,25 m.

Kuva 224. Ristimäenkatu 9:n rakennuslupakuva vuodelta 1949. Rakennus on tyyppillinen jälleenrakennuskauden tyyppitalo. Rakennuksen pitkä julkisivu on 8 m pitkä runkosyvyyden ollessa 7,5 m.

Kuva 225. Ristimäenkatu 24:n (Leininkinkuja 2:n) rakennuslupakuva vuodelta 1953. Rakennus on valmistunut vuonna 1954. Rakennus on tyyppillinen jälleenrakennuskauden tyyppitalo. Rakennuksen pitkä julkisivu on 9 m pitkä runkosyvyyden ollessa 8,6 m.

Kuva 226. Kuvassa vasemmalla Ristimäenkatu 3 ja sen takaa näkyy Ristimäenkatu 5. Ne ovat valmistuneet vuosina 1939 ja 1954. Hahmoltaan rakennukset ovat hyvin samanlaiset. Kuvan oikeassa reunassa näkyy Ristimäenkatu 12 (eli Tervakonkuja 2). Se on valmistunut vuonna 1942.

Kuva 227. Näkymä Leinikinkujalle Ristimäenkadun risteyksestä. Kuvan vasemmanlaidan talo on Ristimäenkatu 26 (Leinikinkuja 1). Se on valmistunut vuonna 1952. Kuvan oikeanlaidan talo on Ristimäenkatu 24 (Leinikinkuja 2). Se on valmistunut vuonna 1954. Rakennusten pohjaratkaisu vastaa jälleenrakennuskauden tyyppitaloja ja ulkoasunsa puolesta ne helposti tunnistettavissa jälleenrakennuskauden taloiksi. Rakennusten pitkä julkisivu on n. 9 m runkosyvyyden ollessa 8,5 m. Toinen rakennuksista on puuvuorattu, toinen rapattu.

3. 1960-luvun yksikerroksiset, loivakattoiset asuinrakennukset

1960-luvulla jälleenrakennuskauden asuntopulan väistyessä ja elintason noustessa alettiin suosia matalampaa, yksiasuntoista rakennustyyppiä. Asuinhuoneet sijoitettiin yhteen tasoon, mikä kasvatti rakennusten ulkomittoja. Koska yläkertaa tai ullakkoa ei tarvittu, niin katosta tehtiin aiempaa loivempi. Ylipäänsä 1960-luvulla rakentamisessa alkoivat korostua vaakalinjat.

Ristimäenkadun ympäristössä oli vuonna 1956 voimaantullut jälleenrakennuskauden asemakaava, jonka kaavamääräyksiin jälleenrakennuskauden tyyppitalot hyvin sopivat. Kattokulmaksi määrättiin mm. 1:2. Kun alueen vielä tyhjillään olleita tontteja rakennettiin 1960-luvulla, tätä asemakaavan määräystä ei noudatettu, vaan rakennettiin ajalle tyypillisiä yksikerroksisia, loivakattoisia asuinrakennuksia. Rakennukset kuitenkin sijoitettiin tonteille asemakaavan mukaisesti. Elintason nousu näkyi erityisesti siinä, että rakennusten yhteyteen sijoitettiin autotalli omaan siipiosaansa.

1960-luvun asuinrakennusten vuoraus vaihtelee alueella. Alueella on sekä puuvuorattuja rakennuksia, rapattuja ja tiilipintaisia rakennuksia. Osassa rakennuksia on kellarikerros. 1960-luvun asuinrakennukset sijoittuvat Ratamokujan ja Keltanokujan väliseen kortteliin sekä Talvikinkadun ja Imarteenkujan väliseen kortteliin.

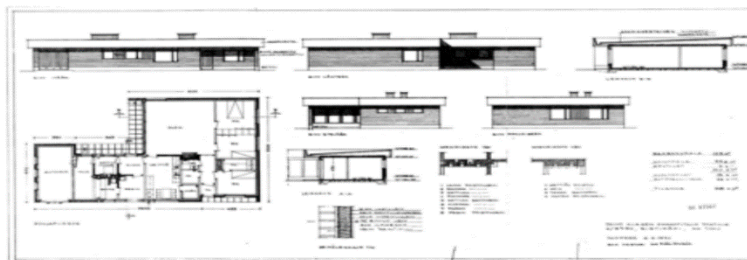
Kuva 228. Ristimäenkatu 27 (Keltanokuja 2) on tyypillinen 1960-luvun erillispientalo, jossa on yksi asunto yhdessä kerroksessa, loiva harjakatto ja autotalli omassa siivessä. Rakennuksen pitkät julkisivut ovat rapatut, päädyt ovat puhtaaksi muurattua punatiiltä.

4. 1970-luvun tasakattoiset asuinrakennukset

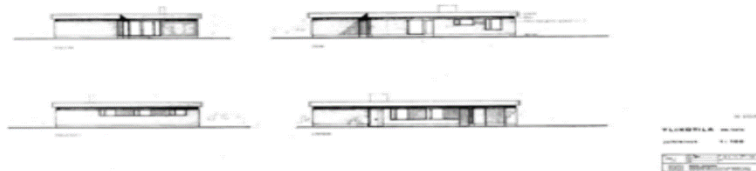
1960-luvulla loivakattoisten rakennusten rinnalla alettiin rakentaa myös tasakattoisia rakennuksia. Ristimäenkadun ympäristössä on muutamia vuosina 1970 ja 1971 valmistuneita tasakattoisia rakennuksia. Tyypillisesti tiilivuoratuissa rakennuksissa valesokkeli ja seinäpinnasta ulkoneva levymäinen katto korostavat vaakalinjoja. Katon otsa on tyypillisesti vuorattu tummalla puulla ja myös ikkunoiden puitteet ja ovet ovat tummaa puuta. Rakennuksille on tyypillistä myös matalien nauhamaisten ikkunoiden käyttö etenkin aputiloissa. Yksi alueen tasakattoisista rakennuksista on puuvuorattu. Sen ulkoasussa katto on häivytetty kokonaan näkyvistä julkisivujen hahmottuessa etenkin kaduille muurimaisen umpinaisina.

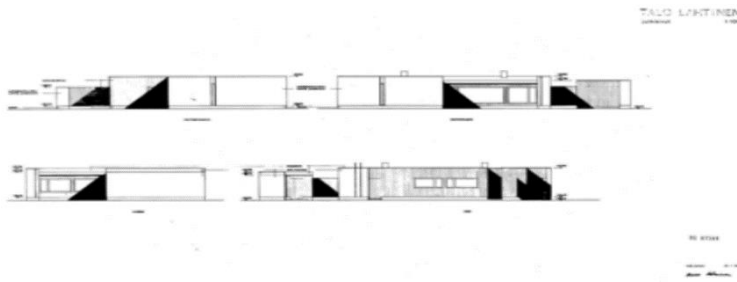
Kuva 229. Kuvassa näkyy tasakattoinen Tervakonkuja 6:n tiilivuorattu erillispientalo. Tervakonkujan päätteenä näkyy Tesomantien pohjoispuolinen ostoskeskus.

Kuva 230. Ote Keltanonkuja 4:n rakennuslupakuvista vuodelta 1970. Tiilivuoratun, tasakattoisen rakennuksen julkisivuissa korostuu levymäinen, julkisivuista ulkoneva katto.

Kuva 231. Ote Tervakonkuja 6:n rakennuslupakuvista vuodelta 1972. Tiilivuoratun, tasakattoisen rakennuksen julkisivuissa korostuu levymäinen, julkisivuista ulkoneva katto.

Kuva 232. Ote Ristimäenkatu 17:n rakennuslupakuvista vuodelta 1967. Puuvuoratun rakennuksen seinät hahmottumat muurimaisina.

5. 1900-luvun lopun ja 2000-luvun asuinrakennukset

1900-luvun viimeisinä vuosikymmeninä jo lähes täyteen rakennetulle alueelle ei rakennettu montaakaan uutta taloa eivätkä rakennukset muodosta selvää yhtenäistä rakennustyyppiä. Alueella on mm. 1980-luvulta ns. käkikellotalo ja elementtitekniikalla toteutettu paritalo.

Kuva 233. Rätvänänkuja 3:n 1980-luvun ns. käkikellotalo. Junarata on kadun päässä, mutta se ei juurikaan näy kasvillisuuden takia.

Alueen suhde ympäristöönsä

Ristimäenkadun ympäristön tarkastelualue rajautuu itäpäässään 2020-luvun taitteessa valmistuneeseen Tesoman uuden rautatieaseman ympäristöön. Uuden ja vanhan rakenteen välinen ero on jyrkkä. 2000-luvun uudet asuinkerrostalot ja liikerakennukset ovat mittakaavaltaan huomattavan suuria verrattuna palstoittamalla rakentumaan lähteneeseen pienipiirteiseen asuinalueeseen. Alueiden välistä kontrastia korostaa uuden alueen mustavalkoinen väritys ja se, ettei uudelle alueelle ole vielä ehtinyt kehittyä kasvillisuutta. Pientaloalue pensasaidoin aidattuine tontteineen ja vehreine puutarhoineen vaikuttaa tällä hetkellä varsin idylliseltä suurten asuinkerrostalojen, liiketilojen ja aseman liityntäpysäköintialueen rinnalla.

Tarkastelualueen eteläpuolella on Tampere-Pori junarata, jonka varressa on melusteet. Niiden yli tarkastelualueelle näkyy radan eteläpuolisista rakennuksista kookkaimmat.

Kuva 234. Näkymä Tesoman rautatieasemalta liityntäpysäköintialueen yli Ristimäenkadulle kohti länttä. Pienimittakaavaiset noppamaiset 1930–1950-luvun tyyppitalot rytmittävät katunäkymää.

Kuva 235. Näkymä Tesoman rautatieasemalta liityntäpysäköintialueen yli kohti Tesoman uuden keskustan asuinkerrostaloja ja liikerakennuksia.

Tarkastelualueen länsipäässä on myös selvä mittakaavallinen ero palstoittamalla syntyneen pientaloalueen ja 1960- ja 1970-lukujen lähiörakentamisen välillä, joskaan ero puolitoistakerroksisten omakotitalojen ja nelikerroksisten lamellitalojen välillä ei ole yhtä silmiinpistävä kuin alueen itäpään mittakaavaero. Lamellitalojen päädyt näkyvät Ristimäenkadulle, joten niiden rakennusmassa ei vaikuta suhteettoman suurelta pientaloihin verrattuna. Lamellitalojen tonttia ei ole aidattu ja rakennuksia ympäröi lähiörakentamiselle tyypilliseen tapaan avoin nurmikenttä ja avoimet pysäköintialueet. Lamellitalojen tontilla on muutamia täysikasvuisia mäntyjä, mutta ei omakotitalotonttien tapaan kerroksellista kasvillisuutta. Ero avoimen lähiörakentamisen ja kasvillisuuden sulkemien pientalotonttien välillä on huomattava.

Kuva 236. Ristimäenkadun länsipäässä on 1970-luvulla valmistuneita lamellikerrostaloja, joiden päädyt näkyvät Ristimäenkadulle. Kadulla olevan mutkan takia kadun päättäneä oleva TVA:n korttelin korkea asuinkerrostalo ei juurikaan näy Ristimäenkadun varren omakotitaloalueelle.

Tarkastelualueen pohjoisreunalla on Tesomankatu, joka kaavoitettiin jo 1950-luvulla alueen pääväyläksi. 1960-luvun lähiökaavoissa se säilytti luonteensa alueen itä-länsisuuntaisena pääväylänä. Katu on mitoitettu pääväyläksi ja autoliikenteen lähtökohdista. Kadun kummallakin reunalla on kävely- ja pyörätiet, joita erottaa ajokaistoista nurmikaistat. Ristimäenkadun etelä-pohjoissuuntaiset poikkikatut eivät yhdisty Tesomankatuun, vaan ne ovat alkujaankin olleet päättyviä katuja. Jo 1950-luvun kaavassa katujen päissä oli puistokaistaleet. Nykyisin kadun yhdistyvät kävelyteinä Tesomankadun varren kävelytiehen. Muutamien katujen päässä on edelleen kookkaita puita.

Tesomankatu myötäilee etelärinteen korkeuskäyriä ja tarkastelualueen pohjoisreunan talot sijoittuvat etenkin alueen länsipäässä melko jyrkkään etelärinteeseen. Talot on pääasiassa sijoitettu tonttien pohjoisreunalle Tesomankadun tuntumaan ja niiden pihat aukeavat etelään. Tesomankadulta aukeaa näkymiä lähinnä talojen takapihoille. Pensasaidat kuitenkin rajaavat näkymiä. Pidempiä avoimia näkymiä etelään Ristimäenkadulle ja radan yli avautuu vain Ristimäenkadun poikkikatujen kohdalta.

Tarkastelualueen kohdalla Tesomankadun pohjoispuolella on mäntyvaltaista kangasmetsää etelärinteessä. Osa alueesta on puistoa. Talvikinkadun kohdalla Tesomankadun pohjoispuolella on Tesoman kirkko, joka pilkottaa rinteen mäntyjen takaa Talvikinkadulle. Tarkastelualueen itäpäässä Tesomankadun pohjoispuolella on nykyisin kauppakeskus Westeri, jonka paikalla oli aiemmin Tesoman ostoskeskus. Kauppakeskus vastaa kooltaan kolmea tarkastelualueen korttelia.

Kuva 237 (vasemmalla). Näkymä Tesomankadun kävelytieltä Leinikinkujalle. Leinikinkujan päässä kasvaa kookkaita kuusia, joiden ali johtaa polku Tesomankadulta Leinikinkujalle.

Kuva 238 (oikealla). Näkymä Tesomakadun kävelytieltä pitkin kohti itää Talvikinkadun kohdalta. Kuvan vasemmassa reunassa näkyy Tesomantien pohjoispuolinen kauppakeskus.

Alueen katuverkko

Tarkastelualueen katuverkko koostuu itä-länsisuuntaisesta Ristimäenkadusta, joka kääntyy tarkastelualueen länsipuolella risteämään Tesomankatuun. Idässä Ristimäenkatu päättyy Vanamokadun risteykseen. Kadun päässä on rautatieseisakkeen liityntäpysäköintialue, jonne ajatetaan pääasiassa Tesomankadulta Vanamonkadun kautta. Muut Ristimäenkatuun risteävät kadut ovat lyhyitä umpiperiä. Kadun pohjoispuolisten poikkikatujen päistä on kävelytie tai polku Tesomankadun varren kävely- ja pyörätielle. Kadun eteläpuoliset poikkikatut päättyvät rata-alueeseen tai sen ja tonttien välissä oleviin viheralueisiin. Kaikki poikkikatut ovat lyhyitä, niiden varsilla on kummallakin puolella kahdesta kolmeen tonttia.

Yhtenäiset kokonaisuudet ja niiden ominaispiirteet

Tarkastelualueen rakennuskanta on ajallisesti kerroksellista ja koostuu useammasta eri rakennustyyppistä. Eri vuosikymmenten erityyppisiä rakennuksia on vierekkäisillä tonteilla. Alueelle muodostuu kuitenkin kaksi toisistaan erottuvaa, rakennuskannaltaan melko yhtenäistä aluetta.

Ristimäenkadun itäpäässä on melko yhtenäinen kokonaisuus 1930-1950-luvun noppamaisia, puolitoistakerroksisia tyyppitaloja. Rakennusten mittasuhteet vastaavat toisiaan eivätkä muutamit välissä olevat uudemmat rakennukset riko liiaksi kokonaisuutta. Noppamaiset rakennukset sijoittuvat Ristimäenkadun varrelle Vanamokadun ja Talvikinkadun väliin. Rakennukset sijoittuvat pensasaidoin aidatuille tonteille lähelle katulinjaa. Sisäänkäyntikuistit ovat pääosin pihan puolella ja rakennusten harja kadun suuntaisesti. Muutamit rakennukset, joiden pääty on Ristimäenkadulle, rytmittävät katunäkymiä. Etenkin Ristimäenkadunvarren eteläpuoliset rakennukset rajaavat rytmikkäästi katunäkymää ja ne näkyvät myös henkilöliikenteen seisakkeelle ja junan ikkunoista. Rakennusten

lisäksi alueella Ristimäenkadun katunäkymää rajaavat yhtenäiset pensasaidat. Melko pienipiirteinen asuinrakentaminen vehreillä puutarhatointeilla muodostavat vahvan kontrasti itäpuoliselle uudemmalle asuin- ja liikerakentamiselle.

Tarkastelualueen itäpäässä Rätvänänkujan ja Ratamokujan välisen korttelin rakennuskanta on puolestaan pääosin 1930-luvun pienemmistä talotyypistä koostuvaa. Ristimäenkadun varren rakennuksia on kumpaakin laajennettu, mutta kohteiden alkuperäinen rakennusmassa on edelleen havaittavissa. Rätvänäkuja 4 puolestaan on ainoita tarkastelualueen 1930-luvun rakennuksia, joihin ei ole tehty suurempia muutoksia ja rakennuksessa on säilynyt kuistissa ja kattolyhdyssä rakennusajan klassistisia piirteitä. Korttelissa on myös säilynyt alkuperäiset pienet talousrakennukset. Asuinrakennusten lisäksi katunäkymiä rajaavat pensasaidat ja pihojen kerroksellinen kasvillisuus. Talousrakennukset sijoittuvat korttelin keskelle ja erottavat pihapiirejä toisistaan. Korttelin pienipiirteiset asuinrakennukset vehreillä puutarhatointeilla muodostavat vanhan kontrastin Ristimäenkadun pohjoispuolisille mittakaavaltaan selvästi suuremmille 1970-luvun lamellitaloille.

Kuva 239. Ristimäenkadun itäpään rakennustalvaltaan yhtenäinen alue on korostettu punaisella ääriiviivalla ja punaisella pilkutuksella karttaan samoin kuin Keltanonkujan ja Rätvänänkujan välinen kortteli, jossa on 1930-luvun pienempiä asuinrakennuksia melko yhtenäisenä kokonaisuutena.

Alueen ominaispiirteet ja suositukset

Ominaispiirteiltään pienipiirteistä Ristimäenkadun ympäristön tarkastelualueetta ympäröi junarata melusteineen, leveä pääkatu ja mittakaavaltaan huomattavasti suurempi 1970-luvun lähiörakentaminen ja 2000-luvun asuin- ja liikerakentaminen. Tarkastelualueen vehreiden puutarhatonttien ansiosta lähistön suuremmat rakennukset, rata ja liikenneväylät eivät kuitenkaan juurikaan näy puiden ollessa lehdessä tarkastelualueen keskiosiin.

Tarkastelualueen rakennuskanta on ajallisesti kerroksellista ja koostuu selvästi toisistaan erottuvista rakennustyypeistä. Yhtenäisimpiä kokonaisuuksia muodostuu vain Ristimäenkadun itäpäähän ja Keltanonkujan ja Rätvänänkujan väliseen kortteliin. Nämä ovat alueella muutokselle herkimpiä alueita. Nekin kestävät kuitenkin jonkin verran muutoksia. Rakennuskannan monipuolisuuden takia alue kestää muilta osin jatkossakin hyvin täydennys- ja uudisrakentamista.

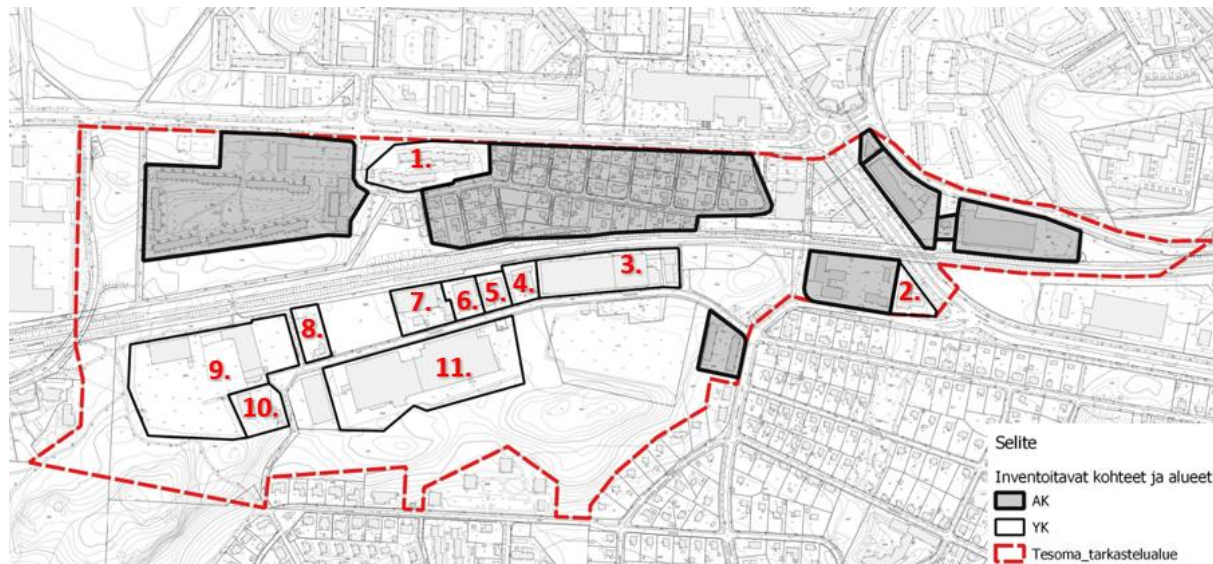
Tarkastelualueesta sen pohjoisreuna Tesomankadun varrella on muutoskestävintä. Pohjoisreunaa on mahdollista täydennysrakentaa ja tiivistää. Pohjoisreunan täydennys- ja uudisrakentamisen yhteydessä on tärkeää huomioida alueen luonne pienimittakaavaisen asuinalueen ja suurimittakaavaisen liikerakentamisen ja pääväylän rajalla. Kaupunkikuvan kannalta paras ratkaisu olisi sijoittaa täydennys- ja uudisrakentaminen lähelle Tesomankadun katulinjaa. Tesomankadun suuntaan rakennusmassojen suositellaan olevan selkeitä ja yksikertaisia, kun taas Ristimäenkadun puolella rakennusmassoja on hyvä sovittaa olemassa olevan rakenteen pienempään mittakaavaan esimerkiksi erilaisin porrastuksin ja sisäänvedoin. Tarkastelualueen pohjoisreunalla tontteja on mahdollista yhdistää isommiksi kokonaisuuksiksi uudisrakentamisen yhteydessä. Uudisrakennuksia tehdessä kerroskorkeuden on suositeltavaa hahmottua alarinteen puolelta korkeintaan kolmikerroksisena. Olemassa olevia rakennuksia on mahdollista korottaa kaksikerroksisiksi kaupunkikuvan kärsimättä. Ristimäenkadun poikkikatujen päistä on tärkeää säilyttää näkö- ja jalankulkuyhteydet Tesomankadulta Ristimäenkadulle.

Ristimäenkadun varrella tonttien mahdollinen täydennysrakentaminen tulisi ohjata tonttien sisäosiin ja säilyttää nykyisten rakennusten muodostama rytmi ja yhtenäinen räystäskorkeus katunäkymässä. Asuinrakennuksia on mahdollista laajentaa myös päädystä. Ristimäenkadun eteläpuolella ei suositella sijoittamaan talousrakennuksia kadun varrelle vaan tontin sisäosiin.

Tarkastelualueella jopa rakennuksia tärkeämpi kaupunkikuvallinen merkitys on tonttien kasvillisuudella. Jälleenrakennuskauden asemakaavassa katujen varret on osoitettu istutettavana tontin osana ja alueen tonteilla on melko yhtenäiset pensasaidat. Kaupunkikuvan arvojen kannalta tonttien katujen puoleiset reunat tulisi edelleen säilyttää istutettavina tontin osina. Aluetta luonnehtii voimakkaasti myös tonttien kerroksellinen kasvillisuus. Mahdollisen täydennys- ja uudisrakentamisen yhteydessä tulee huolehtia, että tonteille mahtuu edelleen pensaiden ja hedelmäpuiden lisäksi myös suuremmaksi kasvavia puita.

6 Johtopäätökset ja suositukset

6.1 Suositukset yleiskaavatasoisesti inventoiduista kohteista

Kuva 240. Yleiskaavatasoisesti inventoitujen kohteiden sijainnit tarkastelualueella.

14. Ristimäenkadun 32–34 lamellikerrostalot

Suosituksset: Kohteella ei ole sellaisia arvoja, joiden perusteella se tulisi huomioida kaavoituksessa suojelumerkinnällä.

15. Kokkolankatu 2

Suosituksset: Kohteella ei ole sellaisia arvoja, joiden perusteella se tulisi huomioida kaavoituksessa suojelumerkinnällä.

16. Raholan liikuntakeskus

Suosituksset: Makkaratehtaan punatiilistä vanhimmista osista suositellaan säilyttämään mahdollisuuksien mukaan osia muistumana alueen teollisesta historiasta. Kohteen kerroksellisuuden vuoksi se kestää tuleviakin muutoksia.

17. Teerivuorenkatu 8

Suositus: Kohteella ei ole sellaisia arvoja, joiden perusteella se tulisi huomioida kaavoituksessa suojelumerkinnällä.

18. Teerivuorenkatu 10

Suositus: vanhemman hallin käyttömahdollisuuksia osana uutta rakennetta tulisi tutkia, halli tuo ajallista kerroksellisuutta alueelle. Kohteella ei ole kuitenkaan sellaisia arvoja, joiden perusteella se tulisi huomioida kaavoituksessa suojelumerkinnällä.

19. Teerivuorenkatu 12

Suositus: Kohteella ei ole sellaisia arvoja, joiden perusteella se tulisi huomioida kaavoituksessa suojelumerkinnällä.

20. Teerivuorenkatu 14

Suosituksset: Kohteella ei ole sellaisia arvoja, joiden perusteella se tulisi huomioida kaavoituksessa suojelumerkinnällä.

21. Teerivuorenkatu 24

Suosituksset: Kohteella ei ole sellaisia arvoja, joiden perusteella se tulisi huomioida kaavoituksessa suojelumerkinnällä.

22. Teerivuorenkatu 28

Suosituksset: Kohteella ei ole sellaisia arvoja, joiden perusteella se tulisi huomioida kaavoituksessa suojelumerkinnällä.

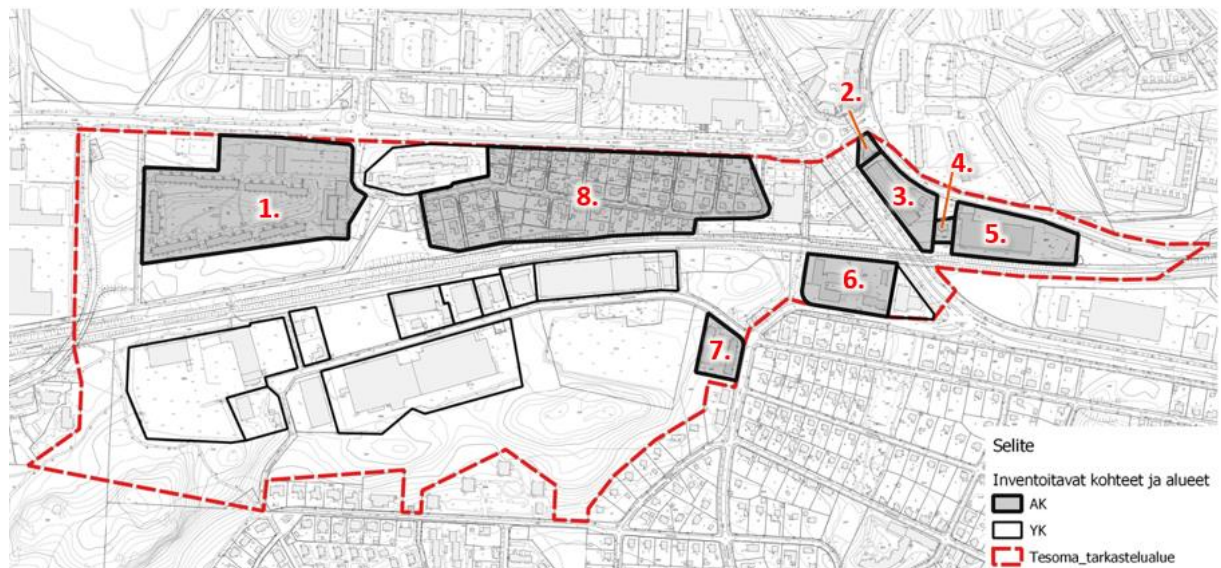
23. Teerivuorenkatu 11

Suosituksset: Kohteen rakennukset suositellaan säilyttämään niiden kertoessa alueelle tyypillisestä tavasta rakentaa asuinrakennus teollisuusrakennuksen kanssa samalle tontille. Rakennukset tontilla on melko laadukkaasti suunniteltu ja toteutettu. Kohteen arvojen ei voida kuitenkaan katsoa olevan niin merkittävät, että suojelumerkintä kaavassa olisi perusteltu.

24. Teerivuorenkatu 5

Suositus: Kohteella ei ole sellaisia arvoja, joiden perusteella se tulisi huomioida kaavoituksessa suojelumerkinnällä.

6.2 Suositukset asemakaavatasoisesti inventoiduista kohteista

Kuva 241. Yleiskaavatasoisesti inventoitujen kohteiden sijainnit tarkastelualueella.

25. TVA:n kortteli

Kohteen rakennuksiin on tehty useita saneerauksia ja muutostöitä, joilla on ollut vaikutuksia kohteen rakennuksien ulkoasuun. Rakennukset ovat rakennusajankohdalleen tyypillisiä elementtirakennuksia, eikä niillä yksittäisinä rakennuksina ole sellaisia rakennushistoriallisia arvoja, joiden perusteella ne tulisi huomioida kaavoituksessa suojelumerkinnällä. Kohteella on asutushistoriallista merkitystä 1960-luvun metsälähiön ihanteita edustavana, suunnitteluperiaatteiltaan ajalleen melko tyypillisenä lähiönä, jonka korttelirakenne on kuitenkin melko harvinainen. Kohteen korttelirakenne on hyvin säilynyt. Kohteella on lisäksi paikallista historiallista merkitystä sen ollessa osa Tesoman suurta aluerakennuskohdetta.

Kohteen ympäristö suositellaan säilytettävän metsäisenä. Kohteen yhtenäinen, rakennusten rajaaman suojaisan piha-alueen ominaispiirteitä suositellaan vaalimaan. Korttelin sisäosiin ei suositella sijoitettavan mittavaa täydennysrakentamista. Pysäköinnille varattuja alueita kohteen ja Tesomantien välissä on mahdollista varata uudisrakentamiselle. Uudisrakentamisen yhteydessä suositellaan huomioimaan kohteen olemassa olevat rakennukset ja suosimaan uudisrakentamisen suunnittelussa selkeää ja yksinkertaista massoittelua. Kohteessa olevien korkean kerrostalon ja lamellitalojen välistä hierarkkista kontrastia suositellaan vaalimaan ja sovittamaan uudisrakentaminen niin, että se ei heikennä tätä kontrastia.

26. Kohmankaari 7 b

Kohteessa on tehty saneeraustoimenpiteitä, jotka ovat muuttaneet sen ulkoasua. Kohteella ei ole sellaisia rakennushistoriallisia arvoja, joiden perusteella se tulisi huomioida kaavoituksessa suojelumerkinnällä. Kohteella on vähäistä paikallista asutushistoriallista merkitystä osana Tesoman suuren aluerakennushankkeen myöhempää palvelutarjontaa.

Tesoman valtatie ja Tesomantien puoleiset alueet suositellaan säilytettävän istutettuina. Uudisrakentamisen suunnittelussa voitaisiin ottaa mittakaavalliseksi lähtökohdaksi yhteensoveltuvuus alueen pohjoispuolella sijaitsevien korkeampien rakennusten kanssa.

27. Kohmankaari 7 a

Kohde edustaa tavanomaista aikansa teollisuus- ja varastorakentamista, eikä sillä ole sellaisia rakennushistoriallisia arvoja, joiden perusteella se tulisi huomioida kaavassa suojelumerkinnällä.

Kohteeseen on mahdollista sijoittaa uudis- tai täydennysrakentamista. Etenkin uudisrakentamisen yhteydessä Tesoman valtatie ja Kohmankaaren varrelle muodostuviin katunäkymiin on syytä kiinnittää huomiota ja sovittaa julkisivut myös kävely-ympäristön mittakaavaan sopivaksi. Uudisrakentamisen korkeus suositellaan sovittamaan lähiympäristön uusiin kerrostaloihin ja Ristimäen lamellitaloihin. Ristimäen lähiön viuhkamainen sommitelma ei hahmotu asemalaiturin päästä katsottaessa, joten lamellitalojen näkymistä mahdollisen uudisrakennuksen yli ei tarvitse huomioida mahdollista uudisrakennusta suunniteltaessa.

28. Kohmankaari 5

Kohteella ei ole sellaisia arvoja, joiden perusteella se tulisi huomioida kaavoituksessa suojelumerkinnällä.

29. Kohmankaari 3

Kohde suositellaan säilyttämään sen arkkitehtuurin ollessa rakennusajalle tyypillistä ja tunnistettavaa. Rakennukseen tehtävien julkisivuihin vaikuttavien korjausten ja muutosten suositellaan huomioivan rakennuksessa käytetyn moduulijaon, olevan sarjallista ja korostavan vaakalinjoja. Mahdollisten muutosten ja korjausten yhteydessä suositellaan huomioimaan levymäinen tasakatto, joka vaikuttaa leijuvaan seinien yläreunan nauhaikkunoiden päällä. Mahdollisten muutosten tulee tukea tätä vaikutelmaa.

Tontin nyt rakentamattomaan itäpäähän on mahdollista sijoittaa uudisrakentamista. Kohteen selkeä ja voimakas arkkitehtuuri ei aseta erityisiä vaatimuksia uudisrakentamiselle.

30. Kokkolankatu 4

Kohteessa olevat 1950-luvun rakennukset suositellaan säilyttämään eikä niitä tule purkaa. Ne muodostavat kulttuurihistoriallisesti ja arkkitehtonisesti arvokkaan kokonaisuuden. Rakennukset kertovat valtionhallinnon vaiheista maakunnissa ja ympäristöhallinnon kehittymisestä Suomessa. Ulkoasultaan yhtenäisissä rakennuksissa on piirteitä sekä funktionalismista että klassismista ja jälleenrakennuskauden romantiikasta. Yhdessä 1990-luvun laajennuksen kanssa ne muodostavat arkkitehtonisesti laadukkaan kokonaisuuden.

Kohteen arvojen säilymisen ja ilmenemisen kannalta parasta olisi, jos kohde voisi säilyä nykyisen kaltaisessa, alkuperäistä käyttötarkoitusta muistuttavassa varikkomaisessa käytössä. Mikäli tämä ei ole mahdollista, rakennusten säilymisen kannalta tärkeää olisi löytää niille uusi käyttötarkoitus ja käyttäjä. Mahdollisen käyttötarkoituksen muutoksen yhteydessä suositellaan vaalimaan etenkin entisen konekorjaamon ja varaston Kokkolankadun puoleisten julkisivujen aukotusta ja yksityiskohtia. Kohteen käyttötarkoituksen muutoksen yhteydessä myös kohteen täydennysrakentaminen voi olla mahdollista. Mahdollinen täydennysrakentaminen tulisi sijoittaa tontin sisäosiin ja pohjoisreunalle niin, että kohteen 1950-luvun rakennukset säilyvät ja että niiden rakennusmassat ovat edelleen hahmotettavissa Kokkolankadulta käsin. 1990-luvun laajennusosan voi osittain korvata uudisrakennuksella. Mahdollisen uudisrakentamisen mittakaavan tulee huomioida sekä kohteen melko pienipiirteinen mittakaava että radan pohjoispuolinen selvästi massiivisempi rakentaminen. Mahdollisten uudisrakennusten tulee muodostaa rauhallinen ja selkeä tausta kohteen 1950-luvun rakennuksille.

31. Vanha kirkkotie 21

Kohteella ei ole sellaisia arvoja, joiden perusteella se tulisi huomioida kaavoituksessa suojelumerkinnällä.

32. Ristimäenkadun pientalot

Ominaispiirteiltään pienipiirteistä Ristimäenkadun ympäristön tarkastelualueetta ympäröi junarata meluesteineen, leveä pääkatu ja mittakaavaltaan huomattavasti suurempi 1970-luvun lähiörakentaminen ja 2000-luvun asuin- ja liikerakentaminen. Tarkastelualueen vehreiden puutarhatonttien ansiosta lähistön suuremmat rakennukset, rata ja liikenneväylät eivät kuitenkaan juurikaan näy puiden ollessa lehdessä tarkastelualueen keskiosiin.

Tarkastelualueen rakennuskanta on ajallisesti kerroksellista ja koostuu selvästi toisistaan erottuvista rakennustyypeistä. Yhtenäisimpiä kokonaisuuksia muodostuu vain Ristimäenkadun itäpäähän ja Keltanonkujan ja Rätvänänkujan väliseen kortteliin. Nämä ovat alueella muutokselle

herkimpiä alueita. Nekin kestävät kuitenkin jonkin verran muutoksia. Rakennuskannan monipuolisuuden takia alue kestää muilta osin jatkossakin hyvin täydennys- ja uudisrakentamista.

Tarkastelualueesta sen pohjoisreuna Tesomankadun varrella on muutoskestävintä. Pohjoisreunaa on mahdollista täydennysrakentaa ja tiivistää. Pohjoisreunan täydennys- ja uudisrakentamisen yhteydessä on tärkeää huomioida alueen luonne pienimittakaavaisen asuinalueen ja suurimittakaavaisen liikerakentamisen ja pääväylän rajalla. Kaupunkikuvan kannalta paras ratkaisu olisi sijoittaa täydennys- ja uudisrakentaminen lähelle Tesomankadun katulinjaa. Tesomankadun suuntaan rakennusmassojen suositellaan olevan selkeitä ja yksikertaisia, kun taas Ristimäenkadun puolella rakennusmassoja on hyvä sovittaa olemassa olevan rakenteen pienempään mittakaavaan esimerkiksi erilaisin porrastuksin ja sisäänvedoin. Tarkastelualueen pohjoisreunalla tontteja on mahdollista yhdistää isommiksi kokonaisuuksiksi uudisrakentamisen yhteydessä. Uudisrakennuksia tehdessä kerroskorkeuden on suositeltavaa hahmottua alarinteen puolelta korkeintaan kolmikerroksisena. Olemassa olevia rakennuksia on mahdollista korottaa kaksikerroksisiksi kaupunkikuvan kärsimättä. Ristimäenkadun poikkikatujen päistä on tärkeää säilyttää näkö- ja jalankulkyhteydet Tesomankadulta Ristimäenkadulle.

Ristimäenkadun varrella tonttien mahdollinen täydennysrakentaminen tulisi ohjata tonttien sisäosiin ja säilyttää nykyisten rakennusten muodostama rytmi ja yhtenäinen räystäskorkeus katunäkymässä. Asuinrakennuksia on mahdollista laajentaa myös päädystä. Ristimäenkadun eteläpuolella ei suositella sijoittamaan talousrakennuksia kadun varrelle vaan tontin sisäosiin.

Tarkastelualueella jopa rakennuksia tärkeämpi kaupunkikuvallinen merkitys on tonttien kasvillisuudella. Jälleenrakennuskauden asemakaavassa katujen varret on osoitettu istutettavana tontin osana ja alueen tonteilla on melko yhtenäiset pensasaidat. Kaupunkikuvan arvojen kannalta tonttien katujen puoleiset reunat tulisi edelleen säilyttää istutettavana tontin osana. Aluetta luonnehtii voimakkaasti myös tonttien kerroksellinen kasvillisuus. Mahdollisen täydennys- ja uudisrakentamisen yhteydessä tulee huolehtia, että tonteille mahtuu edelleen pensaiden ja hedelmäpuiden lisäksi myös suuremmaksi kasvavia puita.

7 Lähteet

Painetut lähteet:

Koivuniemi, Jussi; Kaarninen, Mervi; Kaarninen, Pekka (1994): Nokian ja Pirkkalan historia 1865-1993. Nokian kaupunki, Pirkkalan kunta 1994.

Inventoinnit ja selvitykset:

Asuinalueiden inventointi ja arvottaminen (1940-1960-luvut) - Hipposkylä, Rantaperkiö, Rahola, Järvensivu, Taatala ja Rautaharkko (2011), FCG Finnish Consulting Group Oy, Tampereen kaupunki, Kaupunkiympäristön kehittäminen, Maankäytön suunnittelu.

Kolmenkulma työpaikka-alueen Asemakaava 8183, Kaava-alueen rakentumisen vaiheet, Tampereen kaupunki, Maankäytönsuunnittelu, projektiarkkitehti Jouko Seppänen, 15.9.2014, https://www.tampere.fi/ytoteto/aka/nahtavillaolevat/8183/hyvakasytyt/rakentumisen_vaiheet.pdf

Palstoittamalla syntyneet pientaloalueet Tampereella, Tampereen kaupunki, Kaupunkiympäristön suunnittelu, Asemakaavoitus, 2019

Raholan kartano - rakennusinventointi 2006, Anna LyyraSeppänen, Pirkanmaan maakuntamuseo, Kulttuuriympäristöyksikkö 2006

8351 Ristimäki, Tesoman terveysasema, kirjasto ja nuorisokeskus, kortteli 3813 (2014), Maija Villanen, Maankäytön suunnittelu, Tampereen kaupunki.

Tampereen keskustan ulkopuolisten 1960- ja 1970-luvun asuinalueiden inventointi ja arvottaminen (2010), Pöyry Environment Oy, Tampereen kaupunki, Kaupunkiympäristön kehittäminen, Maankäytön suunnittelu.

Teollisuusalueiden historiaa ja kehitystä asemakaavoituksen näkökulmasta 2015, Tampereen kaupunki, Kaupunkiympäristön kehittäminen, Maankäytön suunnittelu, 2015

Arkistolähteet:

Alueella voimassa olevat asemakaavat, asemakaavaindeksi <https://kartat.tampere.fi/oskari/>

Tampereen kaupungin rakennuslupa-arkiston lupakuvat inventoitavista kohteista

Karttalähteet:

Tampereen kaupungin karttapalvelu ilmakuvat eri vuosilta, kantakartta, virastokartta, maastokartta, rakennukset alueina, asemakaavaindeksi <https://kartat.tampere.fi/oskari/>

Muut lähteet:

Epilän teollisuuskeskus ja ammattiosastot, Pispalan historiaa –nettisivusto, http://www.pispala.fi/historia/punainenpispala/1910/epilan_teollisuuskeskus_ammattiosastot.php?id=8&id2=51

Konetoiminnan kehittäminen, työryhmän loppuraportti. Vesihallituksen monistesarja 1982:100. Vesihallitus, Helsinki 1982.

Syken kirje Kansallisarkistoon 26.5.2005 SYKE-2003-H-42-H3 Seulontaesitys Suomen ympäristökeskuksen edeltäjien arkistoihin sisältyvistä salaojituksen sekä vesihuollon ja

vesiensuojelun rahoitukseen liittyvistä asiakirjoista. <https://www.arkisto.fi/uploads/normit/alkuhanke/5-9.pdf>

Ympäristöhallinnon vahvistuminen vesipiiristä ympäristökeskukseksi. Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus. Julkaistu 15.7.2019 klo 13.52, päivitetty 15.7.2019 klo 13.52. https://www.ymparisto.fi/fi-FI/PohjoisPohjanmaan_ymparistohistoria/Hallinto_ja_lainsaadanto/Ymparistohallinnon_vahvistuminen_vesipiirista_ymparistokeskukseksi Lainattu 25.5.2022.